

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI**

**HAYVANLARIN YASAL HAKLARININ SOSYAL MEDYA
AKTİVİZMİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ**

Ümmü Gülsün AKKUŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Doç. Dr. Nesrin AKINCI ÇÖTOK

EYLÜL - 2023

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**HAYVANLARIN YASAL HAKLARININ SOSYAL MEDYA
AKTİVİZMİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ümmü Gülsün AKKUŞ

Enstitü Anabilim Dalı: Gazetecilik

“Bu tez 21/09/2023 tarihinde online olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulunan jüri üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI
Doç. Dr. Nesrin Akıncı ÇÖTOK	Başarılı
Doç. Dr. Mustafa ÖZTUNÇ	Başarılı
Dr. Öğr. Üyesi Gönül CENGİZ	Başarılı

ETİK BEYAN FORMU

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet

Hayır

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütölen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.)

Ümmü Gülsün AKKUŞ

21/09/2023

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	ii
GRAFİK LİSTESİ	iii
GÖRSEL LİSTESİ	vi
ÖZET	xi
ABSTRACT	xii
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: HAYVAN HAKLARININ FELSEFİ TEMELLERİ	8
1.1. Descartes Yorumu	8
1.2. Kant Yorumu	9
1.3. Faydacı Yorum	9
1.4. Hayvan Haklarının Felsefi Yorumu	11
1.5. Peter Singer’da Hak Kavramı.....	11
1.6. Tom Regan: Hak Nedir? Hayvanların Hakkı Var mıdır?.....	12
2 . BÖLÜM: MODERN DÖNEMDE HAYVAN HAKLARININ TARİHSEL GELİŞİMİ	16
2.1. İnsan - Hayvan Birlikteliğinin Kısa Tarihçesi	16
2.2. Uluslararası Boyut	19
2.3. Türkiye’de Hayvanların Yasal Haklarının Kronolojisi	25
3. BÖLÜM: AKTİVİZM VE DİJİTAL AKTİVİZM	32
3.1. Aktivizm	32
3.2. Dijitalleşme ve Aktivizm.....	35
3.3. Hayvan Hakları Bağlamında Dijital Aktivizm	38
3.4. Bulgular	41
SONUÇ	96
KAYNAKÇA	100
ÖZ GEÇMİŞ	103

KISALTMALAR

CITES : Conuention on the International Trade in Endangered Species of Wild Flora and Fauna

RSPCA : Royal Society for the Prevention Cruelty to Animals

IWC : International Whaling Commission

HADYEK : Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulları

HADMEK : Hayvan Deneyleri Merkezi Etik Kurulları

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1: Hayvanların Bilimsel Deneylerde Kullanımı 10 Yıllık Grafik	28
Grafik 2: 2020 Yılı Hayvanların Türlerine Göre Bilimsel Deneylerde Kullanımı.....	28
Grafik 3: @veganzulal Adlı Hesabın 1 Aylık Tweet Grafiği.....	60
Grafik 4: @veganzulal Hesabı 1 Aylık Paylaşım Aracı Grafiği.....	60
Grafik 5: @OnNumara Adlı Hesabın 1 Aylık Tweet Grafiği.....	83
Grafik 6: @OnNumara Adlı Hesap 1 Aylık Tweet Aracı Grafiği.....	84
Grafik 7: @pampikpiremses_ Adlı Hesap 1 Aylık Tweet Grafiği.....	93
Grafik 8: @pampikpiremses_ Adlı Hesap 1 Aylık Tweet Aracı Grafiği.....	94

GÖRSEL LİSTESİ

Görsel 1: @veganzulal Hesabı Genel Görünüm.....	41
Görsel 2: @veganzulal Tweet 1.....	42
Görsel 3: @veganzulal Tweet 2.....	42
Görsel 4: @veganzulal Tweet 3.....	42
Görsel 5: @veganzulal Tweet 4.....	42
Görsel 6: @veganzulal Tweet 5.....	43
Görsel 7: @veganzulal Tweet 6.....	43
Görsel 8: @veganzulal Tweet 7.....	43
Görsel 9: @veganzulal Tweet 8.....	43
Görsel 10: @veganzulal Tweet 9.....	44
Görsel 11: @veganzulal Tweet 10.....	44
Görsel 12: @veganzulal Tweet 11.....	45
Görsel 13: @veganzulal Tweet 12.....	45
Görsel 14: @veganzulal Tweet 13.....	45
Görsel 15: @veganzulal Tweet 14.....	45
Görsel 16: @veganzulal Tweet 15.....	46
Görsel 17: @veganzulal Tweet 16.....	46
Görsel 18: @veganzulal Tweet 17.....	46
Görsel 19: @veganzulal Tweet 18.....	46
Görsel 20: @veganzulal Tweet 19.....	47
Görsel 21: @veganzulal Tweet 20.....	47
Görsel 22: @veganzulal Tweet 21.....	47
Görsel 23: @veganzulal Tweet 22.....	47
Görsel 24: @veganzulal Tweet 23.....	48
Görsel 25: @veganzulal Tweet 24.....	48
Görsel 26: @veganzulal Tweet 25.....	48
Görsel 27: @veganzulal Tweet 26.....	48
Görsel 28: @veganzulal Tweet 27.....	49
Görsel 29: @veganzulal Tweet 28.....	49
Görsel 30: @veganzulal Tweet 29.....	49

Görsel 31: @veganzulal Tweet 30.....	49
Görsel 32: @veganzulal Tweet 31.....	50
Görsel 33: @veganzulal Tweet 32.....	50
Görsel 34: @veganzulal Tweet 33.....	50
Görsel 35: @veganzulal Tweet 34.....	50
Görsel 36: @veganzulal Tweet 35.....	51
Görsel 37: @veganzulal Tweet 36.....	51
Görsel 38: @veganzulal Tweet 37.....	51
Görsel 39: @veganzulal Tweet 38.....	51
Görsel 40: @veganzulal Tweet 39.....	52
Görsel 41: @veganzulal Tweet 40.....	52
Görsel 42: @veganzulal Tweet 41.....	53
Görsel 43: @veganzulal Tweet 42.....	53
Görsel 44: @veganzulal Tweet 43.....	53
Görsel 45: @veganzulal Tweet 44.....	53
Görsel 46: @veganzulal Tweet 45.....	54
Görsel 47: @veganzulal Tweet 46.....	54
Görsel 48: @veganzulal Tweet 47.....	54
Görsel 49: @veganzulal Tweet 48.....	54
Görsel 50: @veganzulal Tweet 49.....	55
Görsel 51: @veganzulal Tweet 50.....	55
Görsel 52: @veganzulal Tweet 51.....	55
Görsel 53: @veganzulal Tweet 52.....	55
Görsel 54: @veganzulal Tweet 53.....	56
Görsel 55: @veganzulal Tweet 54.....	56
Görsel 56: @veganzulal Tweet 55.....	56
Görsel 57: @veganzulal Tweet 56.....	56
Görsel 58: @veganzulal Tweet 57.....	56
Görsel 59: @veganzulal Tweet 58.....	56
Görsel 60: @veganzulal Tweet 59.....	56
Görsel 61: @veganzulal Tweet 60.....	56
Görsel 62: @veganzulal Tweet 61.....	56

Görsel 63: @veganzulal Tweet 62.....	56
Görsel 64: @veganzulal Tweet 63.....	57
Görsel 65: @veganzulal Tweet 64.....	57
Görsel 66: @veganzulal Tweet 65.....	57
Görsel 67: @veganzulal Tweet 66.....	57
Görsel 68: @veganzulal Tweet 67.....	58
Görsel 69: @veganzulal Tweet 68.....	58
Görsel 70: @veganzulal Tweet 69.....	58
Görsel 71: @veganzulal Tweet 70.....	58
Görsel 72: @veganzulal Tweet 71.....	58
Görsel 73: @veganzulal Tweet 72.....	58
Görsel 74: @veganzulal Tweet 73.....	59
Görsel 75: @veganzulal Tweet 74.....	59
Görsel 76: @DokuzOlmaz Hesabı Genel Görünüm.....	61
Görsel 77: @DokuzOlmaz Tweet 1.....	61
Görsel 78: @DokuzOlmaz Tweet 2.....	61
Görsel 79: @DokuzOlmaz Tweet 3.....	62
Görsel 80: @DokuzOlmaz Tweet 4.....	62
Görsel 81: @DokuzOlmaz Tweet 5.....	62
Görsel 82: @DokuzOlmaz Tweet 6.....	62
Görsel 83: @DokuzOlmaz Tweet 7.....	62
Görsel 84: @DokuzOlmaz Tweet 8.....	62
Görsel 85: @DokuzOlmaz Tweet 9.....	63
Görsel 86: @DokuzOlmaz Tweet 10.....	63
Görsel 87: @DokuzOlmaz Tweet 11.....	63
Görsel 88: @DokuzOlmaz Tweet 12.....	63
Görsel 89: @DokuzOlmaz Tweet 13.....	63
Görsel 90: @DokuzOlmaz Tweet 14.....	63
Görsel 91: @DokuzOlmaz Tweet 15.....	64
Görsel 92: @DokuzOlmaz Tweet 16.....	64
Görsel 93: @DokuzOlmaz Tweet 17.....	64
Görsel 94: @DokuzOlmaz Tweet 18.....	64

Görsel 95: @DokuzOlmaz Tweet 19.....	65
Görsel 96: @DokuzOlmaz Tweet 20.....	65
Görsel 97: @DokuzOlmaz Tweet 21.....	65
Görsel 98: @DokuzOlmaz Tweet 22.....	65
Görsel 99: @DokuzOlmaz Tweet 23.....	66
Görsel 100: @DokuzOlmaz Tweet 24.....	66
Görsel 101: @DokuzOlmaz Tweet 25.....	66
Görsel 102: @DokuzOlmaz Tweet 26.....	66
Görsel 103: @DokuzOlmaz Tweet 27.....	66
Görsel 104: @DokuzOlmaz Tweet 28.....	66
Görsel 105: @DokuzOlmaz Tweet 29.....	67
Görsel 106: @DokuzOlmaz Tweet 30.....	67
Görsel 107: @DokuzOlmaz Tweet 31.....	67
Görsel 108: @DokuzOlmaz Tweet 32.....	67
Görsel 109: @DokuzOlmaz Tweet 33.....	68
Görsel 110: @DokuzOlmaz Tweet 34.....	68
Görsel 111: @DokuzOlmaz Tweet 35.....	69
Görsel 112: @DokuzOlmaz Tweet 36.....	69
Görsel 113: @DokuzOlmaz Tweet 37.....	69
Görsel 114: @DokuzOlmaz Tweet 38.....	69
Görsel 115: @DokuzOlmaz Tweet 39.....	69
Görsel 116: @DokuzOlmaz Tweet 40.....	69
Görsel 117: @DokuzOlmaz Tweet 41.....	70
Görsel 118: @DokuzOlmaz Tweet 42.....	70
Görsel 119: @DokuzOlmaz Tweet 43.....	71
Görsel 120: @DokuzOlmaz Tweet 44.....	71
Görsel 121: @DokuzOlmaz Tweet 45.....	71
Görsel 122: @DokuzOlmaz Tweet 46.....	71
Görsel 123: @DokuzOlmaz Tweet 47.....	72
Görsel 124: @DokuzOlmaz Tweet 48.....	72
Görsel 125: @DokuzOlmaz Tweet 49.....	72
Görsel 126: @DokuzOlmaz Tweet 50.....	72

Görsel 127: @DokuzOlmaz Tweet 51.....	73
Görsel 128: @DokuzOlmaz Tweet 52.....	73
Görsel 129: @DokuzOlmaz Tweet 53.....	73
Görsel 130: @DokuzOlmaz Tweet 54.....	73
Görsel 131: @DokuzOlmaz Tweet 55.....	74
Görsel 132: @DokuzOlmaz Tweet 56.....	74
Görsel 133: @DokuzOlmaz Tweet 57.....	74
Görsel 134: @DokuzOlmaz Tweet 58.....	74
Görsel 135: @DokuzOlmaz Tweet 59.....	75
Görsel 136: @DokuzOlmaz Tweet 60.....	75
Görsel 137: @DokuzOlmaz Tweet 61.....	75
Görsel 138: @DokuzOlmaz Tweet 62.....	75
Görsel 139: @DokuzOlmaz Tweet 63.....	76
Görsel 140: @DokuzOlmaz Tweet 64.....	76
Görsel 141: @DokuzOlmaz Tweet 65.....	76
Görsel 142: @DokuzOlmaz Tweet 66.....	76
Görsel 143: @DokuzOlmaz Tweet 67.....	77
Görsel 144: @DokuzOlmaz Tweet 68.....	77
Görsel 145: @DokuzOlmaz Tweet 69.....	77
Görsel 146: @DokuzOlmaz Tweet 70.....	77
Görsel 147: @DokuzOlmaz Tweet 71.....	77
Görsel 148: @DokuzOlmaz Tweet 72.....	77
Görsel 149: @DokuzOlmaz Tweet 73.....	78
Görsel 150: @DokuzOlmaz Tweet 74.....	78
Görsel 151: @DokuzOlmaz Tweet 75.....	78
Görsel 152: @DokuzOlmaz Tweet 76.....	78
Görsel 153: @DokuzOlmaz Tweet 77.....	79
Görsel 154: @DokuzOlmaz Tweet 78.....	79
Görsel 155: @DokuzOlmaz Tweet 79.....	79
Görsel 156: @DokuzOlmaz Tweet 80.....	79
Görsel 157: @DokuzOlmaz Tweet 81.....	80
Görsel 158: @DokuzOlmaz Tweet 82.....	80

Görsel 159: @DokuzOlmaz Tweet 83.....	80
Görsel 160: @DokuzOlmaz Tweet 84.....	80
Görsel 161: @DokuzOlmaz Tweet 85.....	81
Görsel 162: @DokuzOlmaz Tweet 86.....	81
Görsel 163: @DokuzOlmaz Tweet 87.....	81
Görsel 164: @DokuzOlmaz Tweet 88.....	81
Görsel 165: @DokuzOlmaz Tweet 89.....	82
Görsel 166: @DokuzOlmaz Tweet 90.....	82
Görsel 167: @DokuzOlmaz Tweet 91.....	82
Görsel 168: @DokuzOlmaz Tweet 92.....	82
Görsel 169: @DokuzOlmaz Tweet 93.....	82
Görsel 170: @DokuzOlmaz Tweet 94.....	82
Görsel 171: @DokuzOlmaz Tweet 95.....	82
Görsel 172: @DokuzOlmaz Tweet 96.....	82
Görsel 173: @DokuzOlmaz Tweet 97.....	83
Görsel 174: @DokuzOlmaz Tweet 98.....	83
Görsel 175: @pambikpiremses_ Hesabı Genel Görünüm.....	84
Görsel 176: @pambikpiremses_ Tweet 1.....	85
Görsel 177: @pambikpiremses_ Tweet 2.....	85
Görsel 178: @pambikpiremses_ Tweet 3.....	85
Görsel 179: @pambikpiremses_ Tweet 4.....	85
Görsel 180: @pambikpiremses_ Tweet 5.....	86
Görsel 181: @pambikpiremses_ Tweet 6.....	86
Görsel 182: @pambikpiremses_ Tweet 7.....	86
Görsel 183: @pambikpiremses_ Tweet 8.....	86
Görsel 184: @pambikpiremses_ Tweet 9.....	87
Görsel 185: @pambikpiremses_ Tweet 10.....	87
Görsel 186: @pambikpiremses_ Tweet 11.....	88
Görsel 187: @pambikpiremses_ Tweet 12.....	88
Görsel 188: @pambikpiremses_ Tweet 13.....	89
Görsel 189: @pambikpiremses_ Tweet 14.....	89
Görsel 190: @pambikpiremses_ Tweet 15.....	90

Görsel 191: @pambikpiremses_ Tweet 16.....	90
Görsel 192: @pambikpiremses_ Tweet 17.....	91
Görsel 193: @pambikpiremses_ Tweet 18.....	91
Görsel 194: @pambikpiremses_ Tweet 19.....	91
Görsel 195: @pambikpiremses_ Tweet 20.....	91
Görsel 196: @pambikpiremses_ Tweet 21.....	92
Görsel 197: @pambikpiremses_ Tweet 22.....	92
Görsel 198: @pambikpiremses_ Tweet 23.....	92
Görsel 199: @pambikpiremses_ Tweet 24.....	92

ÖZET

Başlık: Sosyal Medya Aktivizmi Bağlamında Hayvanların Yasal Haklarının Değerlendirilmesi

Yazar: Ümmü Gülsün AKKUŞ

Danışman: Doç. Dr. Nesrin AKINCI ÇÖTOK

Kabul Tarihi: 21/09/2023

Sayfa Sayısı: x (ön kısım) + 102 (ana kısım)

Türkiye ve dünya kamuoyu, hayvan hakları bağlamında çeşitli kazanımların elde edilebilmesi için uzun yıllardır sürdürülen hayvan hakları aktivizmine tanıklık etmektedir. Söz konusu aktivizmin mecraları ve referansları dönem dönem farklılıklar gösterse de her seferinde aktüel bir sorunsal olarak medya görünürlüğüne sahip olmaktadır. Referansların farklılaşması en temelde hayvan hakkı ihlalinin kamusal görünürlüğüyle ilgilidir. Çünkü hayvanlara ilişkin yasal hak talepleri hayvanların yiyeceğe, giyeceğe, performansçılara, yarışçılara dönüştürülmesi ve araçsallaştırılması gibi farklı boyutlar özelinde kümelenmekte; her bir hak ihlali karşısında sergilenen karşı-duruşlar farklı bilimsel, felsefi ve etik argümanlarla temellendirilmektedir. Aktivizm performansının sergilendiği mecraların başında ise büyük oranda dijital platformlar gelmektedir. Hayvan hakları aktivizminin dijitalleşmesi, klasik aktivizm süreçleriyle karşılaştırıldığında oldukça yeni ve özgün dinamiklere dayanmakta ve hem süreç yönetimi hem de kitle etkileşimi bağlamında özgün kazanımlara ulaşabilmektedir. Arkeozoolojik çalışmalar incelendiğinde, Orta Anadolu'yu işaret ettiği görülmektedir. Döneminde Mezapotamya'nın en ihtişamlı döneminin yaşandığı düşünülen Hammurabi'nin kanunlarında hayvanlara ilişkin kanunlar göze çarpmakta ve düzenlemeler çoğunlukla "Tarım" tasnifi altında yer almaktadır. Hammurabi Kanunları hayvan haklarının tarihine ilişkin önemli ipuçları sunmaktadır. İnsan-doğa ikiliği/karşıtlığı göz önüne alındığında geçmişten günümüze insanın doğaya karşı tavrının zihinsel dönüşümü de ortaya çıkmaktadır. Bu doğrultuda geçmişten bugüne hayvan algısı ve hayvan haklarının felsefi temelleri literatür doğrultusunda ortaya konmuş, dijitalleşme üzerinde durulmuş son olarak dijital aktivizm çalışmalarına yer verilmiştir. Çalışma betimsel içerik analiziyle mevcut tabloyu ortaya koymakta ve elde edilen bulguların çözümlenmesiyle hayvan haklarına yönelik bilimsel çalışmalara katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Bu amaç çerçevesinde etkileşimi yüksek hayvan hakları aktivistlerinin sosyal medya aktiviteleri için Twitter hesapları incelenmiş bu incelemede doküman incelemesi temelinde içerik analizi prosedürüne başvurulmuş dolayısıyla nitel araştırma yönteminden yararlanılmıştır. Araştırmanın sonucunda hayvan hakları aktivistlerinin hayvan hakları, istismarı, sömürüsü, hayvana kötü muamele, işkence, hayvan barınaklarının genel durumu ve kısırlaştırma gibi meselelerde hassasiyetlerini sosyal medyaya yansıttıkları görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hayvan Hakları, Dijital Aktivizm, Sosyal Medya, Hayvan Hukuku

ABSTRACT

Title of Thesis: Sosyal Medya Aktivizmi Bağlamında Hayvanların Yasal Haklarının Değerlendirilmesi

Author of Thesis: Ümmü Gülsün AKKUŞ

Supervisor: Assoc. Prof. Nesrin AKINCI ÇÖTOK

Accepted Date: 21/09/2023

Number of Pages: x (pre text) + 102 (main body)

Turkey and the world public are witnessing the animal rights activism that has been going on for many years in order to achieve various gains in the context of animal rights. Although the channels and references of the mentioned activism differ from time to time, it has media visibility as an actual problematic each time. The differentiation of references is mainly related to the public visibility of animal rights violations. Because legal claims regarding animals are clustered in different dimensions such as the transformation and instrumentalization of animals into food, clothing, performers, racers; The counter-stances displayed against each violation of rights are based on different scientific, philosophical and ethical arguments. Digital platforms are at the forefront of the channels where activism performance is displayed. The digitalization of animal rights activism is based on quite new and unique dynamics compared to classical activism processes and can achieve unique gains in terms of both process management and mass interaction. Laws pertaining to animals stand out in the laws of Hammurabi, who is thought to have experienced the most glorious period of Mesopotamia, and the regulations are mostly classified under "agriculture". The Code of Hammurabi provides important clues regarding the history of animal rights. For this purpose, the Twitter accounts of highly interactive animal rights activists were examined for their social media activities, and in this analysis, the content analysis procedure was applied based on document analysis, and therefore the qualitative research method was used. As a result of the research, it is seen that animal rights activists reflect their sensitivities on issues such as animal rights, abuse, exploitation, animal maltreatment, torture, general condition of animal shelters and sterilization on social media.

Keywords: Animal Rights, Digital Activism, Social Media, Animal Law

GİRİŞ

Hak arayışı arenasına dâhil olan hayvan hakları aktivistleri her geçen gün seslerini daha fazla duyurmaya başlamıştır. Hayvanların ilk yazılı kanunlardan beri eşya ve mal kategorisinde değerlendirilmesinin önüne geçmek isteyen hak talepleri öncüleri, yeni dijital sosyal platformlarda da yerlerini almaktadır.

Araştırmanın Konusu

Bu çalışma, insanlık tarihiyle neredeyse eş güdümlü ilerleyen insan - hayvan birlikteliğine yönelik felsefi sorunsallarla birlikte ilerleyen hayvan hakları sorunsalını mercek altına alıp tartışmalara bilimsel katkı sunmayı hedeflemektedir.

Çalışmanın giriş bölümünde geçmişten günümüze hayvan nedir sorusu ve hayvan haklarının felsefi temellerine ilişkin tartışmalar yer alacaktır.

Tartışmalara izlek oluşturan temel sorunsallaştırmalar aşağıdaki gibidir;

Felsefede ‘Hayvan nedir?’ sorusu.

Hayvan haklarının temelleri nelerdir?

Hayvanların yasal haklarının felsefi temelleri nelerdir?

Hayvan hakları aktivistlerinin dayanakları olan argümanlar nelerdir?

Bu bağlamda çalışmanın birinci bölümünün muhtevasını felsefede hayvan sorusuna yönelik verilen yanıtların yer aldığı bir tartışma oluşturmaktadır. İncelenecek felsefi yanıtlar ekseriyetle Batı felsefesine içkin olacaktır. Kısaca özetlemek gerekirse eğer; bir felsefe sorusu olarak hayvanların ontolojik statüsünün ne olduğu incelendiğinde Batı tarihinde üç farklı perspektiften yorumlandığı görülmektedir. Bu yorumların ilki Descartes eksenli yorumdur. Bu bakış açısında insan, bütün diğer varlıkların üstünde ontolojik bir statüye sahiptir. İnsanı hak sahibi kılan temel nitelikler hayvanlara atfedilmez. Dolayısıyla hayvanlar hak sahibi olabilecek nitelikten yoksundurlar.

İkinci yorum, Kant ve ardıllarının felsefelerinin bir ürünü olan hümanist geleneğe dayanmaktadır. Bu yorumda özgürlük ön plana çıkar ve insan, hayvanı koruyup kollayan özgür bir varlık statüsündedir. Üçüncü yaklaşım ise ‘faydacılık’ olarak da adlandırılan yaklaşımdır. Bu perspektif duyulara sahip olan bütün varlıkların acı ve haz deneyimine

sahip olduğu hipotezinden hareketle hayvan haklarını tanımaktadır (Ferry, 2000). Çalışmanın birinci bölümünde bu üç farklı felsefi konum merceğ altına alınmış, aralarındaki benzerlik ve farklılıklar ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde, araştırma sorunsallaştırılırken alan yazımından faydalanılmıştır. Kavramsal çerçeveyi de etkileyen alan yazım araştırması için literatürden yararlanılmıştır. Felsefi konumda Descartesçi yorum, Kantçı yorum ve faydacılık ekseninde durulmuştur. Bu eksenin seçilmesinde, Peter Singer ve Tom Regan gibi hayvan sorunsalını akademik ve günlük yaşamın gündemine getirmiş isimlere kadar bu üç yorum üzerinden tartışmanın devam ettirilmesi etkili olmuştur. Ülkemizde ve dünyada gündemden güne oluşan farkındalık gündeme getirilen felsefi tartışmalar paralelinde gerçekleşmiştir. Farkındalık hak savunusunu, tartışmalar ise hak savunucularının talepleri doğrultusunda anayasal hakları gündeme getirmiştir.

Hayvan hakları terimi 1970’li yıllarla birlikte modern hukuk içerisinde kendine yer bulmaya başlamış ve teknolojik gelişmelerin getirisi olarak doğa üstünde üstünlüğünü kuran insan, sorumluluklarının farkına varıp duyarlılık geliştirmeye başlamıştır. Sanayileşmeyle birlikte bir hayvan endüstrisinin ortaya çıkması ve hayvanların eğlence amacıyla ve bilimsel deneylerde kullanımının yarattığı tepki sonucunda yasal düzenlemeler yoluna gidilmiştir (Osmanağaoğlu, 2009). İnsan - hayvan birlikteliğinin sonucu kurulan ilişkiler Paleolitik Çağ’dan bugüne kritik bir öneme sahiptir. Bu öneme rağmen bu birlikteliğin duygusal yönleri akademik bağlamda yeterince çalışılmamıştır (Siddiq, 2019). İnsan - hayvan birlikteliğinin tarihsel bağlamda hukuki yönlerinin Hammurabi kanunlarına dayandığı düşünülmektedir (Yalvaç, 1989).

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise hayvanların hukuksal tarihi irdelenmiş, kronolojik anayasal, hukuksal düzenlemeler ele alınmıştır. İlk yazılı kaynaklarda hayvanlara ilişkin hukuksal metinler, uluslararası alan Türkiye özelinde ve Cumhuriyet öncesi hukuksal düzenlemeler taranmıştır. Bununla birlikte çalışmanın üçüncü bölümü, dijital aktivizmin kavramsal tartışmasına da yer vermiştir. Dijital aktivizmin tanımı, tarihsel gelişimi, dinamikleri ve dijital aktivizmi diğer aktivizm türlerinden ayıran temel parametreler incelenmiştir. Analizler incelemelerinin verileri bulgular kısmında verilmiş, sonuç kısmında da tüm bu analiz kümeleri arasındaki ilişkileri ortaya koymayı amaçlayan bir değerlendirme tartışması gerçekleştirilmiştir.

Günümüzde artık hayvan refahı ve hayvan haklarına ilişkin ulusal ve uluslararası birçok kanun maddesi ve hukuksal düzenleme olduğu görülmektedir. Bu düzenlemeler günden güne artmakta ve bu konuda kitlelerce duyarlılık süreçleri de gelişmektedir. Bu bağlamda günümüzde yürütülen hayvan hakları çalışmaları, hayvan hakları aktivistlerinin çalışmaları bağlamında da güncel yaşamda karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışma kapsamında felsefe tarihinde yapılan tartışmalar, modern öncesi ve modern dönemde ortaya atılan argümanlar, öncesinde hayvan sahiplerine sonrasında hayvanlara verilen haklar, Türkiye ve dünya bazında anayasal hakların kronolojisi incelenerek, dijital aktivizm bağlamında ele ele alınmıştır.

Dijital aktivizm internet üzerinden gerçekleştirilen politik, sosyal vb. durumlara destek vermek amacıyla etkileşim oluşturma amacı içinde hayvan hakları konusunda da etkili görülmektedir. Buradan hareketle hayvan hakları aktivizmi ile ilgili yeni medya kanalları dâhilinde sosyal medya kapsamında etkileşimi yüksek olan üç Twitter hesabı incelenmiştir. Yöntem olarak doküman incelemesi temelinde nitel içerik analizi prosedürüne başvurulmuştur. İncelenen hayvan hakları savunucularına ait üç hesap mercek altına alınmış, günümüz yasal düzenlemeleri başta olmak üzere sahada ve sosyal medya kullanımında ne tür eylemliliklere başvurdukları incelenmiştir. Sosyal medya kanalları hak savunucuları için zamansal ve mekânsal olarak kolaylık sağlayan ve daha geniş kitlelere ulaşılmasını mümkün kılan sosyal bir platform olarak öne çıkmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Çalışma en temelde hayvan hakları mücadelesinin akademik boyutuna katkı sağlamayı hedeflemektedir. Hayvan haklarının geçmişten günümüze tarihsel sürecine ışık tutmak, felsefi arka planını temellendirmek ve günümüzde hayvan haklarının savunusu adına dijital aktivizm bağlamında mevcut durumu ortaya koymak çalışmanın temel amacıdır.

Çalışma felsefi, sosyolojik, iletişim ve politik bağlamları taşıması dolayısıyla disiplinlerarasıdır. Aktivizmin güncel durumunun bu şekilde çok yönlü tartışılması, çalışmanın ortaya koyacağı muhtemel hipotezlerin hayvan hakları mücadelesi içerisinde olan akademi mensuplarına ve genel okuyucuya nitelikli bilgi setlerinin ulaştırılmasını amaç edinmektedir. Dahası dijital aktivizmin sosyopolitik bir boyutu da mevcut olan güncel bir polemik konusu üzerinden araştırılması yoluyla, aktivizmin sosyopolitik

kazanım elde etme kapasitesinin ve bir politik baskı unsuru olma imkânının realitesi de ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Bu bağlamda şu sorular bulgulara izlek oluşturacaktır;

- Sosyal medyayı kullanan hayvan hakları aktivistlerinin, hayvan hakları bağlamında etkinlikleri nelerdir?
- Paylaşım içerikleri nelerdir?
- Paylaşım içerikleri hangi konuları kapsamaktadır?

Araştırma soruları sorunsallaştırılırken alan yazımdan faydalanılmıştır. Aktivizm bağlamında dijital aktivizm etkinlikleri incelenip Twitter hesaplarından elde edilen veriler doküman analizi yoluyla temellendirilmiş ve nitel içerik analizi yoluyla incelenmiştir.

Araştırmanın Önemi

Çalışma, gelişmekte olan ülkelerde üçüncü kuşak haklar olarak tanımlanan hak taleplerinden olan hayvan haklarının akademik boyutuna katkı sunmayı amaçlaması bakımından önem taşımaktadır. Çalışmada, betimsel doküman analizi ve içerik analizine başvurulacak olması hayvanların felsefi açıdan nasıl ele alındığının, süregiden felsefi tartışmaların dayanak oluşturduğu tartışmalardan beslenerek ortaya çıkan hayvanlara ilişkin elde edilen anayasal hakların betimsel bir analizini yaparak bütüncül bir bakış açısı sunulmaktadır. Çalışmada sırasıyla felsefede hayvan sorusuna yönelik araştırmalar yapılmış, yazılı tarihin ilk dönemlerinden itibaren hayvanların konu edildiği davalar incelenmiş, anayasal haklar gözden geçirilmiş ve modern dönemde hayvanlara ilişkin gelişen farkındalıkla beraber hak talebi örgütlenmeleri ülkeler bazında incelenmiştir. Bunların yanı sıra kronolojik anayasal düzenlemelere yer verilmiş ve konu birçok yönden ele alınmıştır. Çalışma günümüzün etkin sosyal medya platformlarından Twitter'da yer alan hayvan haklarını benimsemiş üç hesap merceğe altına alınmış, analiz edilmiş ve bulgulardan hareketle sosyal medya aktivizmi üzerinde durulmuştur. Çalışma günümüzde de tazeliğini koruyan hayvan hakları ve hayvan hakları aktivizmi konularına akademik katkı sağlamayı amaçlamış olması bakımından önem taşımaktadır.

Araştırmanın Yöntemi

Çalışmanın konusunu, hak eksenli yorumlar ve hayvanların yasal haklarının sosyal medya aktivizmi bağlamında formüle edilmesi oluşturmaktadır. Hayvanların evcilleştirilmesiyle birlikte insanlık yeni bir yöne girmiş ve insan-hayvan birlikteliği vücut bulmuştur. Tarih boyunca ilerleyen bu birliktelik tıpkı sosyal devrimler ve dönüşümlerde olduğu gibi hayvan birlikteliğinde de ortaya konmuş ve hayvanların felsefi önermelerdeki 'eşya' statüsü tartışılmaya başlanmış bununla birlikte hayvanların statüsü sorunu insanlığın gündemine gelmiştir. Üçüncü kuşak hakları kapsayan hayvan hakları, felsefi argümanların günümüze yorumlanmasının yansımalarının yarattığı tartışmaların ışığında hayvanlara yönelik yeni bir statü talebi meydana getirmektedir. Araştırmanın problemini geçmişten günümüze hayvan sorunsalı ve hayvan hakları bağlamında gerçekleştirilen eylemlilikler oluşturmaktadır. Bahse konu statü talebi sokak aktivizmi ile birlikte günümüzün tartışmasız sosyal mecraları haline gelen sosyal medya platformları da eklenmiştir. Bu sosyal medya platformlarında Twitter Devrimi teriminin literatüre kazandırılmasıyla daha fazla ön plana çıkmış olan Twitter seçilmiştir. Twitter günümüzde hak savunucularının görünürlük ve farkındalık oluşturması için önemli araçlardan birini oluşturmaktadır. Araştırma verilerin toplanıp işlenmesi ve bulguların sunulup sonuca varılması olarak iki aşamadan oluşmaktadır. Yöntem olarak, doküman incelemesi temelinde nitel içerik analizi prosedürü kullanılmıştır. Öncelikle mevcut literatür ve seçilen Twitter hesapları doküman analizine tabi tutulmuş ardından elde edilen veriler araştırmamıza uyumu nedeniyle nitel içerik analizi yolu ile mercek altına alınmıştır.

Nitel araştırmalarda en çok karşılaşılan özellikleri şu şekilde sıralanmaktadır:

- 1- Doğal ortama duyarlılık
- 2- Araştırmacının katılımcı rolü
- 3- Bütüncül yaklaşım
- 4- Algıların ortaya konması
- 5- Araştırma deseninde esneklik
- 6- Tümevarımcı analiz
- 7- Nitel veri

Nitel yöntem, derinlemesine betimleme yoluyla yorumlamanın yapıldığı, aktörlerin bakış açısını anlama yoluna gidildiği, kuramsal bağlam kurularak kendi bütünlüğü içinde ele alındığı, araştırmacının veri toplama aracına dönüştüğü, örüntülerin meydana çıkarıldığı, verinin derinliği ve zenginliği içinde betimlenmesinin amaçlandığı, olay ve olgulara dâhil, öznel bir bakış açısının geliştirilmeye çalışıldığı yöntemdir. Aynı zamanda araştırmacının, kuramsal çerçevesi oluşturulurken, doküman analizinden yararlanmıştı. Kuram oluşturma aşamasında veri toplama ile analiz birlikte yürütülmekte, bu aşama aynı zamanda ‘sürekli karşılaştırmalı analiz’ olarak da anılmaktadır. Nitel araştırmalarda üç konunun üzerinde özenle durulmalıdır. Bu konular; araştırmaya temel oluşturacak olan kuramsal çerçevenin açık bir biçimde oluşturulacak olması, araştırmacının sistematik olan ve yapılabirliği bulunan, bir araştırma deseni oluşturabilmesi, yapılan araştırmayı okuyucunun anlayabileceği bir şekilde tutarlı ve anlamlı bir doküman hâline getirilmesi sıralanmasıdır (Şimşek, 2011).

Çalışmada, betimsel yöntem çerçevesinde içerik analizine başvurulmuş; bu bağlamda veriler toplanırken nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yoluyla, “Hayvan nedir?” sorusuna ilişkin felsefi alan yazın taranmış, hayvan haklarına ilişkin ilgili yasa tasarıları ve bu tasarıların temelleri mercek altına alınmıştır. “Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini” (Şimşek, 2011, s. 187) kapsamaktadır. İhtiyaç duyulan dokümanın gerekli olduğu ve veri kaynağı olma çerçevesinde yararlanılabileceği araştırma problemiyle ilişkisi sonucu belirlenmektedir. Doküman incelemesinin güçlü yönlerine ilişkin yedi boyut bulunmaktadır. Veriler öncelikle kavramsallaştırılır, sonrasında kavramlar mantıklı biçimde düzenlenir ve sonrasında ise veriyi açıklayan tema saplanmaktadır. Kavram, içerik analizinde temel analiz birimidir. Veriler arasındaki bölümlere ve olaylara verilen anlamı ortaya koymaktadır. Kategori (tema) ise içerik analizi sürecinde elde edilen kavramların bir tema altında sınıflandırılmasına tekabül etmektedir.

Mevcut teorik argümanların ışığında kendini hayvan hakları olarak tanımlayan sosyal medya kullanıcılarının, günümüzün etkin sosyal medya platformlarından olan Twitter üzerinden etkinliklerine ayrılmıştır. Hesaplar seçilirken aktif bir hesap olması, anonim (sahibi belirsiz) bir hesap olmaması, saha çalışmalarına yer verilmesi vb. unsurlara dikkat edilmiştir. Hesaplar açık (herkesin görebileceği şekilde) olması nedeniyle etik onaya ihtiyaç duyulmamıştır. Bu bağlamda üç Twitter hesabı @veganzulal (Zülâl

Kalkandelen), @DokuzOlmaz (OnNumara) ve @pambikpiremses_ (Rabia Öztürk) merceğe altına alınmış, 5 Temmuz 2023- 5 Ağustos 2023 arası bir aylık dönemi kapsayacak şekilde incelenmiştir. Bu incelemenin yanı sıra analizlere ek olarak metin, sosyal medya paylaşımları fotoğraf ve video olarak da kategorilendirilmiştir. Fotoğraf ve video metinle birlikte günümüz enformasyon yayım düzeneğinde algı ve anlam inşasında önemli bir yer tutmaktadır.

Marshall McLuhan, sözlü kültürün yazılı kültüre yazılı kültürün ise elektronik kültüre evrildiğini belirtmiştir. Teknolojik değişimlerin kritik süreçlerdeki önemine vurgu yapmış ve günümüz dünyasının sıradan aktivitelerine bile sirayet ettiğini belirtmiştir. Bu ilerlemenin artık süregelen bir ilerleme olduğu ve geri dönüğün mümkün olmadığı düşüncesi McLuhan'ın "medya mesajdır" düşüncesini doğurmuştur. Yine McLuhan insanlık tarihini Kabile Çağı, Edebiyat Çağı, Basım Çağı, Elektronik Çağ olarak 4 kritik döneme ayırmış ve her dönemle birlikte yeni bir bilinç kazanıldığını vurgulamıştır. Sosyal medya platformları dönemin kitle iletişim araçlarının birer uzantısı olarak kabul edilebilmektedir. McLuhan'ın ünlü "Araç mesajdır" önermesi, mesajı taşıyan aracın mesajdan daha etkili olduğunu, mesajın üzerinde etki ettiğini ifade etmektedir (Varol, 2019). Bahse konu ettiğimiz metin, fotoğraf ve video ayrımı bu araçları ifade ettiğinden konumuz açısından önem taşımaktadır. Walter Lippman fotoğrafı, "günümüzün hayal gücü ve dünün yazılmış kelimeleri hatta onun öncesinde sadece söylenmiş olan sözler üzerinde bir çeşit otoritesi" (Lippman, 2020, s. 123) olduğunu vurgulamaktadır. Video ise bir kayıt mekanizması olarak kullanılmaya başladığından beri kitle iletişim araçlarının başat unsurlarından biri olmuş günlük kullanıma dâhil edilmesiyle bir protest yön de kazanmış ve iletilerde önemli bir yer tutmuştur. 1960'lı yıllarda elde taşınabilen kameralar piyasaya sürülmüş ve toplumsal hareketlerde ileti araçlarından biri olarak kullanılmaya başlanmıştır. Kameralara belgeleme görevi dışında bir misyon yüklenmiş ve özellikle feminizm farkındalık çalışmalarında kamera araçsallaştırılarak çalışmalar yapılmıştır (Eğrikavuk, 2017). Buradan hareketle Twitter gönderilerinin metin, fotoğraf ve video olarak ayrı ayrı incelemeye tabi tutulması uygun görülmüştür.

1. BÖLÜM: HAYVAN HAKLARININ FELSEFİ TEMELLERİ

Hayvanları kapsayan ahlaki analizlerin temelini Eski Yunan felsefesi oluşturmaktadır. Bu nedenle hayvan haklarının tarihsel süreçlerinin anlaşılabilmesi hakların felsefi temellerini incelemeyi gerekli kılmaktadır. Örneğin; Porfirios ve Pisagor hayvanlara saygı duyulmasını salık vermişlerdir. Öte yandan aydınlanmanın öncü düşünürleri Immanuel Kant ve John Locke hayvanlara eziyetin ahlaki yönünü ortaya koymuşlardır (Arıkan, 2016).

1.1. Descartes Yorumu

17. yüzyıl filozoflarından Rene Descartes, hayvan üzerine düşünceleriyle en çok dikkat çeken düşünürlerden biridir. Descartes “dirimsiz cisimlerin ve bitkilerin betimlemesinden sonra hayvanların ve özellikle insanların betimlemesine” (Descartes, 1996, s. 40) geçtiğini belirtmektedir. Descartes, ustan yoksun kabul ettiği hayvanla, insanı andıran özelliklerini kıyaslama yoluna gitmektedir. Bu kıyaslamayı insan ve hayvanda benzer kabul ettiği yürek ve atardamarların devinimi üzerinden yapmaktadır. Yürek ve atardamarların işleyişini fizyolojik olarak uzun uzadıya betimleyen ve karşılaştıran Descartes için “doğa yasaları ile özdeş olan mekanik yasalarına göre, birçok nesne birlikte aynı noktaya doğru devindikleri ve bu noktada tümü için yer olmadığı zaman (ki yüreğin sol boşluğundan çıkan ve beyne doğru gitme eğiliminde olan parçacıklar açısından durum budur), en zayıf ve devimleri en az yeğin olan parçaların daha güçlü olanlar ve bu yolla ona ulaşabilecek biricik parçalar tarafından zorunlu olarak bir yana” (Descartes, 1996, s. 56) atılmaktadır. Buradan hareketle hayvanlar adına bu anatomik düzeneklerin mekanik olduğu sonucuna varmaktadır. İnsan istencinin denetiminden bağımsız olarak gerçekleşen devinimleri buna bir örnek olarak göstermektedir. Birinci yol düşünceleri iletmek için konuşma ya da başka simgesel bir iletişim yolunu kullanamayacak olmalarıdır. İkinci ayırmada ise, “makinelerin belli şeyleri herhangi birimizin yapabildiği denli iyi ya da belki de bizden daha iyi bir yolda yerine getirebilmelerine karşın, kaçınılmaz olarak başka birçoklarında başarısız” (Descartes, 1996, s. 58) kalmaktadırlar. Diğer bir yönden us (akıl) tüm olumsuzluklar için hizmet edebilen evrensel bir araçtır fakat her bir organ düzenlemeye gereksinim duyulmaktadır. Descartes iki ayırım sunmakta ve bu iki ayırımla aslında insan ve hayvan arasında var olan ayrımı vurgulamaktadır.

Yine eylemliliklerinin bir bölümünde bizden daha büyük bir beceri göstermiş olması birçok hayvanın insandan daha az beceri gösterdiği gerçeğini değiştirmemektedir. Bu hayvanların anlıkları olduğunu tanıtlamamakta fakat ustan yoksun olduklarını ortaya koymaktadır. Ve bu organlarının düzenleyişine göre davranan doğanın kendisidir. “Tıpkı dişlilerden ve ağırlıklardan oluşan bir saatin zamanı gösterebilmesi gibi” (Descartes, 1996, s. 59).

Uslamlama yetileri olmadığı için ahlaki değerlendirmelerin dışında bırakılan hayvanların acı çekmelerine kayıtsız kalmaktadır.

1.2. Kant Yorumu

Hayvanlara ilişkin görüşleriyle anılan diğer bir isim ise Alman klasik idealizminin kurucusu olarak kabul edilen Immanuel Kant'tır. Kant'ın hayvanlara ilişkin nispeten daha olumlu bir bakış açısı vardır. Hayvanlara eziyet etmemek bir ahlaki hükümlülüktür ve amacı ahlaklı insan olmanın gereklerinden biri olmasıdır. Hayvanlara acı çektirmek insanlara acı çektirmenin yolunu açabilmektedir.

Kant'ın ödev tasnifinde en temel ayırım kendimize ve başkalarına karşı ödevlerimiz arasında olmaktadır. Kendimize karşı ödevlerimiz arasında da esas ödevler ve talî ödevler olarak ayırım söz konusudur. Kişinin kendisine karşı ödevleri arasında da ayırım vardır. Bunlar hayvani varlık ve ahlaki varlık olarak kendisine karşı ödevlerdir. Talî ödevler doğal mükemmelliğin hedeflendiği ödevler olarak kendi içinde ayrılmaktadır. Erdem ödevini teşvik eden ödev, esnek ve talî ödevdir. Davranış, amaçlardan birini ihlal eden bir amaç içeriyorsa veya araç olarak kullanılan birinin şahsında insanlığa saygısızlık yapılıyorsa bu esas ödev ihlalidir. Yüksek amaç ve erdem akıl sahibi insanı ödevlere karşı yükümlü hâle getirmektedir (Wood, 2009).

Kant'ın ahlaki bir yönüyle de dinsel kaygılar gütmektedir. Bilime ve bilgiye ampirist yaklaşımı kabul eder fakat ahlaki doğalcı ve göreceli olmaktan kurtarmak istemiştir. Aklın mutlaklığı iddiasını savunmaktadır. Bizi hayvan olmaktan kurtaran şey ahlaki olma iddiasıdır (Kuehn, 2011).

1.3. Faydacı Yorum

Hayvan sorunsalına ilişkin günümüze yansıyan bir düşünüş olan faydacı teori ise hayvanların ‘acı çekmemesi’ gerektiğini ilk zamanlardan beri savunmuştur. Hayvanlara ‘kötü muamele yapılmaması’ etik bir değer olarak kendine yer bulmuştur. Bahse konu kötü muamele yasal olarak da teminat altına alınmış fakat hayvanlar statü ve anlayış olarak aynı konumlanmıştır.

Modern faydacılık teorisinin öncüsü olduğu kabul edilen Jeremy Bentham hayvan sorunsalını ‘acı çekme’ üzerinden ele almıştır. Bentham’ın, fayda kavramı çıkar sahibi herhangi bir varlık açısından acı ve kötü muamele gibi ya da haz ve fayda gibi yararları engelleyecek durumları vurgulamaktadır. Bentham, toplumun çıkarı nedir sorusuna ise “onu meydana getiren üyelerinin çıkarlarının toplamıdır” yanıtını vermektedir (Bentham, 2017, s. 18).

Bentham açısından en önemli iki kavram haz ve ıstıraptır. Hazza ve ıstıraba neden olan dört kaynak mevcuttur: fiziksel, siyasi, ahlaki ve dinî. Bu kaynakların her birine karşılık gelen haz ve ıstırap bir davranışa ya da yasaya bağlayıcılık teşkil eder ve toplumda müeyyide olarak adlandırılır. (Bentham, 2017, s. 33) İnsan ve insan dışı canlı varlıkların da acı ve haz hissedebileceğini kabul eden Bentham, hayvanların da bu kategoride yer aldığını belirtmektedir. Yine hayvanlara ilişkin “menfaatleri eski zamanların hukukçularının duyarsızlığı nedeniyle ihmal edilerek eşya sınıfına” indirgenenler (Bentham, 2017, s. 260) tanımını yapmaktadır. Jeremy Bentham, “bir varlığa eşit önemsenme hakkı kazandıran hayati nitelikteki acı çekme kapasitesi olduğunu” (Singer, 2005, s. 44) şu şekilde ifade etmektedir;

“Belki bir gün hayvanlar dünyasının geri kalanı da kendilerinden ancak zorbalık yoluyla esirgenen haklara sahip olacaktır. Fransızlar bir insanın sırf derisi siyah diye kayıtsız şartsız bir zalimin keyfine terk edilemeyeceğini anladılar. Belki bir gün bacak sayısının, derideki tüy miktarının ya da sağ kemiğinin nerede bittiğinin de duyguları olan bir varlığı aynı akıbeta terk etmek için eşit derecede yetersiz sebepler olduğu anlaşılır. Bu aşılamaz sınır çizecek başka ne olabilir? Akıl yürütme yetisi mi? Ya da belki konuşma yetisi mi? Ama yetişkin bir at ya da köpek, gerek akıl gerekse iletişim kurma açısından, bir günlük, bir haftalık, hatta bir aylık bir bebekten kat kat üstündür; ama öyle olmasa bile bu neyi gösterirdi ki? Sormanız gereken soru, ‘Akıl yürütebiliyorlar mı?’ ya da ‘Konuşabiliyorlar mı?’ değil, ‘Acı çekebiliyorlar mı?’ olmalıdır.” (Singer, 2005, s. 42).

Darwin, Mill, Nietzsche, Schopenhauer gibi düşünürler de hayvanlara iyi muamele edilmesi çerçevesinde fikir yürütmüşlerdir fakat görüşmelerin sınırlı bir çerçevede kalması nedeniyle hayvanlara dair kapsamlı bir kuram oluşmamıştır (Arıkan, 2016).

1.4. Hayvan Haklarının Felsefi Yorumu

Modern anlamda hayvanların statüsüne ilişkin çalışmalar 19. yüzyıl ile birlikte gündeme gelmiştir. Birtakım haklar tanınmak istenmiş fakat sonrasında hayvan refahını düzenleme yoluna gidilmiştir. İnsan merkezci bir perspektiften yaklaşılan hayvanın statüsünün ‘şey’ olarak tanımlanmasına neden olmuştur. Tom Regan, hayvanlara bakışın kültürle ilintili olduğunu; kültürle paralel bir bakış açısına sahip olduğumuzu belirtmektedir. Amerikan ve genel itibarıyla Batı kültüründe hayvanlar bizim için var olan varlıklar olarak görünmektedir. Bu durum hayvanlara olan genel bakışı ortaya koymaktadır.

Hayvan hakları sadece bir hak meselesi olmakla birlikte iklim krizi ekolojik denge vb. genel geçer çalışma ve araştırmalarda birer öge olarak yer bulmuştur. Hayvanlar başlarına ne geldiğini önemseyen varlıklar oluşu Tom Regan tarafından vurgulanmaktadır (Regan, 2017).

Yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren hayvanın statüsü üçüncü kuşak hakların devreye girmesiyle hız kazanmıştır. Felsefi düşünün ilerlemesi hayvan hakları düşüncesinin ilerlemesini mümkün kılmıştır. Hayvan refahı ve hayvan haklarına ilişkin geniş bir yazın literatürü oluşmuştur.

1.5. Peter Singer’da Hak Kavramı

Hayvan hakları tartışmasını akademi ve toplum nezdinde dile getirerek ün kazanmış isimlerden olan Peter Singer, felsefi düşüncesini faydacılık teorisi üzerinden kurmaktadır. Singer, eşitlik ilkesini irdelerken, “eşitliği, eşit ya da özdeş muamele değil eşit önemsenme” (Singer, 2005, s. 39) olarak ele alır.

Hayvanların sinir sistemi insanlardaki gibi evrimleşerek oluşmuştur. Günümüzde hayvanların acıya vermiş olduğu tepkilerin taklit yoluyla öğrenilmediği bilinmektedir. İnsanların, hayvanların memelilerin evrimsel tarihi, temelde özellikler ayrılmaya başladığında karakterislik kazanmıştır. (Singer, 2005) Bu durumda, evrimsel açıdan, fizyolojik özdeşliğimizin köken olarak ve evrimsel işlem niteliğinde ortaklaştığımız ve

öznel davranışların devreye girmesiyle verilen tepkilerin farklılaştığını söylemek mümkündür.

Acı ve haz duyumsama herhangi bir çıkara sahip olmanın ön koşulunu oluşturmaktadır. Diğer bir deyişle ancak bu koşul sağlandığında çıkarlar anlam kazanır.

1.6. Tom Regan: Hak Nedir? Hayvanların Hakkı Var mıdır?

Tom Regan hayvanların hak sahibi olması gerekliliklerini analiz ederken, hak sahibi oluşu, hak sahibi olan insanın geçerli nedenleri üzerinden yedi madde hâlinde özetlemiştir. “En ikna edici olasılıkları” derlerken tarih boyunca en çok olumlu yaklaşım geliştirilen yanıtları sıralamıştır.

1. Kendiyle özdeşik verili bir kavram üzerinden, taş taşır bu yüzden hakları vardır demek, neden bizim haklarımız olduğunu taşların hakları olmadığı sorusuna yanıt vermez. Bu bizi taşların hangi özelliğine binaen hak sahibi olduğu sorusuna götürürken, insanın hak sahibi olmasını sağlayan niteliklerini incelemeye girişmek gerekmektedir. Bu kısımda yanıt biyolojik yani bilimsel bir ifade ise, bu durum neden bizim gibi kurtların da hak sahibi olmayışını açıklamaya yetmez.

2. Hak sahibi olmanın bir argümanı olarak ileri sürülen ‘kişi’ olmak, filozoflarca evrensel olarak kabul edilen konuyla ilgili anlamıyla kişiler, davranışlarından ahlaken sorumlu bireylerdir bu da yaptıklarının ‘ayıplanabilmesini’ mümkün kılmaktadır. Bu durumda ahlaken sorumluluğun kişiyi hak sahibi yaptığı varsayımı doğmaktadır. Bu sav akla yatkın olmakla beraber kişi olmanın ahlaki sorumluluğunu taşımayan bir kitle haklardan mahrum kalıyor demektir ki bu durum konuyu ahlaki bakış açıları çerçevesini sonsuza açarak içinden çıkılmaz hâle getirir.

3. Benlik bilinci, kabaca bir şeyin farkında olmanın da farkında olmak olarak izah edilebilir. Dışarıdan görünüşünü algılayabilmek yüksek benlik yetisinin temelini oluşturuyor. Bir sonraki adımda varlıkların benlik bilincine sahipken ölümün farkında olduklarının aksi takdirde ölümü kavrayamadıklarını öne sürmek mümkündür. Bu da bizi sadece benlik bilinci olan varlıkların yaşama hakları olduklarına götürür. Fakat benlik bilincine dair de sorunsallar bulunmaktadır. Söz gelimi benlik bilinciyle dokunulmazlık hakkı arasındaki bağ anlaşılır değildir. Diğer yönden kendilik bilincinin belirli yaş sonrası

oluştugu ve belirli kıstaslara tabi olduğu bilimsel olarak bilinmektedir. Bu durumda milyarca çocuk için bu yanıt soruyu karşılamamaktadır.

4. Dil kullanma savı ise, söz gelimi bebekler için bu sorunun yanıtını karşılamaz. Dili kullanmak hak sahibi oluşu açıklamaya yetse bile konuşma yetisinden muaf insanların da neden hak sahibi olduğunu açıklamaya yetmemektedir.

5. Ahlaki topluluk anlayışı, ahlaki haklar fikrine başvuran ve ahlak fikrinin kavranmış olduğu topluluktur. Tüm insanlar bir ahlaki topluluğun üyesi olmasının bir gereği olarak hak sahibi oluşu, bireysel kapasiteleri neye tekabül ederse etsin sadece ahlaki bir topluluğun üyesi olmasına bağlanmaktadır. Bu bağlamda genel geçer kabullerle bir düşüncenin toplumda kabul görmesi o düşüncenin doğruluğunu sağlamamaktadır. Bu durum insanın neden hak sahibi olması gerektiği sorusuna yanıt vermemekle birlikte temelsiz durmaktadır.

6. İnsanın hakları vardır çünkü ruhu vardır savı, dinsel bir dayanaktır. Antik ya da modern dinlerin pek çoğunda insan ruhunun ölümsüzlüğü vurgulanmaktadır. Bizler sınırlı gücümüzle ahlaki hakları yaratamayız fakat Tanrı sınırsız gücüyle bunu yapabilir ve bu Tanrı'nın zaten uygun görmüş olduğu bir şeydir. Bu uygun görme durumuna mukabil var olan haklara sahibizdir. Agnostikler ve ateistler bu görüşe mesafeli durmakla birlikte insan hakları inançları güçlüdür. Tanrı'nın hakları bahsettiği görüşü kabul edilse dahi neden bu hakların bahşedildiği sorusu yanıt bulamamaktadır (Regan, 2017).

Dolayısıyla haklar söz konusu olduğunda insan hakları adına gerçekleştirilecek tüm girişimler bir noktada tüm canlılar için söz konusu edilmektedir.

Tom Regan hakka sahip olma düşüncesine uzunca savlarıyla yanıtlar ararken şu sonuca ulaşmıştır: İnsan hak sahibidir çünkü bir yaşamın öznesidir. Bir yaşamın öznesi oluş farklılıklardan münezzehtir. Söz gelimi; ırksal ve etnik farklılıklar ele alındığında farklılıklarına rağmen birçok insan aynıdır. Sahip olduğumuz haklar - özgürlük hakkı, dokunulmazlık hakkı, yaşam hakkı vb. - hepimizin birer kişi oluşumuzun dışında olduğu kadar benlik bilincine sahip olmamızın da dışındadır. Yine sözsözsel iletişimi geliştirebilecek bu yetkin benzerliklerin toplamına bir yaşamın öznesi oluş demek, "Hangi insanlar yaşamın öznesi?" sorusunu beraberinde getirmektedir. Bu soruya ise insan nüfusunun toplamı yanıtını vermektedir. Ahlaken insanları değerli ve değersiz kategorilerine ayırmayız. Bu çıkarımlar ışığında sorulan "Hayvanlar da hak sahibi

midir?” sorusu bizi başa döndürür. Regan’a göre insan haklarına ilişkin yapılan akıl yürütme doğrudan hayvan hakları için de uygulanabilmektedir. Bu noktada şu soru devreye girmektedir: Bir yaşamın öznesi olan hayvanlar var mıdır? Yine Regan’a göre bu sorunun yanıtını vermek için basit bir sağduyu yeterlidir. En çok evcil hayvan sahibinin farkında olduğu bir durum olarak hayvanlar kendi yaşamlarının öznelidir. İnsan ve hayvan beklenti ve zevkleri arasındaki farklılardan uzun bir liste çıkması mümkün olmakla birlikte ortaklıklar – aynılıklar - bizi bir sonuca götürmektedir. Hayvanlarla insanlar arasında ortak bir dil bulunmaktadır. Bu ortak dil köpekler yanlarından geçtiğinizde uluyor, havlıyor, kuyruklarını sallıyorlarsa bunun ilgiye ihtiyaç olduğunu anlamak mümkündür. Bir köpek bakışlarının ardında ilgiye muhtaçtır. Bu insan için anlaşılır bir dildir. Hayvanların davranışları benzer koşullarda insanlara benzemektedir. Bir kafesten çıkmak için insan da hayvan da aynı davranışları göstermektedir. İnsanlar hayvanların davranışına ilişkin abartılı tespitler de bulunduğu oluyorsa da çoğu zaman hayvanların deneyimleri bizim deneyimlerimize benzemektedir. Hayvanlar büsbütün farklı bedenlere sahip olsaydı onlara bir yaşam öznesi olarak atamamız zorlaşabilirdi. Hayvanların pek çoğu birbirleriyle aynı bedene sahiptir. İnsanlarla öteki hayvanlar arasında apaçık anatomik benzerlikler bulunmaktadır. Hayvanlarla ortak sinir sistemine sahibizdir. Acı ve haz bizler duyuları bizlerde olduğu gibi hayvanlarda da aynı yolculuğu yapmaktadır. Bedenlerimize zarar veren bir şey olduğunda aynı iletiyi alınmakta ve bilgi beyne gitmektedir. İnsan ve hayvanlarda temelde fiziksel yapıların aynı olması gibi sinir sistemi de temel de aynı sayılmaktadır. Charles Darwin’in evrimsel çalışmalarının yayınlanmasıyla birlikte, nasıl olduğumuzdan öte ne olduğumuz da evrimleşme süreci içerisinde netlik kazanmakta ve diğer canlı formlarından ayrı biçimde kavranamadığı da ortaya çıkmaktadır. Evrensel süreçle birlikte hayvanlarla anatomi ve sistemsal ilişkilerimizin benzerliklerinin yanı sıra doğal olarak ortak zihinsel yeteneklerimizin de bulunduğu ortak atalara sahip olduğumuz anlaşılmaktadır. Darwin’e göre hayvan zihni, bizim zihinlerimizden nitelik olarak değil nicelik olarak farklılık göstermektedir. Bu bilgiler ışığında en azından söz gelimi memeliler açısından “Hayvan bir yaşamın öznesi midir?” sorusunun yanıtı olumlu olmaktadır (Regan, 2017).

Yaşamın öznesi olma durumu insanda olduğu gibi doğrudan hayvana da uygulanabilmektedir. Regan sorduğu sorulara verdiği yanıtlar neticesinde belli sonuçlara varmakta ve bunları maddeleştirmektedir.

- Hayvanların yiyeceğe dönüştürülmesi,
- Hayvanların giyeceğe dönüştürülmesi,
- Hayvanların performansçılara dönüştürülmesi,
- Hayvanların yarışçılara dönüştürülmesi,
- Hayvanların araçsallaştırılması.

Bahse konu bu alanlar hayvanların sömürüldüğü alanlar olarak varlığını sürdürmektedir. (Regan, 2017). Bu sömürü olarak nitelendirilen durum hayvanların insanların yaşamlarını sürdürebilmeleri adına araçsallaştırılması olarak da ifade edilebilir. Modern dönemde bu durum kimileri tarafından yüksek bir eleştiri almaktadır.

2. BÖLÜM: MODERN DÖNEMDE HAYVAN HAKLARININ TARİHSEL GELİŞİMİ

1970'li yıllarla birlikte hayvan hakları ve hayvan refahı gibi terimler 'modern hukuk' içerisinde kendine yer bulmaya başlamıştır. Teknolojik gelişmelerin getirisiyle doğa üzerinde tartışmasız üstünlük kurmaya başlayan insan, modern dönemin bir getirisi olarak sorumluluklarını da hatırlamış ve duyarlılık geliştirmeye başlamıştır. Hayvan hakları farkındalığı bağlamında sanayileşmeyle birlikte hayvan endüstrisinin de ortaya çıkması bunun yanında hayvanların eğlence amaçlı ve bilimsel deneylerde kullanılması kamuoyunun tepkisini çekmeye başlamıştır. Buradan hareketle hükümetler yasal düzenlemeler yoluna giderek tepkileri dengelemeyi amaçlamıştır. Diğer yönden hayvanlara ilişkin ağırlık olarak kötü muameleyi kapsayan hukuksal düzenlemeler ilk yazılı metinlerde de kendine yer bulmaktadır (Osmanağaoğlu, 2009).

İnsanlar ve hayvanlar dünyanın oluşumlarından bugüne çok yönlü ve karmaşık ilişkiler kurarak paylaşımda bulunmaktadır. Kurulan bu ilişki hem insanları hem hayvanları/türlerini etkilemektedir. Hayvanlar yaşam kaynağı, besin kaynağı ve sembolik bir varlık olarak Paleolitik Çağ'dan bu yana kritik bir öneme sahiptir. Akademik disiplinler bu kritik önemi nesneleştirme bağlamında tanıyıp insan - hayvan birlikteliğindeki duygusal yönler yeterince fark edilip çalışılmamıştır (Siddiq, 2019).

2.1. İnsan - Hayvan Birlikteliğinin Kısa Tarihçesi

Arkeozoolojik çalışmalar incelendiğinde, hayvanların evcilleştirilmesine ilişkin en eski veriler M. Ö 9. binli yıllarda Yakındoğu'da bulunduğunu ve bağımsız bir sürecin getirisiyle M. Ö 8. binli yıllara tekabül eden Orta Anadolu'yu işaret etmektedir (Çaydan, 2018).

İnsan - hayvan birlikteliğinin tarihsel olarak hukuki ilk bağlamları Hammurabi kanunlarına dayanmaktadır. Çivi yazısı ile yazılmış olan bu hukuk metinleri incelendiğinde, milattan önce dördüncü bin yıldan milada kadar üç-dört bin yıllık gibi uzun bir zaman dilimini aydınlatmaktadır (Yalvaç, 1989). Bahse konu aydınlatma bu zaman dilimi içerisinde yaşanmış olan dönemin sosyal yapısıyla, doğayla kurduğu ilişki ve eşya ile kurduğu ilişkinin düzenlemesine dayanmaktadır. Bu düzen aynı zamanda dönemin bir gerekliliklerini de yansıtan hayvanın konumlanmasını da ortaya

koymaktadır. “Toprak altından meydana çıkarılan çivi yazı metinlerinin çoğu günlük hayatı yansıtan belgeler olduğu için bu gibi iş mektupları, senetler, mukaveleler ve hesap kayıtları gibi hukuk konusuna ait belgelere” (Yalvaç, 1989, s. 2) ışık tutmaktadır.

Döneminde Mezopotamya'nın en ihtişamlı döneminin yaşandığı düşünülen Hammurabi, Eski Babil soyunun 11 kralının 6.sıdır ve bir kanun codex'i meydana getirmiştir. Kesin hükümlerlik tarihi tartışmalı olmakla beraber 43 yıllık saltanatının M.Ö1728 - M.Ö.1686 tarihleri arasında sürdüğü tahmin edilmektedir. “Hammurabi Kanunları başta bir “prologue” (ön söz) sonda da bir “epilogue” (son söz) olmak üzere 282 kanun maddesinden” oluşmaktadır. Hayvanlara ilişkin kanunlar ve düzenlemeler çoğunlukla “Tarım” tasnifi altında yer almaktadır. Hammurabi Kanunları Mezopotamya'daki ilk kanun olmamasına rağmen “güneyde Sümer, kuzeyde Akkad yani Sami halkının oturduğu ve hâkim olduğu şehirlerin yerli kanunlarının bir karışımı bir ıslah edilmiş” (Yalvaç, 1989, s. 4,10) derlemesidir. Hammurabi Kanunlarının bileşkesi olduğu tahmin edilen Lıpıt-Istar kanunlarında da hayvanlara ilişkin kanunlar yer almaktadır. Hayvanlara ilişkin kanunlar, Esnunna Kanunlarında ise kanun maddeleri konusu Hayvan Zararları (53-58) bölümünde yer bulunmaktadır.

Kanunlar incelendiğinde hayvanlar nesne olarak mülkiyet, mübadele, ticaret gibi eylemliliklerle sosyoekonomik düzene entegre edildiği görülmektedir. Günümüzde de “bazılarınca el üstünde tutulup, neredeyse bir insan yavrusu kadar değer görse de ev hayvanlarının modern çağdaki statüsü kötü muameleyi yasaklayan yasalara rağmen mal/mülk statüsünden fazla değildir” (Zengin, 2017).

İnsan - doğa ikiliği/karşıtlığı göz önüne alındığında geçmişten günümüze insanın doğaya karşı tavrının zihinsel dönüşümü de ortaya çıkmaktadır. Günümüzde hayvanların haklarına ilişkin davalar söz konusuysen insanların hayvanlar aleyhine açtıkları davalar, hayvan davalarının ilklerini oluşturmaktadır.

Tarihte hayvanların konu edildiği davalar incelendiğinde, 1587 yılında Saint-Julien köyü sakinlerinin bir bit sürüsüne karşı açtıkları dava, hayvanların dava süreçlerine eklemlenmesinin ilk örneklerinden biridir. Bir psikopozluk yargıcına başvurularak açılan dava; Ambleve ya da La Verpilliere'den geldikleri iddia edilen bit sürüsünün bağlarını istila ederek büyük zararlar vermesinin ardından oluşturulan dava dilekçesinde Maurienne psikopozluğu genel ve resmî naibi musterem senyör'den Tanrı'nın gazabını

dindirmesi ve afaroz ya da uygun düşecek başka bir yasaklama yoluyla böceklerin kurallar çerçevesinde defedilmeleri için gereken önlemlerin alınması rica edilmektedir. 1545 yılında yine haşerelere karşı açılan bir dava, piskoposluk yargıcının atadığı avukat tarafından savunulan böceklerin zaferiyle sonuçlanmıştır. 1546 yılındaki benzer bir davanın sonucunda ise böceklerin afaroz edilmesi reddedilmiş ve davacıların topluca dua ederek günahlarından ötürü içtenlikle bağışlanmayı dilemelerine ve Tanrı'nın inayetine sığınmalarına karar verilmiştir. Doğayla sözleşmenin ilk örneklerini oluşturan bu davalar genel itibarıyla haşerelerin doğal ortamlarında bulunduğu ve doğaları gereği hareket ettikleri görüşüne mukabil sonuçlanmıştır (Ferry, 2000).

Hayvan - doğa birlikteliğinin önemine ilişkin hayvan hakları aktivizmin sembol isimlerin Kalkandelen, hak taleplerinin bütüncül yapısına ilişkin “Benim asıl peşinde olduğum, bütün zulmün; insanın insana, doğaya ve hayvana uyguladığı zulmün ortadan kalkması. Bunu bir amaç olarak ortaya koyunca, hepsini reddetmek zorundadır insan” demektedir (Başkent, 2013).

Hayvanların yasalar önünde mal/eşya statüsünde bulunması hayvan hakları aktivistlerinin en birincil karşıt argümanlarından. Hayvanların mal statüsünde bulunmasının, hayvan refahı yasalarını nasıl belirlediği konusunda çalışmalar yapan Francione, hayvanlara eziyet çektirmenin dinen ve ahlaken kabul edilir olmamasına rağmen, bu davranışın devam etme nedenini hayvanların eşya/mal olarak görülmesine bağlamaktadır. Hayvanların, Batı kültüründe mal statüsünde kabul ediliyor olmasının birinci sebebi olarak mülkiyet hakları gösterilmektedir. Amerikan Devrimi, mülk sahipliği kuralına göre düzenlenmiştir ve özel mülkün ve malın, hayvanlar da dâhil olmak üzere Tanrı tarafından verilmiş olması görüşünden kaynaklanmaktadır (Francione, 2008).

Yasal hakların gelişim süreci, üç kuşak altında toplanmaktadır. Bunlardan ilki hukuksal özgürlükler dönemidir. Doğal hukuk ve kutsallık bağlamında bireycilik değer sistemine dayanmaktadır. Burjuva hukuku olarak da adlandırılan bu hak kuşağı herkes için gerçek özgürlük arayışını beraberinde getirmiş ve böylelikle ikinci kuşak haklar doğmuştur. Eşitliğin öne çıktığı ve özgürlüklerin toplumsallaştığı bir döneme tekabül etmektedir. Üçüncü kuşak haklar ise 1945 yılından itibaren insan haklarının sadece devletlerin değil uluslararası topluluk bütününe ilişkin olduğu görüşünden hareketle doğmuştur. Bu yeni haklar insanlık ailesinin bütün üyelerini kapsamaktadır. Hayvan hakları, üçüncü kuşak

haklar kapsamındadır. Haklar bağlanımda yapılan eleştirilerin başında, hayvanlar arasındaki ayırım gelmektedir. Evcil hayvan, kümes hayvanı, çiftlik hayvanı ve yabani hayvan olarak sınıflamasına karşı olan düşünürler hakları kedi ve köpek gibi evcil hayvanları değil hayvan ailesinin tamamını kapsaması gerektiğini savunmaktadır. Bir diğer konu ise hayvan aktivistlerinin pratiğine yöneliktir. Foer, hayvan hakları aktivistlerinin eylem pratiklerinde yer edinen talepleri yersiz bularak “hayvan haklarından çok hayvan refahı adına kazanılmış” olarak görmekte ve kafes başına daha az hayvan, kesim konusunda yeni düzenlemeler, hayvanlara nakliyede daha fazla alan ayırma gibi zaferler” (Foer, 2009) kazanıldığını belirtmektedir. Foer ayrıca hayvanların yasal statüsünü şu şekilde değerlendirmektedir; “Eğer bir şirket logosunu kötüye kullanırsam, muhtemelen hapse atılırım; ama o şirket bir milyar kuşu istismar ederse, yasalar kuşları değil, şirketin istediğini yapma hakkını korur” (Foer, 2009, s. 123).

2.2. Uluslararası Boyut

Gelişmiş ülkeler başta olmak üzere hayvanlara ilişkin hukuki düzenlemeler yavaş da olsa benimsenmektedir. Farkındalık ve bilinçli yaklaşım tartışma zemini oluşturmuş ve siyasi ve hukuki tartışmalara gündeme gelmiştir. Karşılaştırmalı hukuk günümüzde hayvan hukuku düzenlemelerinin geldiği noktayı resmederken, hukuksal düzenlemelerin mercek altına alınması, etik argümanların pratik hayata geçirilmesi konusunda da analiz yapma olanağı sağlayacaktır. Avrupa Birliği toplamda yirmi yedi ülkenin çatısını oluşturan siyasi ve ekonomik bir topluluktur. Hukuk kaynaklarını, birincil ve ikincil kaynaklar oluşturmaktadır. Birincil kaynaklar; kurucu antlaşmalar, ekler ve protokollerdir. İkincil kaynaklar ise tüzükler, direktifler, kararlar ve görüşlerdir. İkincil kaynaklar, birincil kararlardan yetki alan ve antlaşmaların ruhuna uygun olması kaydıyla Avrupa Birliği'nin aldıkları kararlardır. Diğer yardımcı kaynaklar, uluslararası hukuk, Avrupa Birliği Adalet Divanı içtihatları ve Avrupa Birliği hukukunun genel ilkeleridir. 2007 yılında Avrupa Birliğine üye devletler tarafından imzalanan, 2009 yılıyla birlikte yürürlüğe giren Lizbon Antlaşması hayvan haklarına ilişkin en gelen ve nitelikli hükümleri barındırmaktadır. Diğer bir adı Tadil Antlaşmasıdır. Bahse konu antlaşma, Maastricht Antlaşması olarak da anılan Avrupa Birliği Antlaşması ve Roma Antlaşması olarak da anılan Avrupa Ekonomik Topluluğunu Oluşturan Antlaşma üzerinde değişikliğe gitmiştir. Avrupa Birliği'nin İşleyişine Dair Antlaşma'nın 13. maddesinde şu

şekilde düzenlemeye gidilmiştir: Avrupa Birliği ve üye devletler, Avrupa Birliğinin tarım, balıkçılık, nakliyatçılık gibi faaliyetleri ve iç pazar, araştırma ve teknolojik gelişme ile uzay alanlarındaki politikalarının belirlenmesinde ve uygulanma sahasına geçilmesinde, hayvanların hissedebilen varlıklar olduklarını kabul ederler ve onların refahı ile ilgili gerekleri olanları azami ölçüde dikkate almaktadırlar. Bunu gerçekleştirirken Avrupa Birliği ve üye devletler, dinsel, kültürel, geleneksel yapılar ve bölgesel miras konusundaki gelenekler ile ilgili olanlar başta olmak üzere üye devletlerin kanun ve ikincil düzenlemelerine saygı gösterir durumundadırlar (Arıkan, 2016).

1980 yılıyla birlikte hayvan örgütlenmelerindeki ciddi artış göze çarpmaktadır. Türkiye'nin de imzacılarından olduğu Avrupa'da 1986 yılında yürürlüğe giren Omurgalı Hayvanların Korunması Sözleşmesi, hayvanların, acı çekebileceklerini ve sıkıntı yaşayabileceklerini de kabul ederek kalıcı zarar görebilecekleri işlerde kullanılmamaları gerektiğini, kullanılmasının zorunlu olduğu durumlarda ise en az zararı görmeleri için gerekli önlemlerin alınmasıyla salık vermektedir. İngiltere'de başlayıp devam eden hayvanların yasalardaki konumunu iyileştirme yolundaki adımlar arkasında Batı'nın yaşadığı zihniyet dönüşümü yatmaktadır (Kılıç, 2015).

Anayasasında 2002 yılında değişiklik yapan Almanya, “sonraki nesillere olan ödev duygusu ile doğal yaşam koşullarını ve hayvanların anayasal kurallar çerçevesinde yasama, yürütme gücü ve adaletin idaresi ile korunduğu” ilanını yapmıştır ve hükmün sembolik değeri bulunmaktadır. Geniş ve detaylı hayvanları koruma kanunu 1972'de Tierschutzgesetz ile kabul edilmiş, 2013 yılına kadar üstünde çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Yine bahse konu kanunlar hayvanların refahını temel almakta ve gereksiz acı ve eziyeti yasaklayan bir dizi hükümden oluşmaktadır. Fransa'da ise Loi Graammont-Grammont Kanunu 1850 yılında kabul edilmiştir. Bu yasakta asıl amacı vahşi görüntüleri engellemek ve insan hassasiyetini korumak oluşturmaktadır. Avrupa Birliği hukukunun gelişmesiyle birlikte 1960'larla beraber hayvan menfaatlerinin korunması birincil amacı oluşturmaktadır. Gelişmiş ülkelerden biri olarak kabul edilen İsveç hukukunda hayvan haklarının temelini Hayvan Refahı kanunu ve kanunu somutlaştıran esasların bulunduğu Hayvan Refahı Yönetmeliği oluşturmaktadır. İsviçre, hayvan hakları konusuna Avrupa Birliği'nin model aldığı ülke konumundadır. Anayasasının 80. maddesi konfederasyonun hayvanları koruma alanında yasama faaliyetinde bulunacağını belirtmektedir ve 1977 yılında kabul edilen ve 1981 yılında yürürlüğe giren Hayvanların Korunması Hakkında

İsviçre Federal Kanunu ülkede hayvan hukukunun en önemli belgesi konumundadır. Amerika Birleşik Devletleri'ne gelindiğinde ekonomik ve küresel gücü nedeniyle hukuk bağlamında da öncelikli durumdadır. Gelişen farkındalık gereği hayvan refahı ve hayvan hakları konusunda birçok tartışmanın yaşanmış ve tepkisel toplumsal hareketlerin varlığı nedeniyle hukuksal anlamda gözden geçirilen diğer ülkelere nazaran yeterince ilerleme kaydedilememiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nde hayvan haklarını savunan güçlü bir muhalefet bulunmaktadır. Amerika Birleşik Devletlerinde hayvan haklarına ilişkin yasalar soyu tükenen hayvanlara yöneliktir ve doğal dengenin korunması amaçlanmaktadır. Sınırlı sayıda da olsa hayvan refahına ilişkin kanunlar bulunmaktadır. Bilimsel deneylerde ve araştırmalarda kullanılan hayvanlar hakkında hayvanları koruma kanunu Animal Welfare Act - Hayvan Refahı Kanunnamesi İngiltere'de yürürlüğe girmiş, 1880 yılında Birleşik Devletler Kongresinde sunulmuş fakat reddedilmiştir. New York'ta kaçırılarak bir araştırma hastanesine satılmasının ardından olayın peşine düşerek köpeğinin deney sırasında yaşamını kaybettiğini ortaya çıkaran sahibi, ülkede büyük gündem yaratmış ve bu olayın da etkisiyle Laboratory Animal Welfare Actın - Laboratuvar Hayvan Refahı Kanunnamesi, Kongre tarafından kabul edilmiştir. Kanunda 1970-2007 yılları arasında bir dizi değişiklik yapılmıştır. Diğer taraftan deneylerine yönelik kedi ve köpek alım - satımı için lisans alma zorunluluğu getirilmiştir. Deneyde kullanılacak hayvanlar için kayıt zorunluluğu bulunmaktadır. Birleşik Devletler Tarım departmanı deney tesisleri inceleyip lisans vermektedir fakat müdahale ve inceleme yetkisi bulunmamaktadır. Fedaral bütçeden yardım ve destek alan araştırmalar içindir. Klavuz yayınlanmıştır ve kılavuzdaki tavsiye ve genel ilkeler deney ve araştırma yapan kurumlar için oluşturulmuştur. Federal düzenlemelerin yanında eyalet düzenlemeleri sınırlı sayıda bulunmaktadır. 2008 yılında kabul edilen kanuna binaen çiftlik hayvanlarına hareket edebilecekleri kadar alan verilmesi yasalaştırılırken, kafes yumurtacılığı tamamen yasaklanmıştır. Referanduma gidilmiş ve % 63'lik oyla kabul edilmiştir. Devletin hayvan türlerinin soylarının tükenmesine engel olacağı ve hayvanların gereksiz şekilde acı ve eziyet çektilirilmemesi Brezilya anayasasında hükme bağlanmıştır. (Arıkan, 2016).

Bu noktada hayvanların bilimsel deneylerde kullanımının yasaklanma süreçlerine yakında bakmak yerinde olacaktır. İçinde bilim insanlarının da yer aldığı hayvan hakları aktivistlerinin mücadelelerin sonunda bir kazanım olarak çoğu ülkede büyük insanı

maymunların bilimsel deneylerde kullanılması yasaklanmış ve sadece birtakım kısıtlamalar getirilen davranış çalışmalarına izin verilmiştir. Bu kısıtlamalarla 1992 yılında Almanya'da, 1997 yılında Birleşik Krallık'ta, 1999 yılında Yeni Zelanda ve Avustralya'da, 2002 yılında Belçika'da 2003 yılında İsveç'te, 2004 yılında Hollanda'da, 2006 yılında Japonya ve Avusturya'da, 2007 yılında ise San Marino Cumhuriyeti'nde hayvan ve insan üzerinde yapılan her türlü bilimsel deney yasaklanmıştır. Avrupa Parlamentosu üyesi olan 433 ülkenin imzasını taşıyan 40/2007 sayılı deklarasyon, yaban hayattan koparılan hayvanlar ve büyük insansı maymunlar üzerinde bilimsel deney yapılmamasını kabul eden deklarasyondur ve hayvanların korunması üzerine yapılmış en çok imzaya sahip yazılı deklarasyon olma özelliğini taşımaktadır (Kınıkoğlu, 2020).

Uluslararası alana göz atmaya devam ettiğimizde, Brezilya Yüksek Mahkemesi kasabada önceden belirlenen bir öküzün taş ve sopalarla dövüldüğü etkinlik olan Öküz Festivalini ve horoz dövüşünü yasaklamıştır. 30.69/1952 sayılı kanun hayvanların esilirken acı çekmemesine dairdir. 03/2000 sayılı genelge hayvanların kesilirken şoklanmasını ve gerekli kesimhane kurallarını belirtmektedir. 56/2008 sayılı genelge de ise hayvan refahına ilişkin maddeler bulunmaktadır. 2008 yılında kabul edilen kanunla hayvanların bilimsel amaçlarla kullanılması etik kurallara bağlanmıştır. Federal bir ülke olan Avusturya'da her eyaletin kendine özgü bir hayvan hukuku geliştirmiştir fakat ulusal düzlemde hayvan hakları mevzuatı sınırlı seviyededir. Kanuni kararlar ve düzenlemeler zaman içerisinde yayılmıştır. Eyaletlere göre farklılık gösterse de genel olarak yasalar hayvanlara meşru olmayan kötü muameleyi yasaklamak noktasında birleşmektedir. Devletin desteklediği sivil toplum kuruluşlarından Royal Society for the Prevention Cruelty to Animals (RSPCA) Kraliyet Hayvan İstismarının Önlenmesi Derneği, yerel hukukta etkindir ve uyuşmazlıklarda taraf olmaktadır. Bu durum Avustralya'yı diğer ülkelere nazaran farklı kılmaktadır. Çiftlik hayvanları konusundaki uygulamalar ve kararlar eyaletler özelinde farklılaşmaktadır. Söz gelimi, New South Wales'te domuzların kazığa bağlanması ve ev hayvanlarının yanan demirlerle etiketlenmesi tamamen yasaklanmıştır. Yeni Zelanda'da 1960 yılında kötü muameleyi ele alan ve esas olarak evcil hayvanları, ev - sokak hayvanlarını kapsayan fakat istisna hükümlerde çiftlik hayvanları ve denek hayvanları kapsamından çıkarıldığı düzenlemeler yapılmıştır. Modern kıstaslarla yenilenen kararlar kabul edilmiştir. Kanunname ev hayvanlarını, sokakta yaşayan hayvanları, çiftlik hayvanlarını ve laboratuvarında kullanılan hayvanları

kapsamına almıştır. Hayvanların göz önünde bulundurulmuş ihtiyaçları uluslararası bildirilerde kabul gören beş özgürlük çerçevesindedir. Uygun ve yeterli su ve besin sağlanması, uygun barınakta bulunması, normal davranış kalıplarını göstermesi için imkânlar sunulması, gereksiz acı veya eziyet ihtimalini en az düzeye indirecek şekilde fiziksel muamele yapılması, sağlıklarının koruma altına alınması ve sağlık sorunları oluşması hâlinde tedavi olanağı sağlanması olarak tanımlanmaktadır. Yeni Zelanda aynı zamanda hayvan istismarını objektif sorumluluk üzerinden değerlendirmektedir. Laboratuvar hayvanları için ise 3R ilkesi benimsenmiştir fakat en büyük yeniliği insansı maymunların bilimsel deneylerde kullanılmasının yasaklanması oluşturmaktadır. Dünyanın en kalabalık ülkelerinden olan Çin Halk Cumhuriyeti ise, hayvan haklarının yasallaştırılması konusunda ilerleme kaydedememiştir. Hayvan istismarına yönelik bir kanun bulunmamaktadır. 2009 yılında yasama meclisine bir tasarı sunulmuş fakat yasallaşmamıştır. Bilim ve Teknoloji Bakanlığı, hayvanların bilimsel deneylerde kullanılmasına yönelik bir mütalaa yayınlamıştır. Mütalaa birçok düzenlemeyi beraberinde getirmiştir. Hayvanların bilimsel deneylerde kullanılması 3R ilkesine bağlanmıştır. Denek hayvanları açısından refah sağlasa da hayvan fiyatlarının düşük olması ve diğer ülkelerde hayvanların bilimsel deneylerde kullanılmasının şartlara bağlanması nedeniyle ilaç firmalarının Çin Halk Cumhuriyeti'ne yönelmesine neden olmaktadır. Japonya'da 1973 yılında düzenlenen kanunda temel amaç hayvanların menfaatlerine dikkat çekilerek dolaylı bir koruma sağlamasıdır. Kanuna rağmen herhangi bir ilerleme kaydedilememiştir. Öngörülen cezalar artırılırken idari kovuşturma ve soruşturma yolu açılmış hayvanların korunmasına yönelik bir yol izlenmiştir. 2005 yılında da bir dizi değişiklik yapılmıştır. Kanundaki genel yaklaşım hayvanlara gereksiz zarar verilmesinin engellenmesi şeklindedir. Hayvanların bilimsel deneylerde kullanılmasında 3R kuralına uyulmuştur. Bir diğer kanuna göre hayvanların nedensiz yere öldürülmesi veya yaralanması yasaklanmıştır. Yaptırım olarak bir yıla kadar hapis zorla çalıştırma ve para cezası öngörülmektedir. Hayvan haklarının küresel boyutu ele alındığında uluslararası sözleşmeler gündeme gelmekte, mevsimsel döngünün de etkisiyle birçok hayvan türü uluslararası alanda gezinmekte avlanma ve hayvan popülasyonuna ilişkin sorunlar ortaya çıkmaktadır. Hayvan hakları ekolojik denge ve iklim krizi ile birlikte ele alınmaktadır. Nesli tükenen hayvanların ticaretinin yapılması, endüstriyel hayvancılık ve bilimsel deneylerde kullanılan birçok hayvanın alım satımının

yapılması, egzotik hayvanların ticareti vb. konular sorun teşkil etmektedir. 1978 tarihli Hayvan Hakları Evrensel Beyannamesi uluslararası hukuk açısından hukuk metni taşımayan bir belgedir ve Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilmesi durumunda uluslararası bir hukuk metni konumuna gelecektir. Diğer yönden dilimize “Hayvan Refahı Evrensel Beyannamesi” olarak geçmesi gerekmektedir. İçeriği itibarıyla hayvan haklarına değil hayvan refahına yönelik bir tasarıdır. Bir başka beyanname ise Universal Declaration of Animal Rights’dır. Bu belge içinde Birleşmiş Milletler düzeyinde bir girişimde bulunulmamıştır. 1973 yılında Washinton’da kabul edilen sözleşme hayvan ve çevre hukuku bağlamında ilk uluslararası sözleşme özelliğini taşımaktadır. CITES (Nesli Tehlike Altındaki Türlerin Ticaretine İlişkin Sözleşme) nesli tehlike altında bulunan hayvan ve bitki türlerine yönelik oluşturulmuştur. Temelde uluslararası ticareti düzenlemektedir, hayvan refahı ve ekolojik çeşitliliğin muhafaza edilmesi gibi kaygılar ikinci plandadır (Arıkan, 2016).

Dünyada yer alan anayasal metinlere göz atıldığında, hayvan haklarını maddelere ‘ilkesel’ olarak yer veren toplamda 15 ülke bulunmaktadır. Anayasasında vahşi ve yabani hayvanları korumayı taahhüt eden hükümler bulunduran 34 ülke bulunmaktadır. Anayasasında çevre, orman ve biyoçeşitlilik çerçevesinde hükümler bulunan 78 ülke bulunmaktadır. Dünyada mevcut bulunan 193 ülke içerisinde anayasasında hayvan hakları ve hayvaları korumaya yönelik hükümler bulunan 49 ülke olduğu göze çarpmaktadır (Sinmez, 2022).

Ticari boyut ise hayvan rehanı ve hayvan haklarına ilişkin ciddi ihlallere neden olmaktadır. 1948 yılında İkinci Dünya Savaşı’nın ardından serbest ve adil ticaretin belirli kurallara bağlanması için Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması 23 devlet tarafından kabul edilmiştir. Bu anlaşma küresel ekonominin temellerine kaynak oluşturmuştur. Sonrasında Dünya Ticaret Örgütü, kapsamı genişletilmiş bir ayrıntılı kurallar bütünü oluşturmak için 1995 kurulmuştur. 157 ülke taraf olmuş ve dünya ticaretinin %90’ını yönetir hâle gelmiştir. Hayvanlar, dünya ticaretinin bir bölümünü oluşturması ve mal olarak tanımlandıkları ve bu şekilde kabul edilmeleri nedeniyle anlaşmanın doğal kapmasına girmektedir. Bağımsız bir devletin kuralları çoğu zaman Dünya Ticaret Örgütünün kurallarına ters düşmektedir. Kozmetik ürünleri için de aynı durum gerçekleşmektedir ve hayvanların kozmetik ürünlerinin üretiminde denek olarak kullanılması yasaklanmış olsa bile bu ürünlerin ticaretinde, ithal edilmesinde ve serbest

dolaşımında herhangi bir yasak bulunmamaktadır. Aynı durum kürkü için öldürülen hayvanlar için de geçerlidir. Devletlerin hayvan neslini koruma, hayvan hakları ve hayvan refahına ilişkin almış olduğu kararlar çoğu zaman Dünya Ticaret Örgütünün kurallarıyla çelişmekte ve uyuşmazlık yaşanmaktadır. Dünyanın birçok yerinde 19. Yüzyıldan itibaren balinalar düzenli ve ölçülü avlanmış, 20. yüzyıla beraber farklı fikirler ortaya çıkmış ve düzenleme yapılması ihtiyacı doğmuştur. Anlaşma temelde balina avcılığının sürdürülebilir ve kârlı bir endüstri olarak kalmasını hedeflemektedir. Anlaşmanın bir gereği olarak International Whaling Commission (IWC) - Uluslararası Balina Avcılığı Komisyonu kurulmuştur. Bahse konu komisyonun balina avcılığına belirli standartlar ve sınırlamalar getirme yetkisi bulunmaktadır. 1982 yılında ticari avlanma moratoryum kararı almıştır, devletler 1986 yılına kadar büyük balina avcılığına son vermesi öngörülmüş fakat Norveç, İzlanda ve Japonya gibi ülkeler bazı istisnaları gerekçe göstererek avlanma yasağına uymamaya devam etmişlerdir (Arıkan, 2016).

2.3. Türkiye’de Hayvanların Yasal Haklarının Kronolojisi

Türkiye’de hayvan hakları incelendiğinde zaman içerisinde belirli bir seviyeye ulaşıldığı görülmektedir. Çalışmanın bu bölümünde Osmanlı Döneminden başlanarak hayvan hakları ve hayvan refahı uygulamalarına değinilecektir.

Osmanlı Döneminde bir kentteki üretim ve satış makenizmasını işleten mal ve hizmet ürünlerine ilişkin düzenlemeleri İntisab kanunları içermektedir. İhtiyaçlar bağlamında düzenlenen bu hükümler Osmanlı’nın sosyal ve dinî yapısı göz önüne alınarak oluşturulmaktadır. II. Beyazid döneminde Edirne, Bursa ve İstanbul özelinde hazırlanan İntisab kanunnamelerinde eski kanunlara gönderme yapılarak ‘nalbant’ hayvanlarının sakatlanması ve yemlenmesi üzerinde durulmuştur. İstanbul İntisab kanunu düzenlenme tarihi tam olarak bilinmemekle birlikte hayvan kullanan hamallar üzerinde durmaktadır. 1630 tarihinden önce hazırlandığı bilinen Kanunneme-i Osmani’de katır kullanan odunculara yönelik hitaplar bulunmakta, kullanılan eşek ve develerin taşıyacağı miktar belirlenmekte ‘artık yük’ tabiri taşıyacağından fazla yük olarak da düşünülebilmektedir. Fermanlarda, yük hayvanlarına ilişkin hükümler bulunmakta ve ‘aşırı yük yüklenmemesi’ ve ‘çalışma süreleri’ vb. konulara değinilmektedir (Osmanağaoğlu, 2009).

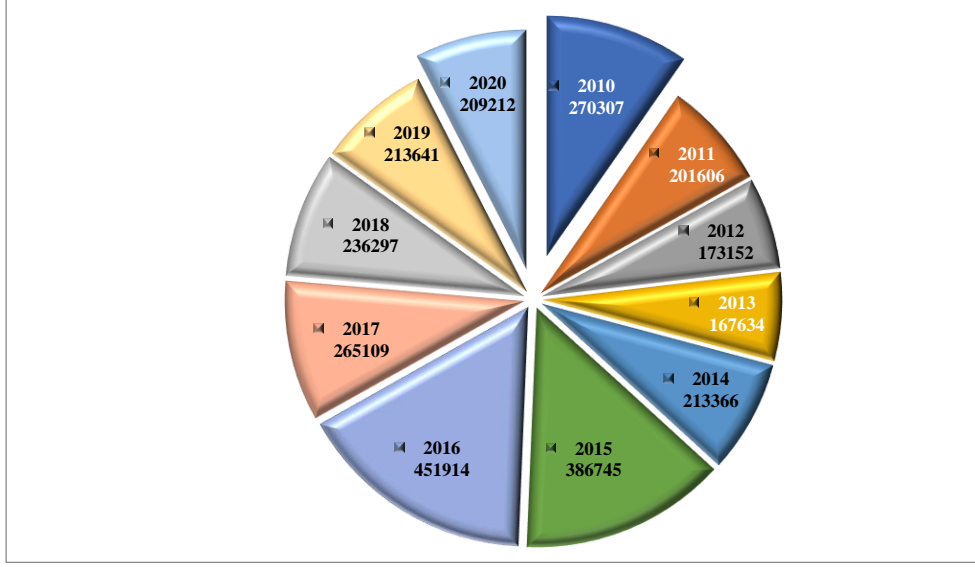
Osmanlı döneminde III. Murat’ın (1574-1595) çalışmaları hayvan haklarının doğuşuna öncülük etmiştir. III. Murat hayvanları korumaya yönelik fermanlar çıkarmıştır. Bu

fermanlar bağlamında, yük hayvanlarına fazla yük yüklenmesi yasaklanmış, haftada bir gün yük hayvanlarının dinlenmesi kararlaştırılmış ve kuşlar için vakıflar kurulmuş, sokak hayvanlarının beslenmesi için bütçe ayrılmıştır. Yakın tarihe gelindiğinde Cumhuriyet döneminde hayvanlara ilişkin kanunlara ceza yaptırımları eklenmeye başlanmıştır. Hayvanlara ilişkin kanun çalışmalarının 1980’li yıllara dayandığı bilinmektedir. Bilimsel deneylerde hayvanların kullanılmasına ilişkin kanun çalışmaları 1989 yılına dayanmaktadır. 2003 tarihinde “Ev Hayvanlarının Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesi”nin onaylanan ilk yasal düzenleme olduğu bilinmektedir. 24 Haziran 2004 tarihinde ise hayvan haklarının ayrı bir kanunla düzenlenmesi yoluna gidilmiştir (Bakalım, 2022).

Günümüz hukuksal çalışmalarına gelindiğinde ilk olarak çiftlik hayvanları özelinde yapılan düzenlemelerde, çiftlik hayvanlarının refahına ilişkin 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu düzenlemesi bulunmaktadır. Kanunda gereksiz acının engellenmesi amaçlanmaktadır. Personel, yeterli alan vb. gibi konularda hayvanların refahı öncelik tutularak hükümler getirilmiştir. Yumurtacılık faaliyetlerinde tavukların korunmasına ilişkin üç sistem öngörülmektedir. Bunları zenginleştirilmemiş kafes sistemleri, zenginleştirilmiş kafes sistemleri ve alternatif sistemler oluşturmaktadır. Hayvanlara ilişkin sorunlara neden olan zenginleştirilmemiş kafes sistemleri kafes sistemleri yönetmeliğin geçici 1. maddesine göre 1/1/2015 tarihinden itibaren tamamen yasaklanmıştır. Yönetmelik gereği asgari koşullara yönelik niceliksel sınırlar düzenlenmiştir. Hayvan Nakilleri Sırasında Refahı ve Korunması Yönetmeliğine göre ise hayvanlar yaralanacak ya da acı çekecek biçimde nakledilemeyeceği belirtilmiştir. Hayvansal Gıdalar İçin Özel Hijyen Kuralları Yönetmeliği’nde gıda işletmecisinin, hayvanların kesildiği kesimhanedeki hayvanların bekletildiği yerlerin boyutu ve bölümleri hayvan refahına sağlayacak şekilde oluşturulmasını gerektiği belirtilmektedir. Kurbanların ehil kişilerce, hayvana acı çektirilmeden ve hijyen kurallarına uygun şekilde kesilmesine dair hükümler bulunmaktadır. Hayvancılık faaliyetlerini düzenleyen diğer bir kanun Organik Tarım Kanunu’dur. Bahse konu kanun uzuv kesme, bağlama vb. gibi yöntemleri yasaklanmaktadır. Kanunda ayrıca hayvanların serbest alanda vakit geçirmesi, havalandırma ve ışıklandırmanın doğal yöntemlerle sağlanması, barınakların hayvanların ihtiyaçlarını karşılayacak düzende olması, tavukçulukta kafes sisteminin kullanılmaması, kesim için asgari sürelerle riayet edilmesi, yükleme ve boşaltma sisteminde elektriksel

uyarıcı alet kullanılmaması gibi kurallar getirilmiştir. Su hayvanlarının refahını koruyan hükümler de bulunmaktadır. Yetiştiricilikte kullanılan ünitelerin tasarımları ve yapısı, suyun fiziksel parametreleri kurallara bağlanmıştır. Hayvan refahını düzenleyen bir diğer kanun da 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu'dur. Hayvanların barınma, beslenme, barınak gibi ihtiyaçlarını karşılamayan, hayvan refahı ve çevresel faktörleri dikkate almayan ve sorumluluklarını yerine getirmeyenlere para cezası ve lisans iptali gibi yaptırımlar bulunmaktadır. Laboratuvar hayvanlarına gelindiğinde, hayvanlar deneylerde kullanılamamakta fakat koşulları belirlenmiş durumlarda bilimsel teşhis, tedavi ve deneylerde kullanılabilir. Bununla birlikte hayvanların ancak başka bir seçenek kalmaması durumunda kullanılacağı belirtilmektedir. Gerekli hususlar Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle belirlenirken hayvan deneyi yapan kurum ve kuruluşların kendi bünyesinde oluşturduğu etik kurallar bütünüyle yapılabilmektedir. Deneysel ve Diğer Bilimsel Amaçlar İçin Kullanılan Hayvanların Refah ve Korunmasına Dair Yönetmelik; Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından çıkarılmıştır. Prosedürler 3R ilkesine göre şekillenmektedir. Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurullarının (HADYEK) kuruluşu ve işleyişi; bu hususların merkezi denetiminin sağlanması amacıyla Hayvan Deneyleri Merkezi Etik Kurullarına (HADMEK) göre düzenlenmektedir. Deney yapan yetkili kuruluşlar otokontrollerini HAYDEK'ler vasıtasıyla gerçekleştirmektedir. HADMEK vasıtasıyla da süreç merkezi bir şekilde denetlenmektedir. HADMEK'in görevleri arasında deney hayvanlarına ilişkin etik kuralları belirlemek de vardır. HAYDEK'in ise, yönetmelik doğrultusunda HADMEK'in etik ilkeleriyle istenen laboratuvar uygulamaları kapsamında yöntemlerini baz alarak 3R ilkesine göre etik kuralları denetlemek, alternatif yöntemleri işler kılmak, deney hayvanlarıyla çalışan personele gereken eğitimi vermek ve gerekli şartların oluşturulmasıyla hayvan deneylerine izin vermek, istatistikî veri tabloları oluşturarak yıllık faaliyet raporları oluşturup HADMEK'e sunmak gibi görevleri bulunmaktadır (Arıkan, 2016).

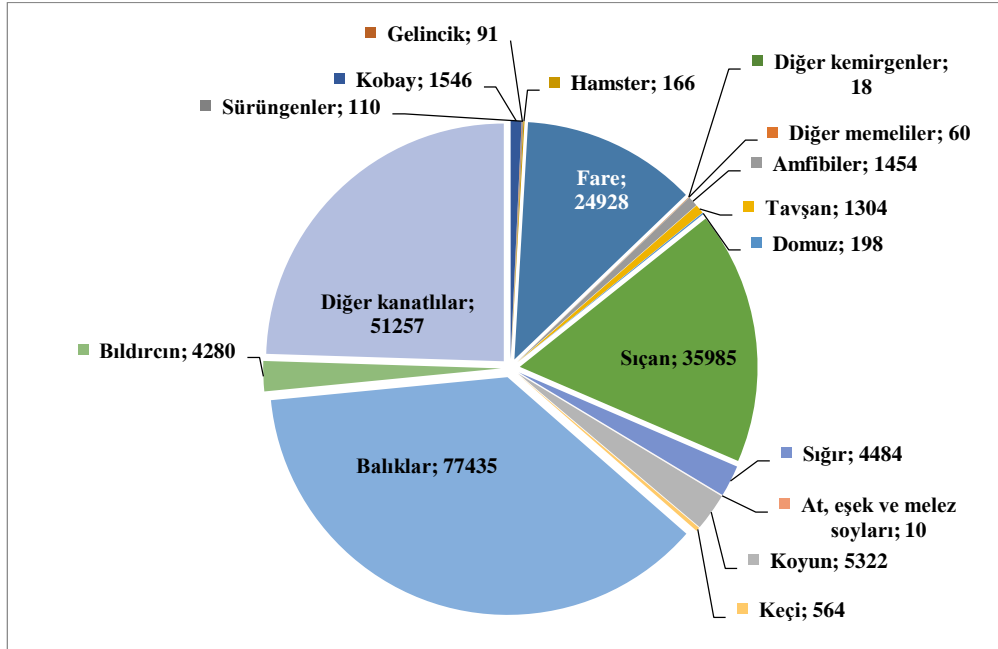
Bilimsel deneylerde hayvanların kullanılması hayvan hakları aktivistlerinin en çok üstünde durdukları konulardan biridir. Bu konuda sayısız imza kampanyası ve protesto örneği bulunmaktadır. Ülkemizde deneylerde hayvanların kullanılmasını belirli koşullara bağlanmak suretiyle de olsa gerçekleştirilmektedir. Tarım ve Orman Bakanlığı, Hayvan Deneyleri Merkezi Etik Kurulu yıllık istatistiklerini son 10 yıllık süreçte düzenli olarak

Grafik 1: Hayvanların Bilimsel Deneylerde Kullanımı 10 Yıllık Grafik

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

yayımlamaktadır (<https://hadmek.tarimorman.gov.tr/Sayfa/Detay/649>, E.T. 01/09/2023). Aşağıdaki grafikte son 10 yıllık süreçte yıllara göre bilimsel deneylerde hayvanların kullanım oranları yer almaktadır.

Grafik 2: 2020 Yılı Hayvanların Türlerine Göre Bilimsel Deneylerde Kullanımı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Grafik 1'in sunduğu istatistik veriler incelendiğinde; 2010 yılında 270307, 2011 yılında 201606, 2012 yılında 173152, 2013 yılında 167634, 2014 yılında 213366, 2015 yılında 386745, 2016 yılında 451914, 2017 yılında 265109, 2018 yılında 236297, 2019 yılında 209212, 2020 yılında ise 209212 hayvan bilimsel deneylerde kullanılmıştır.

Yıllar göz önüne alındığında bilimsel deneylerde en az hayvan kullanımı 2013 yılında (167634) en fazla hayvan kullanımı ise 2016 yılında (451914) gerçekleşmiştir.

Bilimsel deneylerde kullanılan hayvan türleri ise kategorilere ayrılmıştır. Grafik 2'de 2020 yılında kullanılan hayvanların türleri ve kullanım sayıları yer almaktadır.

Grafik 2'de yer alan 2020 yılı istatistikleri incelendiğinde bilimsel deneylerde kullanılan hayvanların türleri ve kullanım sayıları şu şekilde; at, eşek ve melez soyları 10 kere, diğer kemirgenler 18 kere, diğer memeliler 60 kere, gelincik 91 kere, sürüngenler 110 kere, hamster 166 kere, domuz 198 kere, keçi 564 kere, tavşan 1304 kere, amfibiler 1454 kere, bildircin 4280, sığır 4484, koyun 5322 kere, fare 24928 kere, sıçan 35985 kere, diğer kanatlılar 51257 kere, balıklar ise 77435 kere yer almaktadır. Verilere göre en az kullanılan hayvan at, eşek ve melez soyları (10) olurken en çok kullanılan hayvan balık (77435) olmuştur.

Ev ve süs hayvanlarına gelindiğinde, bu hayvanların sahiplenilmesi ve bakımı için gerekli koşullar 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'na göre düzenlenmektedir. Hayvanların sahiplerinin borcu nedeniyle haczedilememesi de ayrı bir hüküm olarak yer almaktadır. 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu'nda öngörülen durumlar dışında sahipsiz ve güçten düşmüş hayvanların öldürülmesi, ticari ve gösteri amaçlı kullanılması, binicilik ve taşımacılık alanında kullanılması yasaklanmıştır. Bu hayvanların, hayvan bakımevlerine teslim edilmesi zorunluluğu bulunmaktadır. Kontrolsüz üremenin önüne geçilebilmesi için hayvanlara acı çektirilmemesi şartıyla kısırlaştırılması gerekmektedir. Tedavi edici amaçlar dışında hayvanların uzuvlarının kesilmesi yasaklanmıştır. Ticari amaçla film ve reklam çekiminde hayvanların kullanılması bir dizi izinden sonra mümkün olmaktadır. Hayvan dövüştürülmesi yasaklanmıştır fakat şiddet içermeyen folklorik gösterilerde hayvanların yer alması için İl Hayvanları Koruma Kurullarından izin alınması gerekmektedir. Yavrulama, gebelik ve sütannelik durumunda olan hayvanların istisnalar hariç öldürülmesi yasaklanmıştır. Ev ve süs hayvanlarına ilişkin yasaklar şu şekilde sıralanmıştır.

- Kasıtlı olarak kötü davranmak
- Acımasız ve zalimce işlem yapmak
- Dövmek, aç ve susuz bırakmak
- Aşırı soğuğa ve sıcağa maruz bırakmak
- Bakımlarını ihmal etmek
- Fiziksel ve psikolojik acı çektirmek
- Gücünü aştığı açıkça görülen fiillere zorlamak
- Hayvan bakımı ve eğitimi almamış kişilerin ev ve süs hayvanı satması
- Ev ve süs hayvanlarının 16 yaşından küçüklere satılması
- Hayvanlarla cinsel ilişkide bulunmak
- İşkence yapmak
- Sağlık gerekçesi hariç zor kullanarak yem yedirmek.

Ev ve süs hayvanlarına ilişkin ilgili hükümler para cezası yaptırımını ön görmekte, çiğnen yasak hayvanları bakımı ve korumasıyla görevli biri tarafından gerçekleştirildiğinde yaptırım iki katına, tekrarlandığı takdirde de üç katına çıkmaktadır. Av ev yaban hayvanlarına dair düzenlemede, koruma altına alınan yaban hayvanlarına ilişkin yasaklamalar bulunmaktadır. Avlanma, avcılık belgesi ve avlanma izni alınması şartıyla yasalar tarafından izin verilen silah türleri aracılığıyla avlanma planlarına ve Merkez Av Komisyonu kararlarına göre yapılabilmektedir. Avlanmada kullanılacak silah türleri bütün ayrıntılarıyla verilmektedir. 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'na dayanılarak çıkartılan Hayvanat Bahçelerinin Kuruluşu ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, hayvanat bahçelerine yöneliktir. Hayvanat bahçelerine yönelik bu yönetmelikte CITES kurallarına uyulması gerekmektedir. Hayvanlardan sorumlu olan görevlilerden, hayvanat bahçesine getirilen hayvanların getiriş sürecine kadar birçok kural hükme bağlanmıştır. Kanununa göre koruma altına alınan hayvanlara ilişkin usulsüzlüklere para cezası yaptırımını bulunmakta, gerekli görülen durumlarda da ruhsat iptaline gidilmektedir. Hayvanat bahçeleri denetim elemanları tarafından denetlenmektedir (Arıkan, 2016).

Hayvanları Koruma Kanunu ile Türk Ceza Kanunu'nda 9 Temmuz 2021 tarihinde değişikliğe gidilmiştir. Hayvanlara yönelik hak ihlalleri, kötü muamele, tecavüz, cinsel istismar ve işkence 'kabahat' olmaktan çıkarılmış ve suç kapsamına alınmıştır. Altı aydan üç yıla kadar hapis cezası öngörülmektedir. Bir ev hayvanı ya da kendi sahip olduğu hayvanı kasten öldürenler altı aydan dört yıla, işkence edenler ve kötü muamelede bulunanlar altı aydan üç yıla, hayvanı dövüştürenlere ise üç aydan iki yıla kadar hapis cezası yaptırımını getirildiği görülmektedir. Bir diğer önemli uygulama ise hayvanlara kimlik kartı zorunluluğu getirilmesidir. Kimlik kartı uygulamasına uymayan evcil hayvan sahiplerine 1200 lira para cezası öngörülmektedir. Bir diğer önemli düzenleme de nesli tükenmek tehlikesi altında bulunan hayvanlara yöneliktir. Bir hayvan neslini yok eden kişiler beş yıldan on yıla, nesli tükenme tehlikesi altında olan bir hayvanlar bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası yaptırımını öngörülmektedir. Düzenlemede hitapsal ve metinsel ifade değişiklikleri ile birlikte 'süs' hayvanı ibaresinin kaldırıldığı da görülmektedir (Hayvanları Koruma Kanunu, 2004).

3.BÖLÜM: AKTİVİZM VE DİJİTAL AKTİVİZM

3.1. Aktivizm

Fransızca aktivism kelimesinden gelen aktivizm kelimesi Türk Dil Kurumu tarafından eylemcilik olarak açıklanmaktadır fakat Türkçe kaynaklarda aktivizm, eylemcilik ve etkinsilik olarak karşılık bulmaktadır (Sert, 2012). Aktivist kelimesi ise Batı dillerindeki aktiviteden gelmekte olup Latince actus; yapma, eyleme fiilinden türemektedir. Orta Çağ'da dünyevi faaliyetlere yönelme anlamında kullanılmıştır ve faaliyet kelimesinin anlamları ise Ötüken Osmanlıca Sözlüğünde; çalışma, canlılık, hareket, eylem, işler durumda olma, etkinlik anlamında yer bulmaktadır. Tanıl Bora'ya göre, Türkçe ve başka dillerdeki sözlükler ve internet kaynaklarında aktivist ise, “çabalarıyla belirli hedeflere erişmeye çalışan,” olarak tanımlanmakla beraber, “Siyasi açıdan çok aktif olan” şeklinde tanımlandığı kaynaklar da bulunmaktadır (Bora, 2020).

Diğer yönden tarihsel açıdan bakıldığında aktivist kelimesi ilkin Birinci Dünya Savaşı sırasında tarafsızlık politikasının dışına çıkıp İtilaf devletlerine destek verilmesini savunanlar için, sonrasında kendi kaderini tayin hakkını savunan milliyetçi gruplar için, daha sonra ise Almanya'da dışavurumculuğa yakın bir felsefi akım aktivist adıyla anılmıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Naziler yargılandığı sırada ikinci dereceden siyasi suçlular için aktivist kelimesi kullanılmıştır. Sovyetler Birliğinin ilk dönemleri ve Doğa Avrupa'daki reel-sosyalist rejimlerinde sosyalist emek aktivisti tanımı kullanılmıştır ve ‘çok çalışkan’ anlamını taşımaktadır (Bora, 2020). 2010'lu yıllarla beraber aktivist kelimesi toplumsal hareketlerin içinde yer alan mücadeleci kimseler için kullanılmaya başlanmıştır. Aktivizmi belli bir ideolojiyle sınırlamak doğru olmamakla birlikte Bayat'a göre “insanların yalamlarında değişim yaratmayı amaçlayan her türlü, - bireysel ya da toplumsal, kamusal ya da gayri resmi- beşeri etkinliği” belirtmektedir. Aktivizm, hem eylem hem eyleyen olarak iki unsurdan oluşmaktadır ve aktivisti “değişim için yapılan mücadele”, aktivisti ise “mücadele eden birey” olarak tanımlamak mümkündür (Sert, 2016, s. 12).

Aktivizm, yeni sosyal hareketler olarak şu özellikleri taşımaktadır (Çopuroğlu ve Çetin, 2010:73):

-Yeni sosyal hareketler, ekonomik olmayan taleplere de yönelmişlerdir.

-Yeni sosyal hareketler, eski bürokratik örgütlenmelerden farklı olarak anti bürokratik bir biçimde yapılanmaya başlamıştır.

-Yeni sosyal hareketler, liderlik anlayışı ve bir kahraman önderliğinde birleşme yerine, gönüllülük esasını ile süreçte eşit yönetim hakkına sahip aktivist birliktelikleri olarak ortaya çıkmıştır.

-Yeni sosyal hareketler, iletişim teknolojilerindeki gelişmelerden sonuna kadar faydalanmaktadır. Bu hareketlerin yayılması ve kapsamının genişlemesi bu gelişmelere paralel bir şekilde gerçekleşmiştir.

Aktivizm, toplumsal olaylara yaslanan toplumsal hareketler aynı çıkarlar ve beklentiler doğrultusunda birlikte hareket eden grupların sosyal ağlarda birleşerek mevcut otoriteye karşı isteklerinin ve taleplerinin bir yansımasıdır.

Düşünür Gustave Le Bon, uygarlıkların değişmeden hemen önce vuku bulan karışıklıkların kavimlerin istilalarının, hükümdar ailelerinin devrilmesine benzer büyük siyasi değişiklikler olduğunun düşünülmesinin doğru olmadığını dikkatle incelediğinde kavimlerin düşünce ve görüşlerinde ortaya çıkan değişmelerin sebep olduğunu belirtmektedir. “Uygarlıkların yenileşmesini doğuran başlıca önemli değişiklikler fikirlerde, alışkanlık ve inançlarda meydana gelen değişikliklerdir.” (Bon, 1997, s. 10) Le Bon’a göre yeni çağda egemen olan yeni güç kalabalıklarının gücüdür. “Kalabalıkların baskısı ve nüfuzu, hiçbir şeyin baskısı altında olmayan bir güç hâline gelmiştir” (Bon, 1997, s. 11) ve Bon içine girmekte oldukları çağı ‘kitleler çağı’ olarak adlandırmaktadır. Buradan hareketle sosyal bilimdeki gelişmelere paralel olarak 19. yüzyıldan itibaren toplumsal hareketler daha sistematik biçimde ele alınmaktadır.

Seçkin, elitist zümreler arasından 18-19. yüzyıllarda toplumun aşağı kesimini oluşturan köylüler zanaatkâr ve işçi faaliyetleri, örgütlülüğü gözle görülür bir hâle getirmiştir. Sanayileşme, kapitalist ilişkilerin yaygınlaşması, kentleşme, göç vb. gibi birçok sosyolojik unsurla birlikte artarak geliştiği izlenmekteydi. Bahse konu örgütlülüğe karşı geliştirilen ilk kuramlar yukarıda görüldüğü üzere Gustav Le Bon’un geliştirdiği “kalabalıklar” yaklaşımı ve kuramıdır. Le Bon’un bu yaklaşımı temelde kitle toplumunun gelişmesiyle birlikte ortaya çıkmış olan meşruiyet krizine bir cevap niteliği taşımaktadır. “Kitle siyaseti ve toplumsal mobilizasyonun çeşitli biçimleriyle birlikte toplumun geniş kesimleri politik hayata daha fazla katılmaya ve aktif rol oynamaya başlamıştır”. Seçkin

bir seyir izleyen toplumsal yansımalar alt katmanda bulunan geniş grupların seslerine kulak tıkamış, bu egemen anlayış sosyal bilimlere de yansımış ve aşağı tabakada bulunan geniş halk kitlelerinin sesi 20. yüzyılın ortalarına kadar duyulmamıştır. 20. yüzyılda toplumsal tarihin vuku bulmasıyla beraber sıradan insanların mücadeleleri de görünür hâle gelmiştir. “1960’lı yıllar ile birlikte değişen şey, toplumsal hareketler üzerine fikir yürüten, yazılar yazan kişilerin bu hareketlerin içinden gelmeleri veya en azından bu hareketlere çok büyük sempati besliyor olmalarıdır” (Çetinkaya, 2008, s.18, 23). 1980’li yıllarla beraber verilen sosyal tepkiler ve bu tepkilerin ele alınış biçiminde ciddi değişiklikler yaşanmıştır. Kültür konusunda iki kavram yer bulmuştur bunlar; çerçeveme (flaming) ve kolektif kimlik olarak tanımlanmaktadır. Kültürel çalışmaların toplumsal hareketlere etki etmesiyle birlikte 19. yüzyılın psikolojik indirgemeciliğine tepki olarak kenara itilen kavramlar tekrar gündeme gelmiştir. Buradan hareketle 1980 yılıyla beraber sosyal psikoloji analiz alanına ciddi şekilde dâhil edilmeye başlanmıştır. Kültürel çalışmalar ayrıca iki ekolu birbirine yaklaştırmış, Kaynak Mobilizasyonu Teorisi baz alınarak kültürel öğeler analizlere dâhil edilmiş ve Yeni Toplumsal Hareketler Okulunun etkisiyle insanların toplumsal hareketlere dâhil oluşunun kimliksel arka planı araştırılmaya başlanmıştır (Çetinkaya, 2008). Her ne kadar aynı çalışma alanını paylaşılsa da Kaynak Mobilizasyonu teorisi iradeyi dışlarken, Yeni Toplumsal Hareketler yaklaşımı mevcut işlerliği siyasetin bir parçası olarak değerlendirmektedir. Castells, çoğul iletişimin ağlar oluşturan ve dijitalleşen yapısının bütünleşerek oluşturduğu yeni iletişim biçiminin temel unsurunun, topyekûn kültürel ifadeleri içine alması ve aktarması olduğunu belirtmektedir (Castells, 2003).

Toplumsal dinamiklerin ve paradigmalarının değişimi toplumsal hareketlerin muhtevasını da değiştirmiştir. Devlet iktidarı hareketler için önemsiz kalmakta daha çok sivil topluma yönelinmektedir. Eski toplumsal hareket öncüleri grup olarak hareket etmekte gelir dağılımına vurgu yaparak tartışmalara katılmakta yeni toplumsal hareketler ise yeni kuşak haklara vurgu yaparak hayat tarzı, etik ve kimliksel duyarlılık geliştirmektedirler (Çetinkaya, 2008).

Çoban, aktivist eylemliliklerinin iktidarı hedef almasına rağmen iktidarı parçalama ve kendi iktidarını kurma amacı gütmeye başladığını belirtirken Blood, iktidarın belli bir oranda dönüştürülmesini sağlama ereği bulunduğunu belirtmekte ve bu hareketleri anaakım aktivizm ve mikro aktivizm olarak iki alt başlıkta toplamaktadır. Anaakım aktivistler

sistem içi hareket ederek var olan sorunları kendi gerçeklikleriyle çözmeye çalışırken mikro aktivistler politik yapının etkisiz olduğu düşüncesini taşımaktadır ve hayvan hakları gibi sorunları küresel kapitalizmin bir getirisi olarak görmektedirler. Dayanışmayı ve çatışmayı içeren aktivizm kolektif biçimde hareket etmektedir ve içinde bulunduğu sistemin sınırlarını zorlamaktadır. Tilly'e göre ise çatışmacı yapısı ve politik oluşu aktivizmin iki temel unsurunu oluşturmaktadır. Hak talepleri mevcut yönetim yapısının sınırlarını zorlamayı hedefler bu yönüyle toplumsal hareketler katılımcı demokrasi yanlısıdır (Sert, 2016).

3.2. Dijitalleşme ve Aktivizm

Toplumsal değişimlere öncülük eden en önemli gelişmeler teknolojik gelişmeler olmuştur. 21. yüzyılda gelişen web tabanlı internet teknolojisi dijital devrim olarak nitelenmektedir.

Castells'e göre, "küresel erişime sahip, ürün iletişim araçlarını birleştiren, karşılıklı etkileşim potansiyeline sahip yeni bir elektronik iletişim sisteminin ortaya çıkışı kültürümüzü edebiyen değiştiriyor, değiştirecektir" (Castells, 2003, s. 441) .

Teknolojik gelişmelerden en fazla nasibini alan alanın iletişim alanı olduğu yaygın bir görüştür. Tek yönlü iletişimin devre dışı kalarak daha etkili bir iletişim biçimi ortaya çıkmıştır. Buradan hareketle politik ve sosyal değişim taleplerini kapsayan kampanyalar dijital teknolojilerle kullanılarak yapılmaktadır. Kavramsal olarak dijital aktivizm, "siber-aktivizm", "online aktivizm" "online örgütlenme" adlarıyla anılmakla birlikte çok daha geniş bir kapsamı bulunmaktadır. Wolf'a göre, internet büyük organizasyon ve aktivist örgütlenmeler arasındaki güç dengesizliğinin giderilmesinde önemli katkılar sağlamıştır. İnternet sayesinde eşik beklentileri devre dışı kalmış ve toplumsal hareket mensuplarının sesini duyurmasına maliyet ve zaman tasarrufu açısından büyük katkı sunmuştur. İnternetin aktivizme yaptığı en büyük katkı, mücadele edilen konuların ve olayların uluslararası kamuoyuna rahatlıkla duyurulabiliyor olmasıdır (Sert, 2016).

Geleneksel kitle iletişim araçları olan gazete, radyo ve televizyon gibi kitle iletişim araçlarının kullanıma girmesiyle birlikte insanlık yeni bir iletişim dönemine girmiştir. Bilgisayar aracılı iletişim (computer mediated communication) olarak adlandırılan bu yeni iletişim dönemi, yeni medya, ikinci medya çağı veya dijital çağ olarak

adlandırılmalarla anılmaktadır. Mutlu Binark yeni medyayı, “Gündelik yaşamımızda giderek her alanda yaygın kullanım pratikleri bulan, gündelik yaşam pratiklerini pek farkında olmasak da köklü bir şekilde dönüştüren kullanım yoğunluğu nedeniyle, insan bedeninin bir uzantısı haline gele tüm dijital teknolojileri kapsamaktadır” şeklinde açıklamaktadır. “Yeni medya terimi, geleneksel medyadan farklı olarak, sayısal medyayı, özellikle etkileşimsel medyayı, internet ağlarını ve sosyal iletişim medyasını nitelemek için kullanılmaktadır. Yeni medya teknolojilerinin en önemli özelliklerinden birini ana akım ulusal kitle iletişim sürecinin tersine iletişim taraftarlarının yatay iletişim kurmasına olanak tanıyor olmasıdır. Yatay iletişim süreci geleneksel medyanın aksine kaynak - ileti - alıcı süreçlerini tek başına üstlenmektedir (Tokgöz, 2015, s. 398).

Kitle iletişim araçları özellikle sosyal medyanın etkisi ancak aracılık düzeyinde olmaktadır. Medya ve sosyal medyanın önemli olduğunu fakat kimler tarafından nasıl kullanıldığı ve kullanılan ortamın sosyoekonomik, sosyopsikolojik, kültürel unsurlar gibi pek çok dinamiğin göz önünde bulundurulması gerektiği belirtilmektedir. Geleneksel medya dijital teknolojilerin varlığını hissettirmesiyle güçlenerek, sosyal medya olarak kavramsallaştırılan aynı mecrayla birlikte iletişim yazınında yer alan birçok kavram ve kuramın yeniden ele alınmasını gerektirmiştir. “Sosyal medyanın kullanıma girmesiyle birlikte insanlık, kitesellikle bireyselliğin, yüz yüze iletişim, dolaylı iletişim ve grup iletişimi gibi iletişimin tüm boyutlarının iç içe geçtiği; yazılı, sözlü, görsel, işitsel bütün iletişim türlerinin birlikte kullanıldığı; resmi, gayriresmi, hiyerarşik, eşitlikçi vb. bütün iletişim düzeylerinin birbirine karıştığı yepyeni bir iletişim ve de medya ortamının içerisinde” kendisini bulmuştur (Güngör, 2018, s. 397-398).

Özellikle de her türlü etki ve iletişime etki etmeye günden güne devam etmektedir. Buradan hareketle temel iletişim öğeleri olan ileti, araç, kanal, kodlama, kod açıklama, alıcı, geri besleme gibi kavramalar yeni baştan ele alınmak durumundadır. Sosyal medya olarak adlandırılan bu yeni mecrada aracılı iletişim biçiminin işleyiş ve işlevleri bakımından geleneksel iletişim araçlarıyla birtakım farklılıkları bulunmaktadır.

Buradan hareketle sanal ortam gitgide bir sanal kamusal alan oluşmaktadır. Modernleşmeyle birlikte özel alan ve kamusal alan arasındaki sınır belirginleşmiş, aile ve ev özel olan ev dışı alan kamusal alan olarak belirlenmiş, bu belirlemede kitle iletişim araçlarının da katkısı olmuştur. Fakat günümüzde özel ve kamusal alan ayrımı tartışmaya

açılmıştır. İnternet ortamında geliştirilen sosyal medya zamansal ve uzamsal alanları ve sınırları geçersiz kılmıştır. Örneğin insanlar özel ortamlarında internet ortamına girerek yakın arkadaş gruplarıyla iletişim kurarak, kamusal alana ilişkin soru ve sorunları tartışabilmektedir. Bu durumu internet devriminden önce sadece kamusal alana çıkarak yapabilmekteydi. Bu kamusal alanın imhasından öte yeni bir kamusal alanın inşasını ortaya koymaktadır. İnsanlar, sosyal medya platformlarını kullanırken birbiriyle iletişim kurarak, gruplar oluşturarak, hayran siteleri kurarak kamusal alanın bir başka boyutunun, sanal boyutunun yapılanmasını sağlamaktadır” (Güngör, 2018, s. 403). Dahası sosyal medya platformları siyasetin konuşulduğu, taleplerin dillendirildiği bir sanal kamusal alan hâline gelmiştir.

Dijital aktivizm, insanların iletişim ve bilgi teknolojilerini kullanarak insan hakları, çevre, hayvan hakları gibi bir çok sosyal, siyasal ve toplumsal konular hakkındaki tepki, destek ve öfke gibi duygu ve düşüncelerini online şekilde eylemleştirmek anlamında dijital platformların kullanılmasıdır. Dijital aktivizm son derece etkili, ayrıca fazla bir maliyet gerektirmeyen, çoksesliliği temel alan bir faaliyettir (Yeğen, 2014).

Blood’a göre teknolojik gelişmelerin en birincil yansıması toplumda politik güçlerin örgütlenmesinin önünü açmasıdır. Yaşanan teknolojik gelişmelerle beraber hızlanan politik güçlerin ve ekonomik zenginliğin oluşumu, toplumsal çıkar gruplarının da varlığını ve örgütlenmesini mümkün kılmaktadır. Sanayileşmenin ardından doğan yeni sınıfın ardından modernleşmeyle birlikte özellikle Kuzey Amerika ve Batı Avrupa’da yeşeren dünyaya yayılarak kabul gören kardeşlik, eşitlik, özgürlük mücadeleleri 20. yüzyılın ortalarında politik kimliğinden sıyrılarak kimliksel - kültürel bir yapıya bürünmeye başlamış ve toplumsal hareketlerin muhtevasını başkalaştırmıştır. Yetmişli yılların başıyla beraber başkalaşmaya başlayan toplumsal hareketler “Yeni Toplumsal Hareketler” olarak anılmaya başlanmıştır. Bahse konu yeni toplumsal hareketlerin temel özellikleri, ekonomik olmayan taleplere de yönelme, eski bürokratik yapısından farklı olarak anti-bürokratik şekilde örgütlenme, liderlik anlayışı yerine gönüllülük esasının gelerek aktivist adı altında süreçte eşit söz hakkına sahip birliktelikler olarak tanımlanma şeklinde sıralanabilmektedir. Aktivizm aracı olarak çıkış noktası sokak olmakla birlikte gelişen teknolojilerle birlikte kitle iletişim araçları devreye girmiştir. İstenen değişim taleplerinin hedefini oluşturan odak noktası mektuplar, miting, gösteri, boykot, grev vb.

klasik toplumsal hareket araçlarının yerini önce kitle iletişim araçları ardından ise günümüz teknolojik araçları almıştır (Sert, 2016).

Yaşanan bu süreçte küresel çapta bilgi ve fikir alışverişi ve dünya görüşlerinin akışına hız kazandırmış yeni bir ağ tabanlı düşünme sistemi ortaya çıkmıştır ve var olan hâkim güçlere karşı insanlar bir araya gelmiş ve güç dengesi sağlanmıştır. Shah'a göre, dijital teknolojilerin zaman ve mekân kısıtlaması olmadan sağladığı etkileşim imkânı aktivizmi hiçbir kaynakla kıyaslanamayacak ölçüde görünüş ve işlev olarak değiştirmiş, geliştirmiş etkinleştirmiş ve hızlandırmıştır. Bu bağlamda internet alternatif söylem biçimleri için de sanal bir kamusal alan oluşturma gücüne sahiptir. Günümüzde insanlar fikirlerini beyan ederken kültürel, sosyoekonomik ya da coğrafi bir sınırlılıkla karşılaşmamaktadır. Muhafız söylemler çevrimiçi gruplarla sosyal medya platformları üzerinden hızla örgütlenip eylemlilik gerçekleştirebilmektedir. Sharp şiddet içermeyen ve değişim talebi ve iknaya dayalı eylemlilikleri üç grup altında toplamıştır. Özetle, 1) Şiddet içermeyen protesto ve ikna, 2) Sosyal, ekonomik ya da politik işbirliğinin reddi, 3) Şiddet içermeyen müdahaleler şeklinde gruplandırmıştır (Görkem, 2016).

Sosyal medya platformları yeterli ifade imkânı bulamayan, alternatif ve muhalif söylemler için yoğun olarak kullanılan platformlardır. Bahse konu sosyal medya platformları içerisinde Twitter kayda değer örgütlenme biçimlerine sahne olmaktadır. Moldova'da 2009 yılında hükümet karşıtı protestolarda bilgi akışı için Twitter göstericiler tarafından yoğun şekilde kullanılmış ve bundan dolayı Twitter Devrimi terimi literatüre girmiştir. Yine 2011 yılında Suriye, Libya, Tunus, Yemen, Mısır vb. ülkelerde rejim karşıtı gösterilerde, göstericiler tarafından dijital aktivizme başvurulmuş ve sosyal medya platformları dijital aktivizm bağlamında dikkat çekici hâle gelmiştir.

3.3. Hayvan Hakları Bağlamında Dijital Aktivizm

Peter Singer'a göre, "temel eşitlik ilkesi, eşit ya da özdeş muameleyi değil, eşit önemsenmeyi gerekli" kılmaktadır. Buna göre bir eylemden etkilenen bütün varlıkların çıkarları göz önünde bulundurulmalı, bütün varlıkların çıkarları eşit derecede önemli sayılmalıdır. Yakın dönemde çağdaş ahlak felsefesinin başlıca düşünürleri, herkesin çıkarlarının eşit derecede önemsenmesi üzerinde fikir birliğine varmışlardır. Türücülük (speciesism) bir kişinin kendi biyolojik türünün çıkarları lehine ve diğer biyolojik türlerin çıkarları aleyhine, önyargılı ya da yanlı davranması olarak tanımlanmaktadır. Irkçılık ve

cinsiyetçilik karşıtlığı bu bağlamında değerlendirilmeli ve ırkçılıkla analogi kurarak türçülük yaklaşımı da bu çerçevede reddedilmelidir. İrkçılar kendi ırklarının üyelerinin çıkarlarından başka ırkın üyelerinin çıkarları çatıştığında kendi ırklarına öncelik tanımakta yine cinsiyetçiler de cinsiyetlerinin çıkarlarına öncelik tanıyarak aynı şeyi yapmaktadırlar. Bu iki örneğe benzer biçimde türçüler de kendi türlerinin çıkarlarının diğer türlerin üyelerinin çıkarlarının önüne geçmesine izin vermektedirler. İnsanların acı çektiğine dair göstergelerin bir kısmı özellikle memeliler de ve kuş türlerinde rastlanmaktadır. “Davranışsal işaretler arasında kıvrınma, yüz kasılmaları, inleme, çığlık ve başka sesler, acı kaynağından kaçınma girişimleri, acının tekrarlanması ihtimali karşısında korku hali vb. davranışlar” (Singer, 2005, s. 43, 49) sayılabilmekte, bunlarla birlikte hayvanların bizim sinir sistemimize çok benzer bir sinir sistemine sahip olduğu fizyolojik tepkilere benzer tepkilerin hayvanlar tarafından da verildiği, diğer hayvanların sinir sistemlerinin de insanların acı davranışlarını taktik edecek şekilde yapay olarak üretilmediği bilinmektedir.

Felsefi tartışmaların akademik ve günlük yaşama taşınması hayvan hakları konusunda ciddi farkındalıklar geliştirilmesine neden olmuştur. Aktivistler ve aktivist kuruluşların hayvan haklarına ilişkin faaliyetlerinin gelişmesi dünyaya nispeten ülkemizde daha güncel bir durumdadır. Uluslararası gelişmelere bakıldığında Peter Singer’ın öncülük ettiği Hayvan Özgürleşmesi hareketi dünyada ses getirmiştir. Birçok hayvan hakları aktivisti ve aktivist kuruluşlar hedeflerine ilerlemek için çeşitli yollar denemiştir. El ilanları dağıtarak ve gazetelere ilanlar vererek kamuoyunu bilgilendirmeye çalışmış, devlet görevlilerine ve halk temsilcisi siyasilere yönelik lobi faaliyetleri yürütülmüştür. Aktivist kuruluşlar, insanlara gereksiz yere acı çektiren yerlerde protesto gösterileri düzenlemiştir. Hayvan hakları aktivistlerinin bir kısmı bu şekilde sonuç alınamayacağını düşünüp doğrudan eyleme geçmeye yönelmiştir. Yasal siyasi protestoların yavaş ilerlemesi ve sonucun belirsiz olması sebebiyle insanlar hayvanları hapsedildikleri yerden çıkarma yoluna gitmişlerdir. Singer, Hayvan Özgürleşmesi hareketi içinde küçük bir kısmın bile insanlara zarar verecek hedeflere erişmesinin trajik bir hata olduğunu belirtmektedir. (Singer, 2005). Tom Regan ise asıl sorunun “Hayvan hakları savunucuları aşırılıkçı mıdır?” değil “Haklı mıyım?” sorusu olduğunun altını çizmektedir. (Regan, 2017).

Günümüzün en önde gelen nörologlarından Lord Brain bu konuda şunları söylemektedir:

“Diğer insanın zihne sahip olduğunu, ama hayvanların sahip olmadığını söylemek için şahsen bir sebep göremiyorum. En azından hayvanların ilgi ve faaliyetlerinin bilinç ve duygularla bağıntısının bendekiyle aynı olduğundan hiçbir şüphem yok ve bunlar da, bilebildiğim kadarıyla, aynı derecede aktif olabilir” (Singer, 2005).

Buradan hareketle diğer bölümlerde de gördüğümüz üzere hayvanlar acı çekmekte ve haz duyabilmektedirler. Fakat bunu yansıtmak değişik davranış örüntüleriyle de mümkün olmaktadır. Tom Regan’a göre, bazı insanlar hayvan haklarının, hayvanlara zulmetmekten kaçınmak anlamına geldiğini düşünmektedir. Diğer yönden, hayvanlara iyi davranılmalı ve onlara zulmedilmemeli gibi düşünce biçimlerinin hayvan haklarının asıl anlamını içermekte başarısız olduğu görünmektedir. Regan’a göre, hayvan hakları fikri hem basit hem de derinlikli bir fikirdir. Bir yönüyle hayvanların saygın davranış görmeye hakkı vardır düşüncesi hâkimken derin olan fikri kısımda hayvan hakları düşüncesinin içeriğinin geniş kapsamının görünmesi gerekmektedir. Regan, hayvanlara bakış açısıyla birlikte düşünce biçiminin de değişmesi gerektiğine yönelik dünyada değişikliklere yol açacağını belirtmektedir. Bu değişiklikler şunlardır:

- Onları etleri için yetiştirmeyi bırakmamız gerekecek.
- Onları kürkleri için öldürmeyi bırakmamız gerekecek.
- Onları bizi eğlendirmek üzere eğitmeyi bırakmamız gerekecek.
- Onları bilimsel araştırmalarda kullanmayı bırakmamız gerekecek (Regan, 2017, s. 24).

Regan bu örnekleri ahlaksal mantık uzantıları olarak ortaya koymaktadır. Hayvan sömürüsü söz konusu olduğunda eski uygulamaların topyekûn feshedilmeleri gerekmektedir. Regan’a göre, diğer yönden hayvan hakları tartışmasının adil bir şekilde tartışılmasının önündeki en büyük engel medyadır. Kamuoyu nezdinde hayvan hakları savunucularına ilişkin olumsuz bir intibanın yerleşmiş olması yalnızca medyanın sansasyon isteğinden değil aynı zamanda hayvan kullanımının büyük endüstrilerin medyayı beslediği malzemelerle de ilişkili olmaktadır. Bu bağlamda medyada yer alan olumsuz hayvan ve hayvan hakları savunucuları temsili sosyal medyaya da yansımakta bu noktada hayvan hakları aktivistlerine çok iş düşmektedir.

3.4. Bulgular

Bu bölümde hayvan hakları arayışının dijitalleşmesi bağlamında, hayvan hakları savunucularının Twitter hesapları incelenmiştir. Hesaplar aktif kullanım, hayvan haklarına yönelik aktif propaganda, etkileşim oranı ve takipçi yoğunluğuna göre seçilmiştir. Sahiplendirme hesapları konu dışı kabul edilmiştir. Üç hesap @veganzulal (Zülâl Kalkandelen), @pambikpiremses_ (Rabia Öztürk) ve @DokuzOlmaz (OnNumara) adlı hesaplar örneklem olarak seçilmiştir.

Hesaplar analiz edilirken konumuzun dışında kabul edilen diğer tweetler (gündem, kişisel paylaşımlar, sahiplendirme ilanları vb.) analize dâhil edilmemiştir.

Hesap analizleri 5 Temmuz 2023 - 5 Ağustos 2023 arası 1 aylık dönemi kapsamaktadır.

Bahse konu üç hesap nitel içerik analizine tabi tutularak incelenmiştir.

Tweetler, tweet, retweet ve konuya ilişkin tweetler olarak ayrılmış ve metin, fotoğraf ve video olarak kategorilendirilmiş ve analiz edilmiştir.

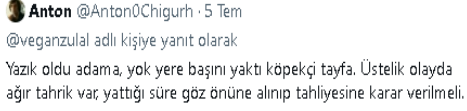

Görsel 1: @veganzulal Hesabı Genel Görünüm.

Kaynak: Twitter

İlk hesap incelememiz @veganzulal (Zülâl Kalkandelen) hesabıdır. Hesap Eylül 2009 tarihinden bu yana aktiftir ve 46,6 bin takipçi sayısına sahiptir. Zülâl Kalkandelen Türkiye kamuoyunda vegan olarak tanınmaktadır ve tweetleri ve eylemlilikleri bu yöndedir.

5 Temmuz 2023 tarihinde @veganzulal adlı hesaptan 12 tweet atılmıştır. Bunlardan 3 tanesi konuya ilişkindir.

Görsel 2: @veganzulal Tweet 1

Görsel 3: @veganzulal Tweet 2

Kaynak: Twitter

Görsel 2’de son dönemde özellikle sokakta yaşayan köpeklere ilişkin yaşanan sorunlara binaen atılan bir tweet eleştirilmektedir. Sokakta yaşayan hayvanlar son günlerin en önemli gündem maddelerinden birini oluşturmaktadır. Atılan tweetle hesap ağır bir dille eleştirilmektedir.

Görsel 3’de İstanbul’da bir aslanın kaçtığına yönelik habere eleştiri getirilmekte ve hayvanat bahçelerine yönelik aslanın ‘esir’ edildiğine dair yorumda bulunulmakta ve hayvanların kafeslere kapatılması utanç olarak nitelendirilmektedir.

Görsel 4: @veganzulal Tweet 3

Görsel 5: @veganzulal Tweet 4

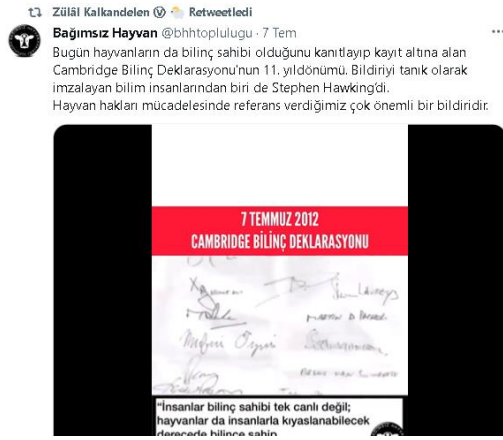
Kaynak: Twitter

Görsel 4’de ise gerçekleştirilen Vegan Festivalinin Cumhuriyet gazetesinde yer almış olan haberi bulunmaktadır.

6 Temmuz 2023 tarihinde @veganzulal adlı hesaptan 11 tweet atılmıştır. Bu tweetlerden 6 tanesi retweettir. Konuya ilişkin ise 1 tweet bulunmaktadır.

Görsel 5’de hayvanlardan bulaşan bir hastalık olan şap hastalığına yönelik Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan bir haber alıntılanıp hayvan yenilmesi eleştirilmektedir.

7 Temmuz 2023 tarihinde @veganzulal adlı hesaptan 14 tweet atılmıştır. Bunlardan 9 tanesi retweettir ve konuya ilişkin 2 retweet bulunmaktadır.

Görsel 6: @veganzulal Tweet 5

Görsel 7: @veganzulal Tweet 6

Kaynak: Twitter

Görsel 6'da 2012 yılında kabul edilen ve hayvan hakları mücadelesinde dönüm noktası olan bildirimlerden Cambridge Bilinç Deklarasyonunun yıl dönümüne yönelik bir paylaşım retweet edilmiştir. Görsel 7'de Artvin'de düzenlenen hayvan güreşlerine yönelik Artvin Belediyesi, Artvin İl Tarım Müdürlüğü, Artvin Valiliği ve Artvin Barosunun da etiketlendiği bir tweet retweet edilmiş ve yarışlar 'kınanarak' eleştirilmiştir. Hayvan güreşleri sömürü olarak nitelendirilmiştir. Hayvanların yarıştırdığı veya kullanıldığı ve hayvanlara kötü muamelede bulunulan 'gelenekselleşmiş' uygulamalar hayvan hakları aktivistlerinden her zaman için eleştiri almaktadır.

Görsel 8: @veganzulal Tweet 7

Görsel 9: @veganzulal Tweet 8

Kaynak: Twitter

8 Temmuz 2023 tarihinde @veganzulal adlı hesaptan 11 tweet atılmıştır bunlardan 10 tanesi retweettir ve konuya ilişkin tweet bulunmamaktadır. 9 Temmuz 2023 tarihinde @veganzulal adlı hesaptan 4 tweet atılmıştır. Bunlardan 4'ü de retweet iken konuya ilişkin 1 retweet bulunmaktadır.

10 Temmuz 2023 tarihinde @veganzulal adlı hesaptan 6 tweet atılmıştır. Konuya ilişkin tweet bulunmamaktadır.

11 Temmuz 2023 tarihinde @veganzulal adlı hesaptan 9 tweet atılmıştır. Bunlardan 8 tanesi retweettir ve konuya ilişkin 1 tweet bulunmaktadır.

Görsel 8'de Valencia'da düzenlenen bir festivalde kullanılan yöntemler ve kötü muameleye vurgu yapılan bir videonun retweet edildiği görülmektedir. Paylaşımında hükümet ve toplumun desteği ile düzenlenen festivalin kınandığı görülmektedir. Görsel 9'da aynı tweetin İngilizce olarak atıldığı ve festivalin eleştirildiği görülmektedir.

Görsel 10'da aynı haber bu kez alıntılanarak 'barbarlık' olarak nitelendirilmektedir. Hayvanlar konusunda geri kalmanın insanlığın en temel sorunlarından biri olduğu vurgulanmaktadır.

Medyadaki hayvan temsilinin eleştirildiği bir tweet retweet edilmiştir. "Anbean kamerada! Boğa koşusunda onlarca kişi böyle yaralandı" başlıklı video hayvanların gördüğü 'eziyetin' değil eziyeti 'yapanların' gördüğü zararın haberleştirilmesi eleştirilmiştir. Görsel 11'de ise aynı video retweet edilmiştir.

Görsel 10: @veganzulal Tweet 9

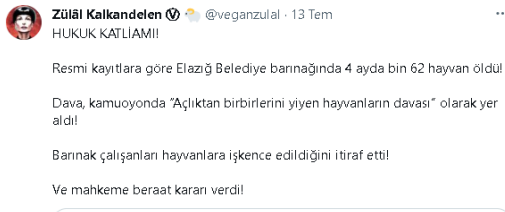
Görsel 11: @veganzulal Tweet 10

Kaynak: Twitter

12 Temmuz 2023 tarihinde @veganzulal adlı hesaptan 26 tweet atılmıştır. Bunlardan 18 tanesi retweettir. Atılan tweetlerden 3 tanesi konuya ilişkindir.

13 Temmuz 2023 tarihinde @veganzulal adlı hesaptan 21 tweet atılmıştır. Bunlardan 15 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 2 adet tweet bulunmaktadır.

Görsel 12’de Elazığ barınak davası olarak bilinen davanın sanıklarının beraat etmesi haber tweetlenerek ‘hukuk katliamı’ olarak nitelendirilmektedir. Bahse konu olayda Elazığ Belediye barınağında 4 ayda bin 62 hayvanın öldüğü ve hayvanların açlıktan birbirlerini yediği basına yansımıştır. Sanıkların beraat etmesi sert bir dille eleştirilmiştir. Görsel 13’de Zülal Kalkandelen’in kendisine gelen bir yorumu retweetleyerek iyi dileklerde bulunduğu görülmektedir.

Görsel 12: @veganzulal Tweet 11

Görsel 13: @veganzulal Tweet 12

Kaynak: Twitter

14 Temmuz 2023 tarihinde @veganzulal adlı hesaptan 27 tweet atılmıştır. Bunlardan 21 tanesi retweettir. Konuya ilişkin tweet bulunmamaktadır.

15 Temmuz 2023 tarihinde @veganzulal adlı hesaptan 13 tweet atılmıştır. Bunlardan 10 tanesi retweettir. Konuya ilişkin tweet bulunmamaktadır.

16 Temmuz 2023 tarihinde @veganzulal adlı hesaptan 23 tweet bulunmaktadır. Bunlardan 17 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 2 tweet bulunmaktadır.

Görsel 14: @veganzulal Tweet 13

Görsel 15: @veganzulal Tweet 14

Kaynak: Twitter

17 Temmuz 2023 tarihinde @veganzulal adlı hesaptan 13 tweet atılmıştır. Bunlardan 9 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 1 tane tweet bulunmaktadır.

Görsel 14’de Cumhuriyet Gazetesi yazarı Adnan Binyazar’ın hayvanlar üzerine yazmış olduğu bir köşe yazısı retweetlenmiş ve yazıdan bir bölüm paylaşılmıştır. Görsel 15’de gündemi uzun süre meşgul eden ‘Eyüpsultan’da kedilerin üzerine asit döküldü’ iddiasının yer aldığı haber retweet edilmiştir. Görsel 16’de kediye tecavüz ettiği esnada sosyal medyada canlı yayında paylaşan ve yine sosyal medya hesabında hayvanlara işkence görüntüleri yer alan bir şahsın yer aldığı tweet Emniyet Müdürlüğü de etiketlenerek paylaşılmıştır.

Görsel 16: @veganzulal Tweet 15

Görsel 17: @veganzulal Tweet 16

Kaynak: Twitter

18 Temmuz 2023 tarihinde @veganzulal adlı hesaptan 8 tweet atılmıştır. Bunlardan 5 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 3 tweet bulunmaktadır. Görsel 17’da kediye tecavüz ve işkence görüntülerini sosyal medyadan paylaşan şahsa yönelik atılan bir tweet retweet edilmiştir. Görsel 18’de Bupaws dayanışma çağrısına yer verilen bir tweet retweet edilmiştir. Görsel 19’da Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan Boğaziçi Üniversitesi yerleşkesinde yer alan köpeklerin belediye barınağına taşınması haberi retweet edilmiştir.

Görsel 18: @veganzulal Tweet 17

Görsel 19: @veganzulal Tweet 18

Kaynak: Twitter

19 Temmuz 2023 tarihinde @veganzulal adlı hesaptan 18 tweet atılmıştır. Bu tweetlerden 15 tanesi retwettir. Konuya ilişkin 1 tweet bulunmaktadır.

20 Temmuz 2023 tarihinde @veganzulal adlı hesaptan 7 tweet atılmıştır Bu tweetlerden 5 tanesi retwettir. Konuya ilişkin 4 tane tweet bulunmaktadır.

Görsel 20: @veganzulal Tweet 19

Görsel 21: @veganzulal Tweet 20

Kaynak: Twitter

Görsel 20'de @yirmiucderece adlı hesabın bir paylaşımına verilen yanıt retweet edildiği görülmektedir. Yanıtta haberin aslı paylaşılmış ve eksik bilgi verilerek takipçilerin yanıltıldığı belirtilmiştir.

Görsel 21'de ise bir sosyal medya kullanıcısı tarafından @solcugazete hesabına cevap verilmiş ve verilen cevap retweet edilmiştir. Cevapta yine haberin aslının paylaşılmadığına vurgu yapılmaktadır.

Görsel 22'de aynı tweetin bu kez #DezenformasyonYapmaMedya etiketiyle paylaşıldığı görülmektedir.

Görsel 23'de yurt genelinde şap hastalığı alarmı verildiğine dair bir haber #VeganOl #HayvancılıkÖldürür #şap etiketleri konularak verilmiştir.

Görsel 22: @veganzulal Tweet 21

Görsel 23: @veganzulal Tweet 22

Kaynak: Twitter

Görsel 24’da @EgeliGazete’den paylaşılan eşeklerin çöp taşımada kullanılmasını içeren bir haber ‘Bu çağda bu eziyet’ yorumuyla tweetlenmiştir. Uygulama ‘eziyet’ ve ‘zulüm’ olarak nitelendirilmiştir. Tweete Artuklu Belediyesi, Artuklu Belediye Başkanı Mehmet Tatlıdede, Bursa Valisi Mahmut Demirtaş ve Mardin Belediyesi de etiketlenmiştir. Görsel 25’de #DezenformasyonYapmaMedya etiketiyle paylaşılan tweet retweet edilmiştir.

Görsel 24: @veganzulal Tweet 23

Görsel 25: @veganzulal Tweet 24

Kaynak: Twitter

Görsel 26’da Cumhuriyet gazetesinde yer alan ve yeni doğum yapmış bir sokak köpeğinin av tüfeğiyle vurularak öldürülmesi haberi retweet edilmiştir. Görsel 27’de İstanbul Valiliğinin ‘sokak hayvanlarını toplayın’ talimatı üzerine yapılan bir haber retweet edilmiştir.

Görsel 26: @veganzulal 25

Görsel 27: @veganzulal Tweet 26

Kaynak: Twitter

21 Temmuz 2023 tarihinde @veganzulal adlı hesaptan 29 tweet atılmıştır. Bu tweetlerden 21 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 4 tweet bulunmaktadır. Görsel 28’de @bhhtoplulugu (Bağımsız Hayvan) adlı hesabın #animalliberation #hayvanözgürlüğü #veganol #vegan #yaşamhakkı #bağımsızhayvan #yaşamhaktır etiketlerini taşıyan ‘YAŞAMAK HAKTIR’ başlıklı tweeti retweet edilmiştir.

Görsel Görsel 29’da Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan İstanbul valiliğinin sokak hayvanlarını toplayın talimatına ilişkin haber retweet edilmiştir.

Görsel 28: @veganzulal Tweet 27

Görsel 29: @veganzulal Tweet 28

Kaynak: Twitter

22 Temmuz 2023 tarihinde @veganzulal hesabından 15 tweet atılmıştır. Bunlardan 8 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 3 tweet bulunmaktadır. Görsel 30'da eşeklerin çöp toplama uygulamasında kullanılması haberine tekrar yer verilmiş ve uygulamanın günümüz şartlarına uymadığı belirtilmiştir. Tweete Artuklu Belediyesi, Artuklu Belediye Başkanı Mehmet Tatlıdede, Mardin Belediyesi de etiketlenmiştir. Paylaşılan videoda çöp toplama uygulamalarında kullanılan eşeklerin vücutlarında yaralar olduğu bilgisi vardır. Görsel 31' aynı tweet retweet edilerek konunun üzerine tekrar gidilmiştir.

Görsel 30: @veganzulal Tweet 29

Görsel 31: @veganzulal Tweet 30

Kaynak: Twitter

Görsel 32: @veganzulal Tweet 31

Görsel 33: @veganzulal Tweet 32

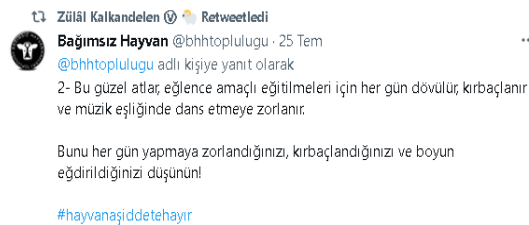
Kaynak: Twitter

23 Temmuz 2023 tarihinde @veganzulal adlı hesaptan 19 tweet atılmıştır. Bu tweetlerden 13 tanesi retweettir. Konuya ilişkin tweet bulunmamaktadır.

24 Temmuz 2023 tarihinde @veganzulal adlı hesaptan 30 tweet atılmıştır. Bu tweetlerden 16 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 1 tweet bulunmaktadır.

Görsel 32'de @bhhtopluluğu hesabı tarafından paylaşılan bir video yer almaktadır. Videoda bir tayın ölen atın arkasından ağladığı ve yanına gitmek istediği görülmektedir. Tweet, 'İnsan dışı hayvanlar da bilinç sahibidir; duyguları vardır.' yorumuyla paylaşılmış ve #hayvanhisseder etiketi kullanılmıştır.

25 Temmuz 2023 tarihinde @veganzulal adlı hesaptan 14 tweet atılmıştır. Bunlardan 9 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 5 tweet bulunmaktadır. Görsel 33'de yine @bhhtopluluğu adlı hesap tarafından paylaşılan ve hayvanlara kötü muamele ve işkence görüntülerinin yer aldığı bir hesabın şikâyet edilmesi talep edilmektedir. Retweet edilen tweetin #Hayvanaşiddetehayır etiketiyle paylaşılmış olduğu görülmektedir.

Görsel 34: @veganzulal Tweet 33

Görsel 35: @veganzulal Tweet 34

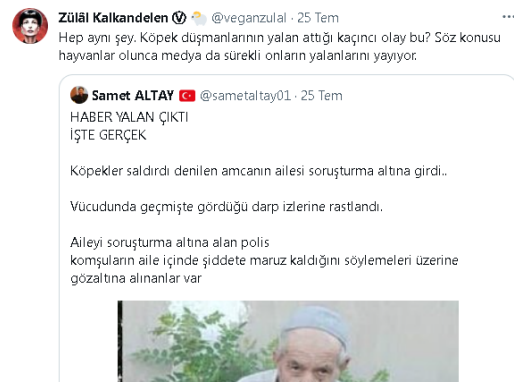
Kaynak: Twitter

Görsel 34’de de bir önceki tweetin devamı niteliğindedir tweette yer alan atların eğlence amacıyla eğitilirken her gün dövüldükleri, kırbaçlandıkları ve müzik eşliğinde dans etmeye zorlandıkları belirtilmektedir.

Görsel 35’de Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan Karataş Geçici Bakımevi ve Rehabilitasyon merkezi bir ‘rant projesi’ olarak tanımlandığı görülmektedir.

Görsel 36: @veganzulal Tweet 35

Görsel 37: @veganzulal Tweet 36

Kaynak: Twitter

Görsel 36’da hayvanlara kötü muamele ve işkence görüntülerinin yer aldığı sosyal medya platformlarından TikTok’ta yer alan bir hesabın görselinin paylaşıldığı ve Tiktok Türkiye, İçişleri Bakanlığı, Cumhurbaşkanı Başdanışmanı ve Cumhurbaşkanlığı Güvenlik ve Dış Politika Kurulu üyesi İlnur Çevik ve Tarım Bakanlığının hesaplarının etiketlendiği görülmektedir. Görsel 37’de köpeklerin saldırısıyla yaralandığı iddia edilen bir kişinin daha sonra aile içi şiddete maruz kaldığının ortaya çıkmasını konu edinen haber alıntılanmış ve medyanın hayvana yaklaşımı eleştirilmiştir.

Görsel 38: @veganzulal Tweet 37

Görsel 39: @veganzulal Tweet 38

Kaynak: Twitter

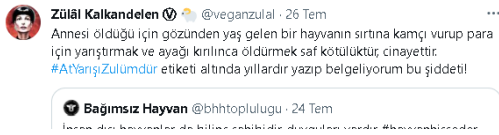
26 Temmuz 2023 tarihinde @veganzulal adlı hesaptan 28 tweet atılmıştır. Bu tweetlerden 18 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 7 tweet bulunmaktadır.

Görsel 38’de Aydın’ın Söke ilçesinde avcılarının bir yaban domuzunu avladıktan sonra verdiği pozun kullanıldığı sokeolay.com sitesinde yayınlanan bir haber tweetlenirken @veganzulal ve @bbhtoplulugu hesaplarının etiketlendiği ve bu tweetin Zülal Kalkandelen tarafından retweet edildiği görülmektedir. Twestte avcılık faaliyetlerinin spor olmadığı ifade edilmiştir. Avcılık faaliyetlerinin ciddi bir kesim tarafından bir spor faaliyeti olarak algılanması hayvan severlerin ve hayvan hakları savunucularının tepkisini çekmektedir. Özellikle yaban hayatını ve yaban hayvanlarını korumaya yönelik yasal prosedürlerin caydırıcılıkları tartışma konusu olmaktadır.

Görsel 39’da Iğdır’dan Şanlıurfa’ya kamyon kasasında getirilirken sıcak hava dolayısıyla hayvanlardan bir kısmının öldüğünü gösteren bir video, Iğdır Valiliği ve Iğdır Tarım Orman Müdürlüğü’nün sosyal medya hesapları etiketlenerek tweetlenmiş ve hayvanların ölümüne tepki gösterilmiştir. Hayvanlarının ölümünün ölüne veganlıkla geçilebileceği vurgulanmıştır. Hayvanlarının ölümünün ölüne veganlıkla geçilebileceği vurgulanmıştır.

Görsel 40’da annesi ölen tayın gözlerinden yaş geldiği videosu retweet edilerek at yarışları eleştirilmiş ve #AtYarışıZulümdür etiketiyle yıllardır at yarışlarına tepki gösterildiği belirtilmiştir.

Görsel 41’de para ve zevk için hayvanlara yapılan işkence ve kötü muamelenin ağır dil dile eleştirildiği ve etik açıdan geri bir dönemde olduğunun ifade edildiği görülmektedir.

Görsel 40: @veganzulal Tweet 39

Görsel 41: @veganzulal Tweet 40

Kaynak: Twitter

Görsel 42’de İzmir Hipodromunda yapılan yarışlarda Seattlecity isimli atın ayağı kırıldığı için iğneyle uyutulmasına sert tepki gösterilmiş tweetlenen videoya Türkiye Jokey Kulübü’nün Twitter hesabı da etiketlenmiştir.

Görsel 43’de aynı tweetin retweet edildiği görülmektedir. Görsel 44’de Görsel 41’de atılan tweet retweet edilmiştir.

23 Temmuz 2023 tarihinde düzenlenen at yarışlarında ayağı kırıldığı için öldürülen 2 yaşındaki Seattlecity isimli atın ardından hayvan hakları aktivistleri yoğun tepki göstermişlerdir. Hayvanların eğlence amacıyla yetiştirilip bir endüstri haline gelen at yarışlarında kullanılması hayvan hakları açısından her zaman için tepki çeken bir uygulama durumundadır.

Görsel 42: @veganzulal Tweet 41

Görsel 43: @veganzulal Tweet 42

Kaynak: Twitter

Görsel 44: @veganzulal Tweet 43

Görsel 45: @veganzulal Tweet 44

Kaynak: Twitter

Görsel 45’de aynı konuya dair daha önce atılan bir tweet retweet edilmiştir. Görsel 46’da Seattlecity isimli atın öldürülmesinin ardından atılan tweetlerden biri görülmektedir. Görsel 47’de yine aynı konuya vurgu yapılmıştır. Atılan tweetlerle konu pekiştirilmiştir.

Görsel 46: @veganzulal Tweet 45

Görsel 47: @veganzulal Tweet 46

Kaynak: Twitter

27 Temmuz 2023 tarihinde @veganzulal adlı hesaptan 16 tweet atılmıştır. Bu tweetlerden 9 tanesi retweettir. Konumuza ilişkin 4 tweet bulunmaktadır

Görsel 48: @veganzulal Tweet 47

Görsel 49: @veganzulal Tweet 48

Kaynak: Twitter

Görsel 48'de sosyal medya platformu olan Tik Tok'taki hesabından hayvanlara işkence ve kötü muamele yaparak paylaşımda bulunan ve etkileşim alan bir hesabın görselleri paylaşılmış ve Konya İl Tarım Müdürlüğü, Konya Valiliği, Emniyet Müdürlüğü hesapları etiketlenerek tweetlenmiştir.

28 Temmuz 2023 tarihinde @veganzulal adlı hesaptan 18 tweet atılmıştır. Bu tweetlerden 16 tanesi retweettir. Konuya ilişkin tweet bulunmamaktadır.

29 Temmuz 2023 tarihinde @veganzulal adlı hesaptan 6 tweet atılmıştır. Bunlardan 6 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 1 tane tweet bulunmaktadır.

Görsel 49'de Doğu Karadeniz Vegan Fest kent merkezindeki yürüyüşün görüntülerine yer verildiği görülmektedir. Bağımsız Hayvan adlı hesap tarafından paylaşılan tweette #dogukaradenizveganfest ve #vegan etiketleri kullanılmıştır.

30 Temmuz 2023 tarihinde @veganzulal adlı hesaptan 21 tweet atılmıştır. Bu tweetlerden 19 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 11 tweet bulunmaktadır.

Görsel 50: @veganzulal 49

Görsel 51: @veganzulal Tweet 50

Kaynak: Twitter

Kalkandelen'in Fındıklı'daki Vegan Fest'e katılarak atmaca avcılığını eleştirmesi üzerine ertesi gün festivale Fındıklı Avcılar ve Atmacalar Derneği Başkanı katılmış ve arbede çıkmıştır ve yine Başkan konuya ilişkin sosyal medya hesabı üzerinden paylaşımlar yapmıştır.

Bu konuya tepki gösteren bir tweetin retweet edildiği Görsel 50'de görülmektedir. Görsel 51'de Zülal Kalkandelen'in konuya ilişkin yorumlu tweeti yer almaktadır. Görsel 52'de #dogukaradenizveganfest etiketiyle konuya ilişkin bir tweet atıldığı ve atmaca avcılığının eleştirildiği görülmektedir. Görsel 53'de gerçekleşen olay nedeniyle Fındıklı Avcılar ve Atmacalar Derneği Başkanı'nın attığı tweetlere yer verilerek eleştirildiği görülmektedir. Görsel 54, 55 ve 56 da yine aynı konuya ilişkin atılmış tweetlerin retweetlendiği görülmektedir. Görsel 57, 58, 59, 60, 61, 62 ve 63'de yine aynı konuya eleştiren destek tweetlerinin retweet edildiği görülmektedir.

Görsel 52: @veganzulal Tweet 51

Görsel 53: @veganzulal Tweet 52

Kaynak: Twitter

Görsel 54: @veganzulal Tweet 53

Kaynak: Twitter

Görsel 56: @veganzulal Tweet 55

Kaynak: Twitter

Görsel 58: @veganzulal Tweet 57

Kaynak: Twitter

Görsel 60: @veganzulal Tweet 59

Kaynak: Twitter

Görsel 62: @veganzulal Tweet 61

Kaynak: Twitter

Görsel 55: @veganzulal Tweet 54

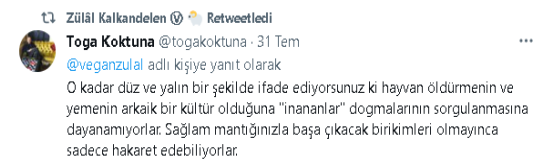
Görsel 57: @veganzulal Tweet 56

Görsel 59: @veganzulal Tweet 58

Görsel 61: @veganzulal Tweet 60

Görsel 63: @veganzulal Tweet 62

Avcılık faaliyetlerine yasal sınırlamalar getirilmiş olmasına rağmen belli oranlarda ve belli bir kesim tarafından devam ettirildiği bilinmektedir. Avcılık faaliyetlerine yalnız ülkemizde değil uluslararası boyutta da ciddi sınırlamalar getirilmiştir. Hayvan hakları savunucularının avcılık faaliyetlerine karşı duruş geliştirmekte ve sosyal medyayı aracılığıyla kamuoyu oluşturarak tepkilerini dile getirdikleri bilinmektedir. Yine bu bağlamda @veganzulal hesabına takipçileri tarafından ciddi destek verildiği ve avcılık faaliyetlerinin ‘cinayet’ olarak addedildiği görülmektedir.

31 Temmuz 2023 tarihinde @veganzulal adlı hesaptan 3 tweet atılmıştır. Bu tweetlerden 3 tanesi de retweettir ve 3’ü de konuya ilişkindir.

Görsel 64: @veganzulal Tweet 63

Görsel 65: @veganzulal Tweet 64

Kaynak: Twitter

Görsel 64’de yine bir destek mesajı retweet edilmiş ve ‘gökyüzü atmacalarıdır’ notu düşülmüştür.

Görsel 65 ve Görsel 66’ yine aynı konuya ilişkin destek mesajlarını içeren tweetler retweet edilmiştir.

Görsel 67’de Vegan Fest etkinlik fotoğrafları retweet edilmiştir.

Görsel 66: @veganzulal Tweet 65

Görsel 67: @veganzulal Tweet 66

Kaynak: Twitter

1 Ağustos 2023 tarihinde @veganzulal adlı hesaptan 5 tweet atılmıştır. Bunlardan 4 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 1 tane tweet bulunmaktadır.

Görsel 68’de Elazığ’ın Palu ilçesinde aracın arkasında bağlı ayağı seken bir atın sürüklenme görüntüleri ağır bir dille eleştirilmiştir

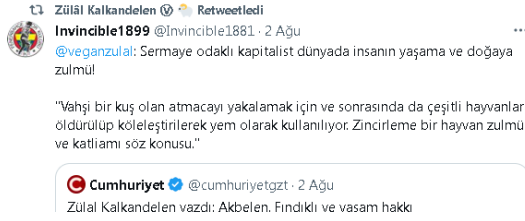
Görsel 68: @veganzulal Tweet 67

Görsel 69: @veganzulal Tweet 68

Kaynak: Twitter

Tweete Elâzığ Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Elazığ Valiliği ve Elazığ Valisi Ömer Toramın’ın Twitter hesapları da etiketlenmiştir. 2 Ağustos 2023 tarihinde @veganzulal adlı hesaptan 24 tweet atılmıştır. Bunlardan 22 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 6 tweet bulunmaktadır.

Görsel 70: @veganzulal Tweet 69

Görsel 71: @veganzulal

Tweet 70

Kaynak: Twitter

Görsel 72: @veganzulal Tweet 71

Görsel 73: @veganzulal Tweet 72

Kaynak: Twitter

Görsel 69, 70, 71, 72 ve 73’de Zülal Kalkandelen’in Cumhuriyet Gazetesindeki köşesinde yazmış olduğu yazının tweetlerinin retweet edildiği görülmektedir. Görsel 74’de Doğu Karadeniz Vegan Fest’te atmacaların avlanılmasını eleştiren ve @bhhtoplulugu (Bağımsız Hayvan) hesabından Fındıklı Belediyesi ve Fındıklı Belediyesi Başkanı

Ercüment Ş. Çervatoğlu'nun Twitter hesaplarının etiketlenerek atıldığı tweetin retweet edildiği görülmektedir.

3 Ağustos 2023 tarihinde @veganzulal adlı hesaptan 7 tweet atılmıştır. Bunlardan 5 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 1 tweet bulunmaktadır.

Görsel 74: @veganzulal Tweet 73

Görsel 75: @veganzulal Tweet 74

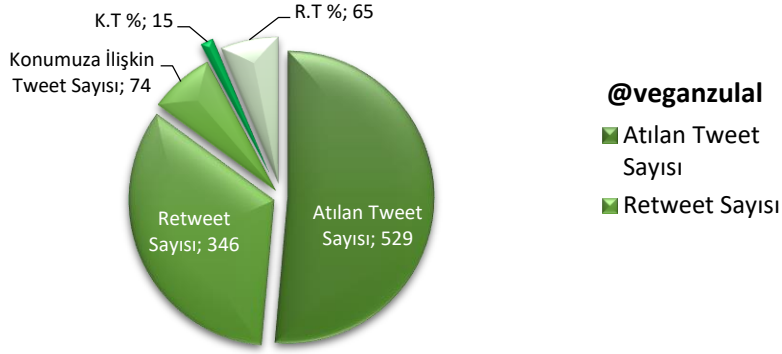
Kaynak: Twitter

Görsel 75'de Kocaeli'de bir pet shopun önünde tavşan, örnek ve civciv ölülerinin bulunmasının vahşet olarak nitelendirildiği #kocaeli #hayvankatliamı ve #hayvanhakları etiketleriyle sabithaber.com'da yayımlanan bir haber retweet edilmiştir.

4 Ağustos 2023 tarihinde @veganzulal adlı hesaptan 30 tweet atılmıştır. Bu tweetlerden 20 tanesi retweettir. Konuya ilişkin tweet bulunmamaktadır.

5 Ağustos 2023 tarihinde @veganzulal adlı hesaptan 5 tweet atılmıştır. Konuya ilişkin tweet bulunmamaktadır.

Bahse konu hesap incelendiğinde toplamda 529 tweet atıldığı görülmektedir. Bunlardan 346'sı retweettir. Konuya ilişkin ise 74 tweet bulunmaktadır ve %15'lik dilime tekabül etmektedir. Aşağıda veri grafiği yer almaktadır.

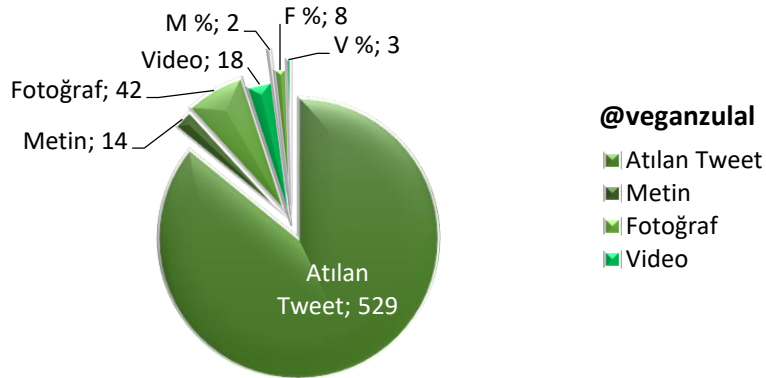
Grafik 3: @veganzulal Adlı Hesabın 1 Aylık Tweet Grafiği

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tweetlerin paylaşım aracı ise ayrı bir analiz konusudur. Bahse konu araçtan kasıt metin, fotoğraf ve videodur.

Tweetler incelendiğinde 14 metin, 42 fotoğraf ve 18 video paylaşıldığı görülmektedir.

Fotoğraf paylaşımının birincil paylaşım aracını oluşturduğu ortaya çıkmaktadır. Aşağıdaki grafikte paylaşım araçları tablolastırılmıştır.

Grafik 4: @veganzulal Hesabı 1 Aylık Paylaşım Aracı Grafiği

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

İncelenen ikinci hesap @DokuzOlmez (OnNumara) adlı hesaptır. Hesabın 17,1 bin takipçisi bulunmaktadır ve etkileşim oranı yüksektir. Bahse konu hesap saha

çalışmalarıyla da tanınmaktadır ve yurdun birçok noktasında kısırlaştırma ve tedavi faaliyetlerinde bulunmaktadır.

Görsel 76: @DokuzOlmaz Hesabı Genel Görünüm.

Kaynak: Twitter

5 Temmuz 2023- 5 Ağustos 2023 tarihlerini kapsayan tweetler aynıyla aşağıda sıralanmıştır.

5 Temmuz 2023 tarihinde @DokuzOlmaz adlı hesaptan 12 tweet atılmıştır.

Bunlardan 6 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 11 tweet bulunmaktadır.

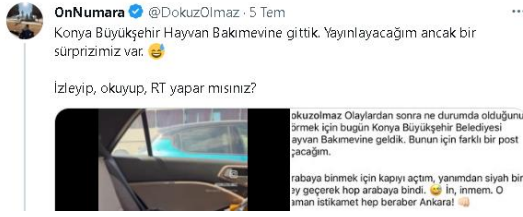
Görsel 77: @DokuzOlmaz Tweet 1

Görsel 78: @DokuzOlmaz Tweet 2

Kaynak: Twitter

Görsel 77 ve 78'de Görsel 79'de yer alan tweetin alıntılanarak retweet edilmesi retweet edilmiştir. Görsel 79'de Konya Büyükşehir Hayvan Bakımından bir görüntü ve yazı görseli paylaşılmıştır. Görüntünün izlenip, okunup retweet edilmesi istenmiştir. Video ile birlikte aynı zamanda bir metin paylaşılmış, bir köpeğin hiç çekinmeden arabaya bindiği ve Ankara'ya doğru yolculuk edecekleri açıklaması yer almıştır.

Görsel 79: @DokuzOlmaz Tweet 3

Görsel 80: @DokuzOlmaz Tweet 4

Kaynak: Twitter

Görsel 80’de Görsel 78’de yer alan tweetin alıntılanarak tweetlenmesinin retweet edildiği görülmektedir.

Görsel 81’de hesap sahibinin Sahipsiz Hayvan Bakımevi ve Rehabilitasyon Merkezi önünde çekilmiş olan bir fotoğrafının “Başladığım yerden devam ederim.” notuyla tweetlendiği görülmektedir. Hesap sahibinin saha çalışmaları olduğu ve sık sık barınak ziyaretleri yaptığı bilinmektedir. Bu ziyaretlerden biri yine takipçilerle paylaşılmış ayrıntılar verilmiştir.

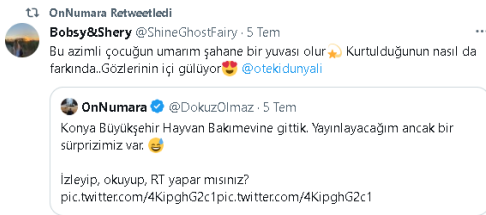
Görsel 81: @DokuzOlmaz Tweet 5

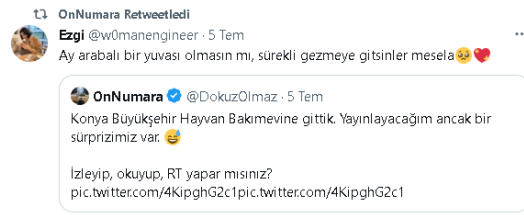
Görsel 82: @DokuzOlmaz Tweet 6

Kaynak: Twitter

Görsel 82’de “Merak edenler için bilgilendirme.” notuyla bir video ve metin görseli paylaşılmıştır. Videoda hayvanların bakımıyla ilgilenildiği metinde ise faaliyetlerle ilgili bilgilendirme yapıldığı görülmektedir.

Görsel 83: @DokuzOlmaz Tweet 7

Görsel 84: @DokuzOlmaz Tweet 8

Kaynak: Twitter

Görsel 85: @DokuzOlmaz Tweet 9

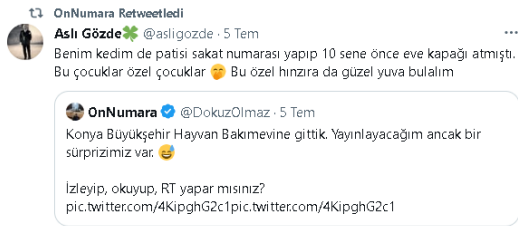

Görsel 86: @DokuzOlmaz Tweet 10

Kaynak: Twitter

Görsel 83 ve 84'de Görsel 78'de yer alan tweetin alıntılanarak tweetlenmesi retweet edilmiştir.

Görsel 85'de hayvanlarla ilgilenilen görsellerin tweetlendiği görülmektedir. Kısırlaştırma faaliyetlerinin yanı sıra tedavi ve çalışması ve beslemenin de yapıldığı bilinmektedir. Sıcak yaz günlerine denk gelen çalışmalarda hayvanlara besleme yapılmış, su ihtiyaçları da karşılanmıştır. Görsel 86'da "Az bulan, çok kıymet bilir." notuyla yavru köpeklerin su içtiği bir görselin tweetlendiği görülmektedir.

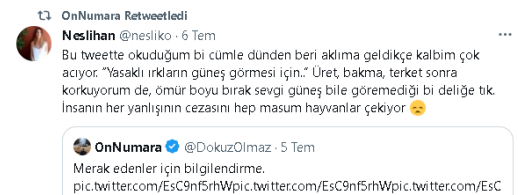
Görsel 87: @DokuzOlmaz Tweet 11

Görsel 88: @DokuzOlmaz Tweet 12

Kaynak: Twitter

Görsel 87'da Görsel 78'de yer alan tweetin alıntılanarak tweet retweet edilmiştir. Takipçilerden talep edilen desteğin verildiği görülmektedir. 6 Temmuz 2023 tarihinde @DokuzOlmaz adlı hesaptan 5 tweet atılmıştır. Bunlardan 3 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 3 tweet bulunmaktadır

Görsel 89: @DokuzOlmaz Tweet 13

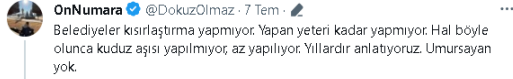

Görsel 90: @DokuzOlmaz Tweet 14

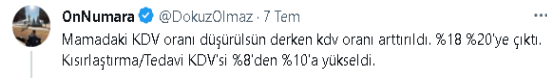
Kaynak: Twitter

Görsel 88’de Görsel 79’da yer alan tweetin yer alan tweetin retweet edildiği görülmektedir. Görsel 89’da yer alan tweetin alıntılanıp yasak ırkların üretimine dikkat çekildiği tweetin retweet yapıldığı görülmektedir. Görsel 90’da “Yavrumuz yuvasında.” notuyla yavru ve erişkin bir köpek görseli tweetlenmiştir.

7 Temmuz 2023 tarihinde @DokuzOlmaz adlı hesaptan 12 tweet atılmıştır. Bunlardan 1 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 3 tweet bulunmaktadır.

Görsel 91: @DokuzOlmaz Tweet 15

Görsel 92: @DokuzOlmaz Tweet 16

Kaynak: Twitter

Görsel 91’de Siverek Kaymakamlığının ilçede görülen kuduz vakasına ilişkin yapmış olduğu açıklamanın metninin görselinin paylaşıldığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürü Kadir Çokçetin ve Tarım ve Orman Bakanı İbrahim Yumaklı’nın Twitter hesapları etiketlenerek belediyelerin kısırlaştırma faaliyetlerinde yaşanan sorunlara değinildiği ve buna binaen kuduz aşısının yapılmadığının belirtildiği görülmektedir.

Görsel 92’de hayvan mamaları ve kısırlaştırma/tedavi KDV oranlarında düşüş beklentisine rağmen arttırılmasına yönelik bir tweet yer almaktadır. Mamalardaki KDV oranının %18 iken %20’ye çıktığı ve kısırlaştırma/tedavi KDV’sinin ise %8’den %10’a çıkarıldığı bilgisi tweette yer almaktadır.

Görsel 93: @DokuzOlmaz Tweet 17

Görsel 94: @DokuzOlmaz Tweet 18

Kaynak: Twitter

Görsel 93’de Eskişehir’de yürütülen kısırlaştırma faaliyetlerine yönelik bir videonun ve bilgilendirme metninin görselinin paylaşıldığı bir tweet atıldığı görülmektedir.

8 Temmuz 2023 tarihinde @DokuzOlmaz adlı hesaptan 9 tweet atılmıştır. Bu tweetlerden 2 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 4 tweet bulunmaktadır.

Görsel 94’de kısırlaştıramaya götürülen köpeklerin görsellerinin paylaşıldığı ve Eskişehir’de 2021 yılından bu yana yapılan kısırlaştırma faaliyetlerine vurgu yapıldığı görülmektedir.

Görsel 95: @DokuzOlmaz Tweet 19

Görsel 96: @DokuzOlmaz Tweet 20

Kaynak: Twitter

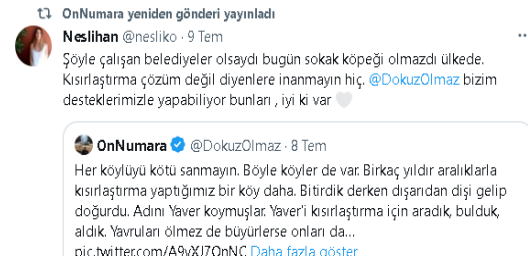
Görsel 95’de hesap sahibi tarafından Gazete İkinci Yüzyıl’a verilmiş olan bir röportajın görseliyle birlikte linki yer almaktadır. ‘Kısırlaştırma Seferberliği Başlamalı’ manşeti atılan röportajda kısırlaştırma faaliyetlerine vurgu yapılmaktadır.

Görsel 96’da sosyal medyada köpeklerin tepkisel hareketlerine karşı nasıl davranılması gerektiğine yönelik paylaşımlar yapan bir hesabın eleştirildiği, hayvanların kışkırtılarak tepki seviyesinin arttırıldığı ve tehlike yarattığı belirtilen bir tweet atıldığı görülmektedir. Görsel 97’de birkaç yıl arayla kısırlaştırılma faaliyetlerinin yürütüldüğü bir köyden bahsedildiği görülmektedir.

9 Temmuz 2023 tarihinde @DokuzOlmaz adlı hesaptan 17 tweet atılmıştır. Bunlardan 4 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 5 tweet bulunmaktadır.

Görsel 97: @DokuzOlmaz Tweet 21

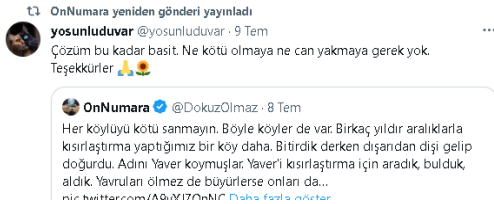

Görsel 98: @DokuzOlmaz Tweet 22

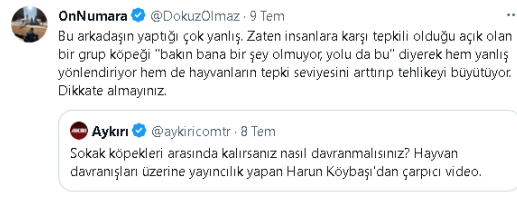
Kaynak: Twitter

Görsel 98 ve 99’da Görsel 97’de yer alan tweetin destek mesajıyla tweetlenmesinin retweet edildiği görülmektedir. Görsel 100’de Görsel 95’de de yer alan hayvanların tepkilerinin körüklenerek nasıl davranılması gerektiğini anlatan bir hesabın @aykirciomtr (Aykırı) adlı hesap tarafından paylaşılmasının tweetlenerek eleştirildiği görülmektedir.

Görsel 101’de retweet edilen tweette Ankara İbni Sina Hastanesi bahçesinde köpeklerin bulunmasını eleştiren bir tweetin tweetlenerek eleştirildiği görülmektedir. Görsel 102’de Çorlu’daki hayvan rehabilitasyon ve bakım evinden görüntüler paylaşılmış, Çorlu Belediye Başkanı Ahmet Sarıkurt, Çorlu Belediyesi, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürü Kadir Çokçetin, Tarım Orman Bakanı İbrahim Yumaklı ve AK Parti İstanbul Milletvekili Müşerref Pervin Tuba Durgut’un Twitter hesapları etiketlenerek “Başkan Bey?” yorumuyla tweetlendiği görülmektedir.

Görsel 99: @DokuzOlmaz Tweet 23

Görsel 100: @DokuzOlmaz Tweet 24

Kaynak: Twitter

Görsel 101: @DokuzOlmaz Tweet 25

Görsel 102: @DokuzOlmaz Tweet 26

Kaynak: Twitter

10 Temmuz 2023 tarihinde @DokuzOlmaz adlı hesaptan 8 tweet atılmıştır. Bunlardan 1 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 2 tweet bulunmaktadır.

Görsel 103: @DokuzOlmaz Tweet 27

Görsel 104: @DokuzOlmaz Tweet 28

Kaynak: Twitter

Görsel 103’de Fotoğraf 102’deki tweetin tekrar tweetlendiği bu kez “Rahatsız etmezsek denetleyebilir misiniz?” yorumuyla Doğa Koruma ve Milli Parklar Tekirdağ Şube Müdürlüğü ve Tekirdağ Valiliği hesapları etiketlenerek paylaşıldığı görülmektedir. Görsel 104’de tweetlenen videoda kısırlaştırma faaliyetleri kapsamında 11 köpeğin daha kısırlaştırmaya alındığı bilgisinin verildiği görülmektedir.

11 Temmuz 2023 tarihinde @DokuzOlmaz adlı hesaptan 3 tweet atılmıştır. Retweet ve konuya ilişkin tweet bulunmamaktadır.

12 Temmuz 2023 tarihinde @DokuzOlmaz adlı hesaptan 6 tweet atılmıştır. Bu twtetlerden 1 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 1 tweet bulunmaktadır.

Görsel 105: @DokuzOlmaz Tweet 29

Görsel 106: @DokuzOlmaz Tweet 30

Kaynak: Twitter

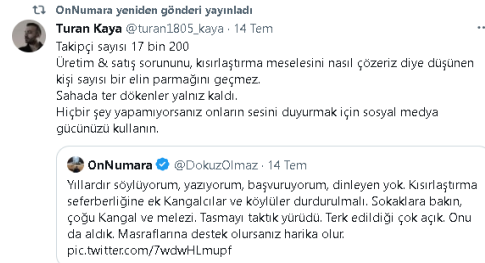
Fotoğraf 105’de @DokuzOlmaz adlı hesaptan atılan ve destek mesajı içeren bir tweetin retweet edildiği görülmektedir.

13 Temmuz 2023 tarihinde @DokuzOlmaz adlı hesaptan 9 tweet atılmıştır. Bunlardan 2 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 2 tweet bulunmaktadır.

Görsel 106’da medyada köpek saldırısına uğrayarak yaşamını yitirdiği iddia edilen bir kişinin olduğu iddialarını çürüten bir tweetin retweet edildiği görülmektedir.

Görsel 107: @DokuzOlmaz Tweet 31

Görsel 108: @DokuzOlmaz Tweet 32

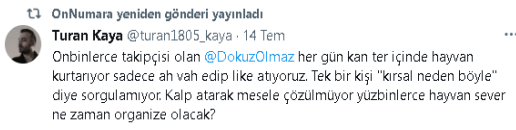
Kaynak: Twitter

Görsel 107’de bir belediye çalışanının yazmış olduğu tweetin ekran görüntüsünün tweetlendiği ve İyi Parti Genel Başkanı Meral Akşener’in etiketlendiği görülmektedir.

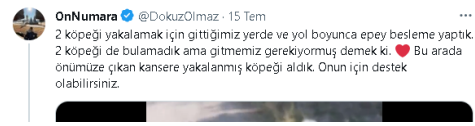
14 Temmuz 2023 tarihinde @DokuzOlmaz adlı hesaptan 12 tweet atılmıştır. Bu tweetlerden 3 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 2 tweet bulunmaktadır.

Fotoğraf 108 ve 109’da kısırlaştırma faaliyetlerine bulunan @DokuzOlmaz hesabından alıntılanarak atılan destek tweetlerinin retweet edildiği görülmektedir.

15 Temmuz 2023 tarihinde @DokuzOlmaz adlı hesaptan 16 tweet atılmıştır. Bu tweetlerden 2 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 5 tweet atılmıştır.

Görsel 109: @DokuzOlmaz Tweet 33

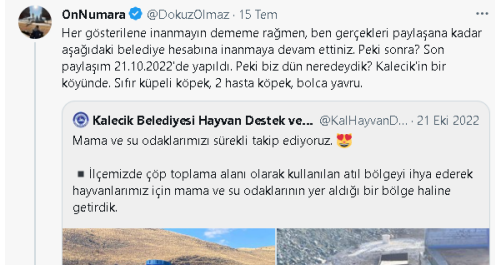
Görsel 110: @DokuzOlmaz Tweet 34

Kaynak: Twitter

Görsel 110’da kısırlaştırma faaliyetleri kapsamında iki köpeğin yakalanması sırasında besleme yapıldığı, kanserli bir köpek için maddi destek istendiği görülmektedir. Her ne kadar yerel yönetimlerle koordineli olarak çalışılarda sahadaki hayvan hakları aktivistlerinin kişisel imkânlarıyla çalışmalar yaptıkları bilinmektedir. Bu durum maddi olanaksızlıkları beraberinde getirmekte ve sahada çalışan kişiler hayvan severlerden taleplerde bulunmaktadır.

Görsel 111’de @KalHayvanDestek (Kalecik Belediyesi Hayvan Destek ve Bakım) adlı hesaptan atılan bir tweetin eleştirildiği ve gerçeği yansıtmadığının iddia edildiği görülmektedir. Alandaki kişilerin resmi kurumların işleyişi ve düzeniyle ilgili çekincelerinin olduğu görülmektedir.

Görsel 112’de belediyeye bağlı kurumlarda hayvanlarını tedavi ettiren kişilerin hayvanlarının öldüğüne dair atılan tweetlerin metin görsellerinin yer aldığı görülmektedir.

Görsel 111: @DokuzOlmaz Tweet 35

Görsel 112: @DokuzOlmaz Tweet 36

Kaynak: Twitter

Görsel 113: @DokuzOlmaz Tweet 37

Görsel 114: @DokuzOlmaz Tweet 38

Kaynak: Twitter

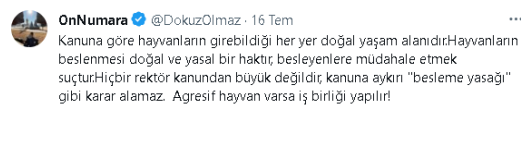
Görsel 113'de yine aynı konuya vurgu yapıldığı ve Ankara Belediye Başkanı Mansur Yavaş'ın Twitter hesabının etiketlendiği görülmektedir.

Görsel 114'de aynı konunun aynı yorumla yine Ankara Belediye Başkanı Mansur Yavaş'ın Twitter hesabının etiketlendiği bir tweet atıldığı görülmektedir.

16 Temmuz 2023 tarihinde @DokuzOlmaz adlı hesaptan 9 tweet atılmıştır. Bunlardan 3 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 2 tweet bulunmaktadır.

Görsel 115: @DokuzOlmaz Tweet 39

Görsel 116: @DokuzOlmaz Tweet 40

Kaynak: Twitter

Görsel 115'de Saadet Partisi GİK Üyesi, Hatay Milletvekili Doç. Dr. Necmettin Çalışkan'ın TBMM'de yapmış olduğu bir konuşmanın videosunun paylaşılması eleştirildiği ve Hatay'daki kısırlaştırma faaliyetlerinde yaşanan aksaklıkların dile getirildiği görülmektedir.

Görsel 116’da kanunların hatırlatıldığı, hayvanların girebildiği her yerin onların doğal yaşam alanı olduğunun altının çizildiği ‘besleme yasağının’ kanunlara aykırı olduğunun belirtildiği bir tweet atıldığı görülmektedir.

17 Temmuz 2023 tarihinde @DokuzOlmaz adlı hesaptan 10 tweet atılmıştır. Bunlardan 1 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 1 tane tweet bulunmaktadır.

Görsel 117: @DokuzOlmaz Tweet 41

Görsel 118: @DokuzOlmaz Tweet 42

Kaynak: Twitter

Görsel 117’de Edremit’te yer alan Çıkrıkçı Barınağına ilişkin bir metin görseline yer verildiği ve “Kanunlar devreye girmeyi. Tüm belediyeler kontrol edilmeli.” yorumuyla paylaşıldığı ve Edremit Belebıyesi, Edremit Belebıye Başkanı Selman Hasan Arslan, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürü Kadir Çokçetin, Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Orman Bakanı İbrahim Yumaklı ve AK Parti İstanbul Milletvekili Müşerref Pervin Tuba Durgut’un etiketlendiği görülmektedir.

18 Temmuz 2023 tarihinde @DokuzOlmaz adlı hesaptan 10 tweet bulunmaktadır. Bunlardan 1 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 2 tweet bulunmaktadır.

Görsel 118’de İstanbul Valiliğinin Twitter hesabından atılmış olan sıcak havalarda hayvanlara su verilmesinin istendiği bir tweetin retweet edildiği görülmektedir.

Görsel 119: @DokuzOlmaz Tweet 43

Görsel 120: @DokuzOlmaz Tweet 44

Kaynak: Twitter

Görsel 119'da Bolu/Mengen ormanlık alanında altı köpeğin ölüsünün bulunması üzerine kurumların devreye girdiğinden bahsedildiği görülmektedir. Köpekler ve kediler sık sık toplu zehirlenmelere maruz kalmaktadır. Bu durumun zehirli yiyeceklerle gerçekleştirildiği bilinmektedir. Yine hayvan hakları aktivistleri için toplu hayvan ölümleri ciddi tepkiye neden olmaktadır.

19 Temmuz 2023 tarihinde @DokuzOlmaz adlı hesaptan 15 tweet atılmıştır. Bunlardan 3 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 4 tweet bulunmaktadır.

Görsel 121: @DokuzOlmaz Tweet 45

Görsel 122: @DokuzOlmaz Tweet 46

Kaynak: Twitter

Görsel 120'de Zonguldak'ın Kozlu ilçesinde bulunan barınaktan görüntülere yer verilen bir tweet retweet edilmiştir. Retweet edilen tweette hayvanların zincirle bağlı olduğu ve yeterince beslenemedikleri belirtilmiştir.

Görsel 121'de Eskişehir ve Ankaradan 10 köpeğin kısırlaştırılma faaliyetleri kapsamında alındığı belirtilmiştir. Görsel 122'de atılan tweette Eyüpsultan'da kedilerin üzerine asit döken zanlının yakalandığı haberine yer verildiği görülmektedir.

Görsel 123 ve 124’de Zonguldak’ın Gökçebey barınağında çekilen bir videonun tweetinin retweet edildiği görülmektedir.

20 Temmuz 2023 tarihinde @DokuzOlmaz adlı hesaptan 8 tweet atılmıştır. Bunlardan 2 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 1 tane tweet bulunmaktadır.

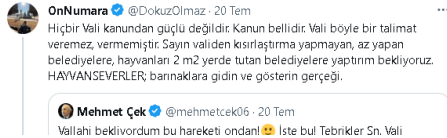

Görsel 123: @DokuzOlmaz Tweet 47

Görsel 124: @DokuzOlmaz Tweet 48

Kaynak: Twitter

Görsel 125: @DokuzOlmaz Tweet 49

Görsel 126: @DokuzOlmaz Tweet 50

Kaynak: Twitter

Görsel 125’de İstanbul Valiliğinin 39 ilçeye verdiği talimatın yer aldığı bir tweetin alıntılandığı ve kanunlara dikkat çekildiği ve mevcut barınakların düzenine ilişkin eleştiri yapıldığı görülmektedir.

21 Temmuz 2023 tarihinde @DokuzOlmaz adlı hesaptan 9 tweet atılmıştır. Bunlardan 3 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 1 tweet bulunmaktadır.

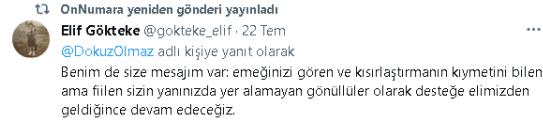
Görsel 124’de Görsel 122’de yer alan tweet başka bir kullanıcı tarafından alıntılanmış @DokuzOlmaz hesabı tarafından retweet edilmiştir.

22 Temmuz 2023 tarihinde @DokuzOlmaz adlı hesaptan 7 tweet atılmıştır. Bunlardan 2 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 3 tweet bulunmaktadır.

Görsel 126’da aşırı sıcaklarda kısırlaştırma faaliyetlerinin devam ettiğini belirten ve destek istenen bir tweetin yer aldığı görülmektedir. Görsel 127’de kısırlaştırma faaliyetlerinin devam ettiği ve kurum, kuruluş, sanatçılar ve ünlü simalardan destek görülmediğine dair bir tweetin yer aldığı görülmektedir.

Görsel 127: @DokuzOlmaz Tweet 51

Görsel 128: @DokuzOlmaz Tweet 52

Kaynak: Twitter

Görsel 128'de bir takipçinin iyi dilek ve destek mesajı tweetinin retweet edildiği görülmektedir.

23 Temmuz 2023 tarihinde @DokuzOlmaz adlı hesaptan 9 tweet atılmıştır. Bunlardan 4 tanesi retweettir. Konuya ilişkin tweet bulunmamaktadır.

24 Temmuz 2023 tarihinde @DokuzOlmaz adlı hesaptan 8 tweet atılmıştır ve retweet bulunmamaktadır. Konuya ilişkin 2 tweet bulunmaktadır.

Görsel 129'da @DokuzOlmaz adlı kullanıcının www.sivereksonhaber.com'a vermiş olduğu röportajdan başlıkların yer aldığı görülmektedir. Köylerdeki köpek üretimi, erkeklerin seçilip dişilerin öldürülmesi, sahipli köpeklerin serbest bırakılması, hayvanlara yönelik şiddet gibi konulara değinilmiştir.

Görsel 130'da Ankara'da 6 bin hayvana ev sahipliği yapacak olan bakımevi eleştirilmiştir.

Görsel 129: @DokuzOlmaz Tweet 53

Görsel 130: @DokuzOlmaz Tweet 54

Kaynak: Twitter

25 Temmuz 2023 tarihinde @DokuzOlmaz adlı hesaptan 8 tweet atılmıştır. Bunlardan 1 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 3 tweet bulunmaktadır. 26 Temmuz 2023 tarihinde @DokuzOlmaz adlı hesaptan 12 tweet atılmıştır ve retweet bulunmamaktadır. Konuya ilişkin 4 tweet bulunmaktadır. Görsel 131'de Zonguldak Ereğli'de bulunan bir barınağın

kedi bölümünün fotoğraflarının ve bir metin görselinin paylaşıldığı tweet yer almaktadır. Kedi bölümünde yer alan sorunlar dile getirilmiştir.

Görsel 131: @DokuzOlmaz Tweet 55

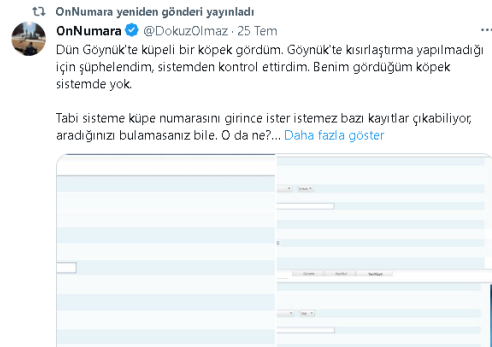
Görsel 132: @DokuzOlmaz Tweet 56

Kaynak: Twitter

Görsel 132’de yer alan tweette Görsel 131’de yer alan konu tekrar dile getirilmiş ve Zonguldak Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürü Kadir Çoçketin, Tarım ve Orman Bakanı İbrahim Yumaklı ve AK Parti İstanbul Milletvekili Müşerref Pervin Tuba Durgut’un Twitter hesapları etiketlenmiştir.

Görsel 133: @DokuzOlmaz Tweet 57

Görsel 134: @DokuzOlmaz Tweet 58

Kaynak: Twitter

Görsel 133’de küpeli fakat kısırlaştırılmamış bir köpeğin kaydının sistemde yer aldığı dair bir tweet atıldığı görülmektedir. Görsel 134’de tweet retweet edilerek konu pekiştirilmiştir.

OnNumara @DokuzOlmaz · 26 Tem
Samsun İLKADIM Belediye Başkanı sayın @ilkadimnecattin belediye hekiminizin toplu itlaf istemelerine ne gibi bir ilişkisi var? Bir hekimin öncelikli görevi hayvanlardır. Sokaklarda hayvan istememesini anlayalım da bu ne rahatlıktır?

@pervintuba

Kaynak ins patilisimseker

Görsel 135: @DokuzOlmaz Tweet 59

OnNumara @DokuzOlmaz · 26 Tem
Zonguldak ALAPLI barınağını ziyaret ettik.

@ZonguldakDKmp
@milliparklar

@kadircocketin06
@ibrahimyumakli

@pervintuba

Görsel 136: @DokuzOlmaz Tweet 60

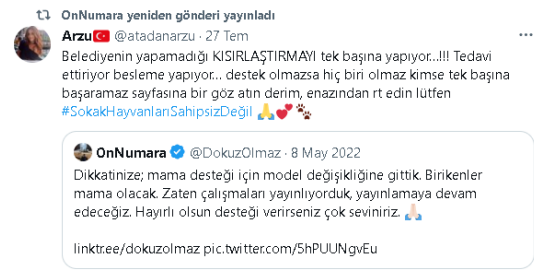
Kaynak: Twitter

Görsel 135’de Samsun İlkadım Belediye Başkanı Necattin Demirtaş’a yönelik bir belediye hekiminin toplu itlaf istemesine yönelik sorular sorulmuş ve AK Parti İstanbul Milletvekili Müşerref Pervin Tuba Durgut’un Twitter hesabı etiketlenmiştir. Görsel 136’da Zonguldak Alaplı barınağının ziyaret edildiği ve barınaklardan fotoğraflar paylaşıldığı görülmektedir. Tweete Zonguldak Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürü Kadir Çökçetin, Tarım ve Orman Bakanı İbrahim Yumaklı ve AK Parti İstanbul Milletvekili Müşerref Pervin Tuba Durgut’un Twitter hesaplarının etiketlendiği görülmektedir.

27 Temmuz 2023 tarihinde @DokuzOlmaz adlı hesaptan 17 tweet atılmıştır. Bunlardan 5 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 2 tweet bulunmaktadır.

Görsel 137: @DokuzOlmaz Tweet 61

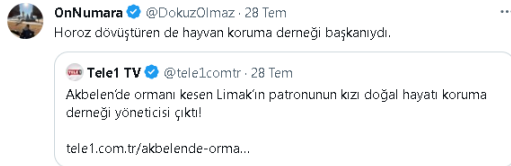
Görsel 138: @DokuzOlmaz Tweet 62

Kaynak: Twitter

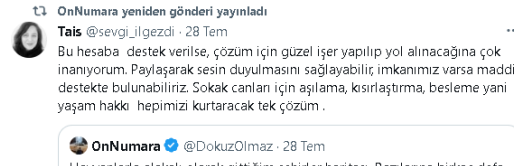
Görsel 137’de Uşak’ta bir barınağın ziyaret edildiğine dair görseller yer almaktadır. Tweette aynı zamanda Banaz Kaymakamlığı, Uşak Valiliği, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürü Kadir Çökçetin, Tarım ve Orman Bakanı İbrahim Yumaklı ve AK

Parti İstanbul Milletvekili Müşerref Pervin Tuba Durgut'un Twitter hesaplarının etiketlendiği görülmektedir. Görsel 38'de @DokuzOlmaz hesabına yönelik kısırlaştırma faaliyetlerini başarılı bulan bir takipçinin iyi dileklerinin yer aldığı bir tweetin retweet edildiği görülmektedir.

28 Temmuz 2023 tarihinde @DokuzOlmaz adlı hesaptan 16 tweet atılmıştır. Bunlardan 8 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 6 tweet bulunmaktadır.

Görsel 139: @DokuzOlmaz Tweet 63

Görsel 140: @DokuzOlmaz Tweet 64

Kaynak: Twitter

Görsel 139'da Akbelen'de ormanları kesen Limark şirketinin patronunun kızının Doğal Hayatı Koruma Derneği yöneticisi olduğu haberi, "Horoz dövüştüren de hayvan koruma derneği başkanıydı" yorumuyla tweetlenmiştir. Görsel 140'da Görsel 138'de yer alan tweetin bir kullanıcı tarafından atılan tweeti retweetlenmiştir. Görsel 141'de bir köyden kısırlaştırma için alınan köpekler için destek talebinde bulunduğu görülmektedir. Görsel 142'de yine bir takipçi tarafından atılan tweet retweet edilmiştir.

Görsel 141: @DokuzOlmaz Tweet 65

Görsel 142: @DokuzOlmaz Tweet 66

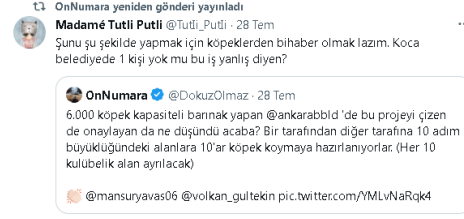
Kaynak: Twitter

29 Temmuz 2023 tarihinde @DokuzOlmaz adlı hesaptan 3 tweet atılmıştır. Bunlardan 2 tanesi retweettir. Konuya ilişkin tweet bulunmamaktadır.

30 Temmuz 2023 tarihinde @DokuzOlmaz adlı hesaptan 33 tweet atılmıştır. Bunlardan 4 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 9 tweet bulunmaktadır.

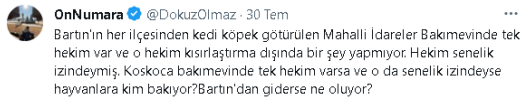
Görsel 143: @DokuzOlmaz Tweet 67

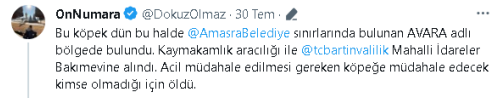
Görsel 144: @DokuzOlmaz Tweet 68

Kaynak: Twitter

Görsel 143'de @DokuzOlmaz adlı ülke genelinde hayvanlarla alakalı ziyaretlerinin yer aldığı şehir haritasını paylaşmış ve hedefinin tüm ülkeyi dolaşmak olduğunu belirtmiştir. Görsel 144'de Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından yaptırılan hayvan barınağının mühendislik düzenine dair eleştiriler yönetilmektedir. Yapılan barınağın görselinin yer aldığı tweete Ankara Belediye Başkanı Mansur Yavaş ve Ankara Büyükşehir Belediyesi Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi Koordinatörü Volkan Memduh Gültekin'in Twitter hesapları etiketlenmiştir. Görsel 145'de Bartın'nın ilçelerinde düzenlenen tek hekim uygulamasının eleştirildiği görülmektedir.

Görsel 145: @DokuzOlmaz Tweet 69.

Görsel 146: @DokuzOlmaz Tweet 70

Kaynak: Twitter

Görsel 146'da Amasra sınırındaki Avra bölgesinde bulunan yaralı bir köpeğin fotoğraflarının tweetlendiği görülmektedir. Köpeğin kaymakamlık aracılığıyla Mahalli İdareler Bakımına alındığı fakat müdahale edecek kimse bulunmadığı için köpeğin yaşamını yitirdiği belirtilmektedir.

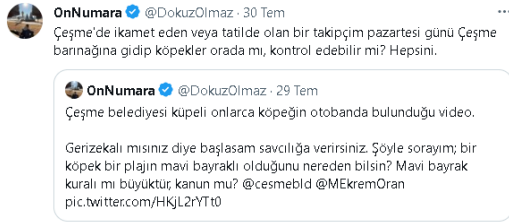
Görsel 147: @DokuzOlmaz Tweet 71

Görsel 148: @DokuzOlmaz Tweet 72

Kaynak: Twitter

Görsel 147’de Çeşme’de toplatılan köpeklerin akıbetine yönelik CHP Parti Meclisi Üyesi ve Ordu Milletvekili Seyit Torun’a sorular yöneltildiği görülmektedir. Görsel 148’de Kocaeli’nin Gebze ilçesinde hayvanları beslediği gerekçesiyle bir saldırı girişimi olduğu ve küçük bir çocuğun yaralandığına ve hamile bir kadının bebeği düşürdüğüne yönelik bir haberin retweet edildiği görülmektedir.

Görsel 149: @DokuzOlmaz Tweet 73

Görsel 150: @DokuzOlmaz Tweet 74

Kaynak: Twitter

Görsel 149’da Çeşme’de serinlemek için denize giren köpeklerin bayılırlar toplanmasına yönelik bir tweet alıntılanmış ve Çeşme Belediyesinin hesabı etiketlenerek eleştiriler yöneltmiştir. Görsel 150’de Görsel Fındıklı’da düzenlenen Vegan Fest’te atmacaların avlanmasına yönelik yapılan eleştiriler ve sonrasında gelişen olaylara yönelik tweet atıldığı görülmektedir.

Görsel 151: @DokuzOlmaz Tweet 75

Görsel 152: @DokuzOlmaz Tweet 76

Kaynak: Twitter

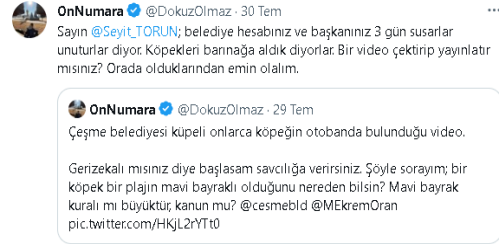
Görsel 151’de Görsel 149’da yer alan konuya konuya yönelik civarda bulunan takipçilerden köpeklerin toplandıkları noktaya bırakıp bırakılmadığının kontrol edilmesinin istendiği görülmektedir.

Görsel 152’de Çeşme Belediyesinin de etiketlendiği bir tweet atıldığı ve yine toplanan köpeklerin sağlık kontrollerine yönelik eleştiriler yöneltildiği görülmektedir. Görsel 153’de Çeşme Belediye Başkanı M. Ekrem Oran’ın hesabının etiketlendiği bir tweet

atıldığı ve küpeli onlarca köpeğin otoban kenarına bırakıldığı belirtilmiştir.
görülmetedir.

Görsel 153: @DokuzOlmaz Tweet 77

Görsel 154: @DokuzOlmaz Tweet 78

Kaynak: Twitter

31 Temmuz 2023 tarihinde @DokuzOlmaz adlı hesaptan 7 tweet atılmıştır. Bunlardan 3 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 2 tweet bulunmaktadır. Görsel 154'de "Dikkatinize!" yorumuyla Amasya Valiliği, Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürü Kadir Çokçetin, Tarım ve Orman Bakanı İbrahim Yumaklı ve AK Parti İstanbul Milletvekili Müşerref Pervin Tuba Durgut'un Twitter hesaplarının etiketlendiği bir tweet atıldığı görülmektedir. Görsel 155'de Kızıltepe Belediyesinin bir tweeti alıntılanmış ve yine aynı belediye sınırları içerisindeki hayvan toplama ve hayvan hakkı ihlallerine yönelik uygulamalar eleştirilmiştir.

Görsel 155: @DokuzOlmaz Tweet 79

Görsel 156: @DokuzOlmaz Tweet 80

Kaynak: Twitter

1 Ağustos 2023 tarihinde @DokuzOlmaz adlı hesaptan 13 tweet atılmıştır. Bunlardan 5 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 2 tweet bulunmaktadır. Görsel 156'da 24.07.2023 tarihinde Göynük'te gerçekleştirilen koordineli operasyona dair bir video ve bilgilendirme metni görselinin tweetlendiği görülmektedir.

Görsel 157'de Trabzon'un Ortahisar ilçesinde yavru kedilerin başını ezerek öldüren bir şahsın görüntülerinin ihbar niteliğinde paylaşıldığı bir tweet atıldığı görülmektedir.

Görsel 158’de Gölbaşı Belediyesi tarafından gerçekleştirilen toplama uygulamalarının yol kenarına hayvanların terk edilmesini eleştiren bir tweetin retweet edildiği görülmektedir.

Görsel 157: @DokuzOlmaz Tweet 81

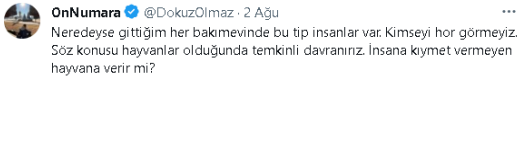

Görsel 158: @DokuzOlmaz Tweet 82

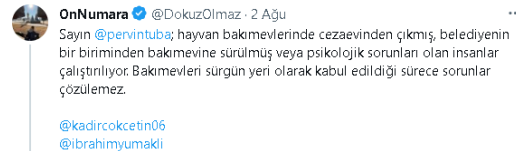
Kaynak: Twitter

2 Ağustos 2023 tarihinde @DokuzOlmaz adlı hesaptan 10 tweet atılmıştır. Bunlardan 3 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 3 tweet bulunmaktadır.

Görsel 159’da rehabilite uygulamaları kapsamında eski hükümlülerin çalıştırılmasına yönelik bir tweet atılmıştır. Görsel 160’da yine eski hükümlülerin hemen hemen her barınakta çalıştırıldığına yönelik eleştiride bulunduğu ve tweetin AK Parti İstanbul Milletvekili Müşerref Pervin Tuba Durgut’a yönelik atıldığı ve Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürü Kadir Çokçetin, Tarım ve Orman Bakanı İbrahim Yumaklı’nın da etiketlendiği görülmektedir.

Görsel 159: @DokuzOlmaz Tweet 83

Görsel 160: @DokuzOlmaz Tweet 84

Kaynak: Twitter

3 Ağustos 2023 tarihinde @DokuzOlmaz adlı hesaptan 15 tweet atılmıştır. Bunlardan 4 tanesi retweettir. Konuya ilişkin tweet bulunmamaktadır.

4 Ağustos 2023 tarihinde @DokuzOlmaz adlı hesaptan 11 tweet atılmıştır. Bunlardan 3 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 2 tweet bulunmaktadır.

Görsel 161: @DokuzOlmaz Tweet 85

Görsel 162: @DokuzOlmaz Tweet 86

Kaynak: Twitter

Görsel 161’de maddi güçlük ve birçok zorluğa rağmen kısırlaştırılma faaliyetlerine devam edildiği belirtilen bir tweet atıldığı görülmektedir. Görsel 162’de Keçiören’e bağlı Pursaklar Belediyesinin Altınova’ya köpek bıraktığının iddia edildiği bir tweetin yer aldığı görülmektedir. Tweette Pursaklar Belediyesinin twitter hesabının da etiketlendiği görülmektedir.

5 Ağustos 2023 tarihinde @DokuzOlmaz adlı hesaptan 18 tweet atılmıştır. Bunlardan 2 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 12 tweet bulunmaktadır.

Görsel 163: @DokuzOlmaz Tweet 87

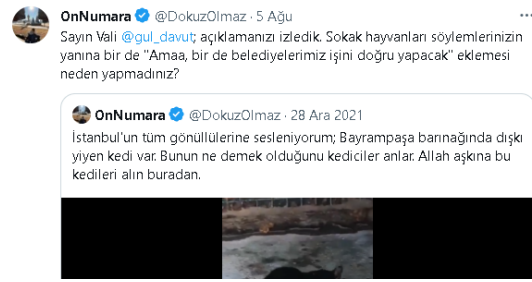
Görsel 164: @DokuzOlmaz Tweet 88

Kaynak: Twitter

Görsel 163’de Gaziantep’in Şehitkamil ilçesinde yer alan bir parkta köpek giremez tabelasının bulunmasını eleştiren bir yazı Şehitkamil Belediye Başkanı Rıdvan Fadiloğlu etiketlenerek tweetlendiği görülmektedir. Görsel 164’de Konya Karatay Belediyesi hayvanat bahçesinde cins kedi ve köpeklerin tutulduğu bilgisine yer verildiği ve üretim yapıp yapılmadığının Karatay Belediyesinin Twitter hesabı etiketlenerek sorulduğu görülmektedir.

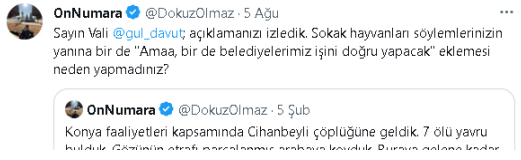
Görsel 165: @DokuzOlmaz Tweet 89

Görsel 166: @DokuzOlmaz Tweet 90

Kaynak: Twitter

Görsel 165’de sokak köpeklerine yönelik ithamların bulunduğu bir tweetin alıntılanarak tweetlendiği ve ironik bir dille eleştirildiği görülmektedir. Görsel 166’da Hayvan Koruma Birliklerinin eleştirildiği ve hayvanları korumaya yönelik birlikler olmadıklarının belirtildiği görülmektedir.

Görsel 167: @DokuzOlmaz Tweet 91

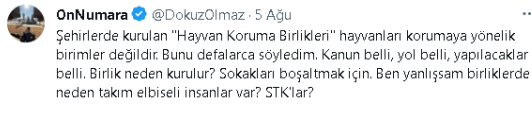

Görsel 168: @DokuzOlmaz Tweet 92

Kaynak: Twitter

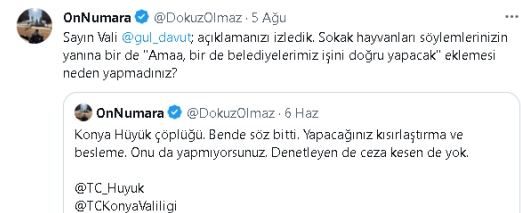

Görsel 169: @DokuzOlmaz Tweet 93

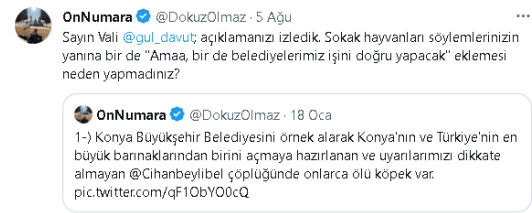

Görsel 170: @DokuzOlmaz Tweet 94

Kaynak: Twitter

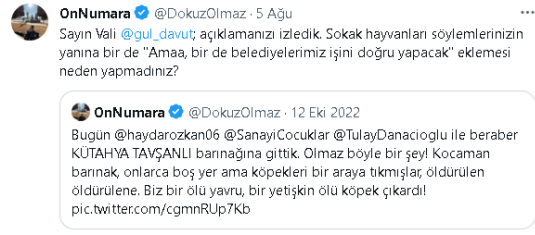

Görsel 171: @DokuzOlmaz Tweet 95

Görsel 172: @DokuzOlmaz Tweet 96

Kaynak: Twitter

Görsel 173: @DokuzOlmaz Tweet 97

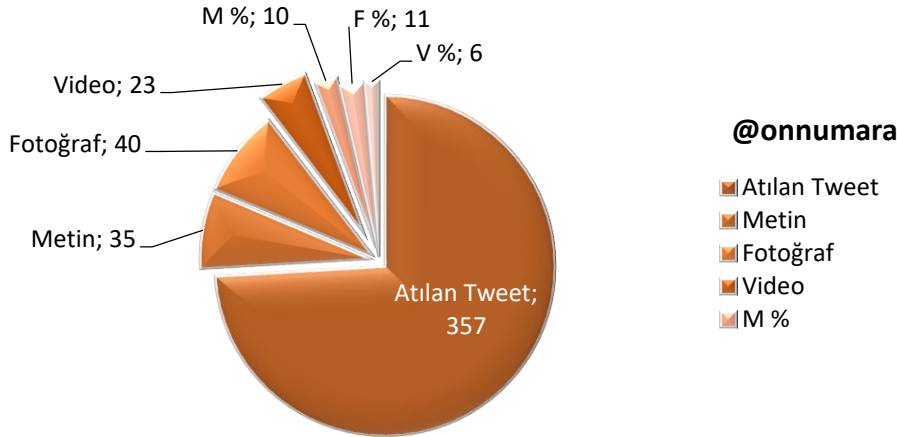
Görsel 174: @DokuzOlmaz Tweet 98

Kaynak: Twitter

Görsel 167’de İstanbul Valisi Gül Davut’un sokak hayvanlarına yönelik açıklamalarına dikkat çekildiği ve belediyelerin görev ve sorumluluklarına yer verilmeyen açıklamanın eleştirildiği görülmektedir.

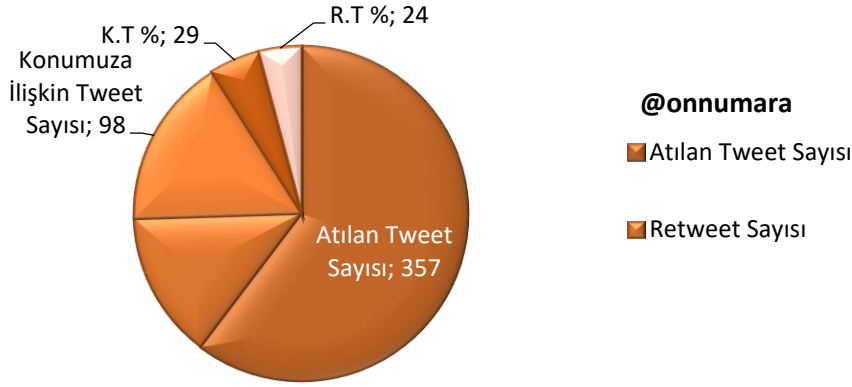
Görsel 168, 169, 170,171,172,173 ve 174’de Görsel 167’de paylaşılan tweet tekrar tweetlenmiştir. Konunun pekiştirildiği göze çarpmaktadır.

Bahse konu hesap incelendiğinde nicel olarak incelendiğinde 1 aylık süreçte 357 tweet atıldığı, bu tweetlerden 84 tanesinin retweet olduğu görülmektedir. Konuya ilişkin ise 98 tweet bulunmaktadır. Mevcut veriler aşağıdaki grafikte yer almaktadır. Hesap incelendiğinde 1 aylık süreçte atılan tweetlerin paylaşım araçları 33 metin, 45 fotoğraf ve 18 videodur. Veriler aşağıda grafikleştirilmiştir.

Grafik 5: @OnNumara Adlı Hesap 1 Aylık Tweet Grafiği

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Grafik 6: @OnNumara Adlı Hesap 1 Aylık Tweet Aracı Grafiği

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

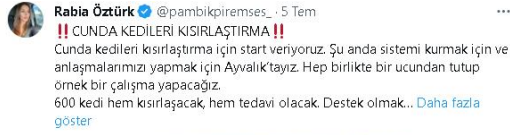
Analiz edilen üçüncü hesap @pambikpireses_ (Rabia Öztürk) adlı hesaptır. Hesap ağırlıklı kısırlaştırma faaliyetlerinin paylaşımını yapmaktadır. 97 bin takipçisi bulunmaktadır. 1 aylık süreçte paylaşılan tweetler aşağıda sıralanmıştır.

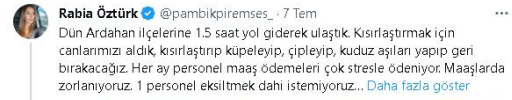
Görsel 75: @pambikpireses_ Hesabı Genel Görünüm

Kaynak: Twitter

5 Temmuz 2023 tarihinde @pambikpireses_ adlı hesaptan 1 tweet atılmıştır. Retweet bulunmamaktadır ve atılan tweet konuya ilişkindir.

Görsel 176: @pambikpiremses_ Tweet 1

Görsel 177: @pambikpiremses_ Tweet 2

Kaynak: Twitter

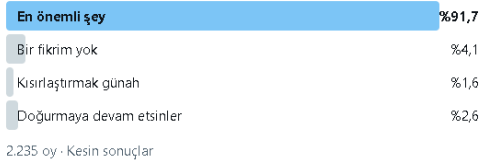
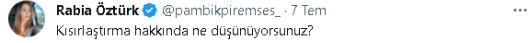
Görsel 176'da Cunda'da gerçekleştirilen kedi kısırlaştırma faaliyetlerine başlandığını duyurulduğu, 600 kedinin hem kısırlaştırmasının hem tedavisinin yapılacağını belirtildiği ve destek istendiği görülmektedir.

6 Temmuz 2023 tarihinde @pambikpiremses_ adlı hesaptan 4 tweet atılmıştır. Bunlardan retweet ve konuya ilişkin tweet bulunmamaktadır.

7 Temmuz 2023 tarihinde @pambikpiremses_ adlı hesaptan 5 tweet atılmıştır. Bunlardan retweet bulunmamaktadır. Konuya ilişkin 3 tweet bulunmaktadır.

Görsel 178: @pambikpiremses_ Tweet 3

Görsel 179: @pambikpiremses_ Tweet 4

Kaynak: Twitter

Görsel 177'de Ardahan'ın çeşitli ilçelerinde yürütülen kısırlaştırma, çiplenme, kuduz aşısı vb. faaliyetler için destek istendiği görülmektedir. Görsel 178'de Kalyon Holding ile iş birliği içerisinde 40 köpeğin kısırlaştırılmasının yapılacağı bilgisinin paylaşıldığı görülmektedir. Görsel 179'da "Kısırlaştırma hakkında ne düşünüyorsunuz?" başlığını taşıyan bir anket takipçilerle paylaşılmıştır. Anket sonucunda "en önemli şey" yanıtı %91,7 ile ilk sırada yer almıştır.

8 Temmuz 2023 tarihinde @pambikpiremses_ adlı hesaptan tweet atılmamıştır.

9 Temmuz 2023 tarihinde @pambikpiremses_ adlı hesaptan 3 tweet atılmıştır. Retweet bulunmamaktadır. Konuya ilişkin 1 tweet bulunmaktadır.

Görsel 180: @pambikpiremses_ Tweet 5

Görsel 181: @pambikpiremses_ Tweet 6

Kaynak: Twitter

Görsel 180’de Ayvalık Cunda’da gerçekleştirilen kısırlaştırma faaliyetlerine yönelik bilgilendirme videosu yayınlandığı görülmektedir.

Görsel 181’de Elazığ Barınak davası olarak bilinen davada sanıkların beraatine ilişkin Change.org Türkiye’de başlatılan bir imza kampanyasının retweet edildiği görülmektedir. İmza kampanyası kamuoyunda Elazığ Barınak davası olarak bilinen davada onlarca hayvanın barınakta yaşamını yitirmesinin ardından yargılanan barınak çalışanları için ‘kamu malı zarar görmedi’ gerekçesi ile beraat kararı verilmesine karşın başlatılmıştır. Bahse konu olay ve dava ve dava sonrası yaşananlar sosyal medyada geniş yankı bulmuş ve hayvan hakları aktivistlerinin tepkisini çekmiştir. Çeşitli itirazlar ve imza kampanyalarıyla duruma müdahil olmaya çalışılmıştır.

Görsel 182: @pambikpiremses_ Tweet 7

Görsel 183: @pambikpiremses_ Tweet 8

Kaynak: Twitter

10 Temmuz 2023 tarihinde @pambikpiremses_ adlı hesaptan 3 tweet atılmıştır. Bunlardan 1 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 2 tweet bulunmaktadır.

Görsel 182’de Cunda’da gerçekleştirilen faaliyetlerde kullanılması düşünülen paslanmaz çelik kedi kafesleri için maddi yardım çağrısında bulunduğu görülmektedir.

Görsel 183’de Düzce’de yaşanan selde barınakların kontrol edilmesine yönelik bir çağrı yapılan tweetin retweet edildiği görülmektedir.

11 Temmuz 2023 tarihinde @pambikpireses_ adlı hesaptan 2 tweet bulunmaktadır. Retweet ve konuya ilişkin tweet bulunmamaktadır.

12 Temmuz 2023 tarihinde @pambikpireses_ adlı hesaptan 3 tweet atılmıştır. Bunlardan retweettir. Konuya ilişkin 1 tweet bulunmaktadır. 13 Temmuz 2023 tarihinde @pambikpireses_ adlı hesaptan 5 tweet bulunmaktadır. Retweet ve konuya ilişkin tweet bulunmamaktadır.

14 Temmuz 2023 tarihinde @pambikpireses_ adlı hesaptan 10 tweet atılmıştır. Retweet bulunmamaktadır. Konuya ilişkin tweet bulunmamaktadır.

15 Temmuz 2023 tarihinde @pambikpireses_ adlı hesaptan 5 tweet atılmıştır. Retweet bulunmamaktadır. Konuya ilişkin 1 tweet bulunmaktadır.

Görsel 184: @pambikpireses_ Tweet 9 **Görsel 185:** @pambikpireses_ Tweet 10

Kaynak: Twitter

Görsel 184’de Ardahan’da kısırlaştırma için toplanan köpeklerin videosunun paylaşıldığı görülmektedir.

16 Temmuz 2023 tarihinde @pambikpireses_ adlı hesaptan 8 tweet atılmıştır. Retweet bulunmamaktadır. Konuya ilişkin 1 tweet bulunmaktadır. Alanda çalışan bir isim olan hesap sahibi takipçileriyle kısırlaştırma ve tedavi faaliyetlerini yoğun bir şekilde paylaşmaktadır.

Görsel 185’de Türkiye’deki ayı popülasyonunun düştüğüne yönelik bir haberinin “Böyle haberler ile başlayıp, ayı avı mı başlatacaklar?” yorumuyla tweetlendiği görülmektedir. Avcılık faaliyetleri hayvan hakları aktivistleri tarafından yoğun tepkiyle karşılanmaktadır.

17 Temmuz 2023 tarihinde @pambikpiremses_ adlı hesaptan 5 tweet atılmıştır. Retweet bulunmamaktadır. Konuya ilişkin 1 tweet bulunmaktadır.

Görsel 186’da yavru köpeklerin çuvallara koyularak atıldığına dair iddialara kanıt niteliği taşıyan bir videonun tweetlendiği görülmektedir.

18 Temmuz 2023 tarihinde @pambikpiremses_ adlı hesaptan 4 tweet atılmıştır. Retweet ve konuya ilişkin tweet bulunmamaktadır.

19 Temmuz 2023 tarihinde @pambikpiremses_ adlı hesaptan 5 tweet atılmıştır. Retweet bulunmaktadır. Konuya ilişkin 1 tweet bulunmaktadır.

Görsel 186: @pambikpiremses_ Tweet 11 **Görsel 187:** @pambikpiremses_ Tweet 12

Kaynak: Twitter

Görsel 187’de, Görsel 186’daki görüntülere benzer bir görüntünün yer aldığı köpeklerin bağlanıp, çuvallarla atıldığına dair görüntülerin paylaşıldığı görülmektedir.

Ülkenin pek çok noktasında kontrolsüz üremeye dair sorunlar yaşanmaktadır. Yavru birçok kedi ve köpek yavrusunun çuvallara konularak ormanlık alan, çöplük, otoban kenarı vb. yerlere terk edildiği bilinmektedir.

20 Temmuz 2023 tarihinde @pambikpiremses_ adlı hesaptan 4 tweet atılmıştır. Bunlardan 1 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 3 tweet bulunmaktadır.

Görsel 188: @pambikpireses_ Tweet 13 **Görsel 189:** @pambikpireses_ Tweet 14

Kaynak: Twitter

Görsel 188'de Boğaziçi Üniversitesi yönetiminin köpekleri kampüs dışına taşımasını protesto eden öğrencilerin açıklamalarının #bupawiçinsesol etiketiyle tweetlendiği görülmektedir. Görsel 189'da Görsel 188'de yer alan konuya yönelik başka bir haberin retweet edildiği görülmektedir.

Boğaziçi Üniversitesinde yönetim tarafından köpekleri yerleşke dışındaki bir barınağa alınmasının, incelenen her üç hesapta da yer aldığı görülmektedir. Görsel 190'da Ayvalık Cunda'da gerçekleştirilen kısırlaştırma ve tedavi uygulamalarına yönelik kullanılmak istenen çelik pansiyon kafesin görseli paylaşılarak maddi yardım talebinde bulunduğu görülmektedir. Kişisel çabalar sonucu girişilen kısırlaştırma, tedavi vb. faaliyetler için gereken maddi desteğin hayvan sever destekçiler tarafından karşılandığı ve taleplerin yine hayvan sever kişilere yöneltildiği bilinmektedir.

21 Temmuz 2023 tarihinde @pambikpireses_ adlı hesaptan 4 tweet atılmıştır. Retweet bulunmamaktadır. Konuya ilişkin 1 tweet bulunmaktadır.

Görsel 191'de yine kediler için yapılması planlanan kafes pansiyonun ayrıntılarını anlatan, fikir istenen ve maddi destek talep edilen bir video paylaşıldığı görülmektedir.

Rabia Öztürk @pambikpiresmes_ · 20 Tem
Ayvalık Cunda kedilerine yapılacak çalışma için Klimamız bir firmamız tarafından sağlandı. İlk adımı attık, şimdi 2. Adım dolaplar. Bu dolaplardan 7 tane almak gerekecek. Çelikten yapma fiyatı 25.000 tl Biz elden bir ustaya galvaniz 7.000 tl olarak yaptırabiliyoruz hem de... [Daha fazla göster](#)

Rabia Öztürk @pambikpiresmes_ · 21 Tem
Ayvalık Cunda kedilerine pansiyon kafes için Bana bu işten anlayan birisi yardımcı olabilir mi? Hepsi Çelik zaten çok pahalı o seçeneği geçiyoruz. 1- ya hepsi galvanizden yapılacak, 2- ya bu videodaki gibi yapılacak. Hangisi daha az maliyetli olur? Kendi başıma her şeyden... [Daha fazla göster](#)

Görsel 190: @pambikpiresmes_ Tweet 15 **Görsel 191:** @pambikpiresmes_ Tweet 16

Kaynak: Twitter

22 Temmuz 2023 tarihinde @pambikpiresmes_ adlı hesaptan 6 tweet atılmıştır. Bunlardan 1 tanesi retweettir. Konuya ilişkin tweet bulunmamaktadır.

23 Temmuz 2023 tarihinde @pambikpiresmes_ adlı hesaptan 1 tweet atılmıştır. Retweet bulunmamaktadır. Konuya ilişkin 1 tweet bulunmaktadır.

Görsel 192'de Cunda'da gerçekleştirilen faaliyetlere ilişkin duyuru yapıldığı görülmektedir. Ayvalık Cunda'da gerçekleştirilen faaliyetlerle ilgili takipçiler sık sık bilgilendirilmektedir.

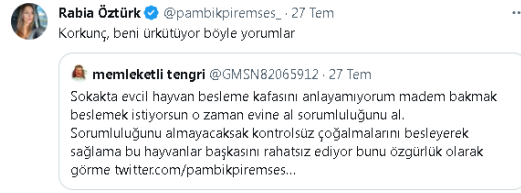
24 Temmuz 2023 tarihinde @pambikpiresmes_ adlı hesaptan 6 tweet atılmıştır. Retweet ve konuya ilişkin tweet bulunmamaktadır.

25 Temmuz 2023 tarihinde @pambikpiresmes_ adlı hesaptan 4 tweet atılmıştır. Retweet ve konuya ilişkin tweet bulunmamaktadır.

26 Temmuz 2023 tarihinde @pambikpiresmes_ adlı hesaptan 5 tweet atılmıştır. Retweet ve konuya ilişkin tweet bulunmamaktadır.

27 Temmuz 2023 tarihinde @pambikpiresmes_ adlı hesaptan 3 tweet atılmıştır. Retweet bulunmamaktadır. Konuya ilişkin 1 tweet bulunmaktadır.

Görsel 193'de sokakta yaşayan hayvanlara yönelik atılan bir tweet alıntılanarak yorumun 'korkunç' olarak nitelendirildiği görülmektedir.

Görsel 192: @pambikpiremses_ Tweet 17 **Görsel 193:** @pambikpiremses_ Tweet 18

Kaynak: Twitter

28 Temmuz 2023 tarihinde @pambikpiremses_ adlı hesaptan 2 tweet bulunmaktadır. Retweet bulunmamaktadır. Konuya ilişkin 1 tweet bulunmaktadır.

29 Temmuz 2023 tarihinde @pambikpiremses_ adlı hesaptan 4 tweet atılmıştır. Bunlardan 1 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 2 tweet bulunmaktadır.

Görsel 194: @pambikpiremses_ Tweet 19 **Görsel 195:** @pambikpiremses_ Tweet 20

Kaynak: Twitter

Görsel 194'de Kaş'ta bulunan barınağa yapılan ziyaretin ayrıntılarına yer verildiği görülmektedir. Görsel 195'da Görsel 194'de yer alan tweetin retweet edildiği görülmektedir.

Alanda çalışmaları olan isimlerden biri olan Rabia Öztürk'ün sık sık barınak ziyaretleri yaptığı bilinmektedir.

30 Temmuz 2023 tarihinde @pambikpireses_ adlı hesaptan 4 tweet atılmıştır. Bunlardan 2 tanesi retweettir. Konuya ilişkin 2 tweet bulunmaktadır.

Görsel 196: @pambikpireses_ Tweet 23 **Görsel 197:** @pambikpireses_ Tweet 24

Kaynak: Twitter

Görsel 196’da Cunda için hazırlanan paslanmaz çelik kafeslerin tamamlanmak üzere olduğuna dair bir tweet atıldığı görülmektedir. Görsel 197’de Çeşme’de serinlemek için denize giren köpeklerin toplatılmasına tepki gösteren bir tweetin retweet edildiği görülmektedir.

Görsel 198: @pambikpireses_ Tweet 23 **Görsel 199:** @pambikpireses_ Tweet 24

Kaynak: Twitter

Görsel 198’de Görsel 197’de yer alan konuya binaen plajda uyuyan bir köpek görselinin “Plajlar hepimizin, köpeklere dokunma!” yorumuyla tweetlendiği görülmektedir

31 Temmuz 2023 tarihinde @pambikpireses_ adlı hesaptan 5 tweet atılmıştır. Retweet ve konuya ilişkin tweet bulunmamaktadır.

1 Ağustos 2023 tarihinde @pambikpiremses_ adlı hesaptan 1 tweet atılmıştır ve konuya ilişkindir.

Görsel 199’da gösteri amaçlı kullanılan fillerin videosu paylaşıldığı ve tweetin “ Vah yavrum benim... neler yaşadı bunları öğrenebilmek için.” yorumuyla tweetlendiği görülmektedir.

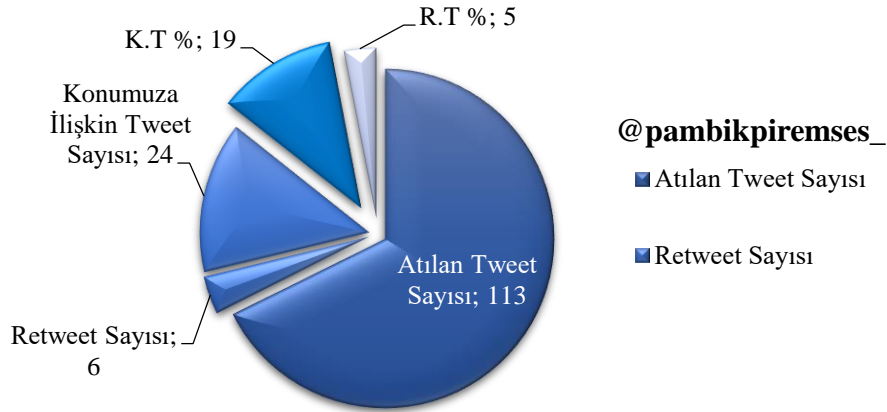
2 Ağustos 2023 tarihinde @pambikpiremses_ adlı hesaptan tweet atılmamıştır.

3 Ağustos 2023 tarihinde @pambikpiremses_ adlı hesaptan tweet atılmamıştır.

4 Ağustos 2023 tarihinde @pambikpiremses_ adlı hesaptan tweet atılmamıştır.

5 Ağustos 2023 tarihinde @pambikpiremses_ adlı hesaptan 1 tweet atılmıştır. Retweet ve konuya ilişkin tweet bulunmamaktadır.

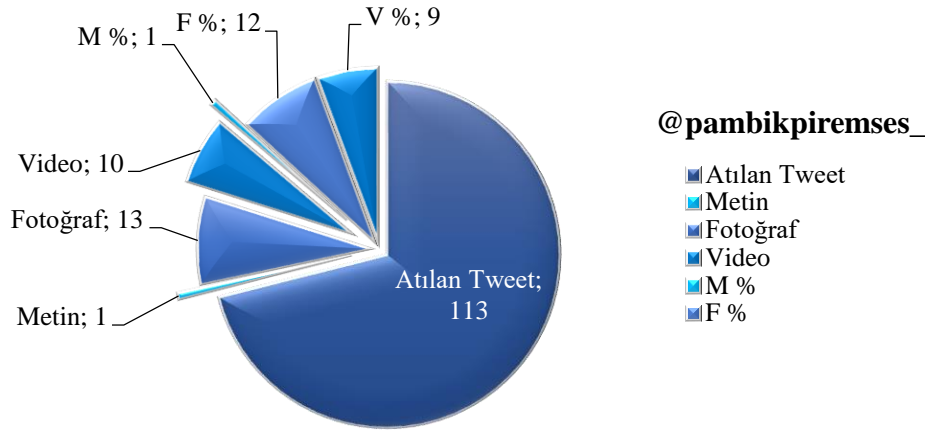
1 aylık sürecin (5 Temmuz 2023- 5 Ağustos 2023) istatistik verileri gözden geçirildiğinde @pambikpiremses_ adlı hesaptan toplam 113 tweet atılmıştır. Bu tweetlerden 6 tanesi retweettir ve konuya ilişkin 24 tweet bulunmaktadır. Verilerin tablolaştırılmış hâli aşağıdadır.

Grafik 7: @pambikpiremses_ Adlı Hesap 1 Aylık Tweet Grafiği

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

1 aylık süreçte atılan tweetlerde kullanılan mesaj araçları istatistiği aşağıda yer almaktadır.

Grafik 8: @pambikpiremses_ Adlı Hesap 1 Aylık Tweet Aracı Grafiği

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Zülal Kalkandelen'e ait @veganzulal hesabı incelendiğinde daha çok hayvanların yasal hakları hayvanların yaşam hakkı, hayvan yemenin zararları, hayvana kötü muamele ve işkence, veganlık, veganizm, hayvanat bahçelerine tepki, medyanın hayvan temsili sorunları gibi unsurlara rastlanmaktadır.

On Numara'ya ait @DokuzOlmaz hesabında ise barınakların genel durumu, barınakların genel durumundan duyulan memnuniyetsizlik, kısırlaştırma faaliyetleri, resmi açıklamalar ve resmi açıklamaların yetersiz bulma tepki gösterme, resmi kurum ve yetkili kişileri göreve çağırma, medyanın yanlış hayvan temsili, kısırlaştırma ve tedavi faaliyetlerinde karşılaşılan zorluklar ve maddi destek talepleri, hayvan ölümleri, hayvanların yaşam hakkı, hayvanlara kötü muamele ve işkence, hayvanların doğal yaşam alanları vb. unsurlara rastlanmaktadır.

Son olarak Rabia Öztürk'e ait @pambikpiremses_ hesabında ise kısırlaştırmanın önemi, kısırlaştırma faaliyetleri, kısırlaştırma tedavileri kapsamında yapılan işbirlikleri, kısırlaştırma faaliyetlerine yönelik bilgilendirme, hayvanların yaşam hakkı, avcılık karşıtlığı, hayvanlara karşı genel tutumdan duyulan memnuniyetsizlik, hayvan barınaklarının genel durumu, hayvanat bahçelerine tepki gibi unsurlara rastlanmaktadır. Hesapların incelendiği 1 aylık süreç içerisinde meydana gelen ve gündemi meşgul eden Elazığ barınak davası, Eyüpsultan'da kedilerin üstüne asit dökülmesi, Boğaziçi Üniversitesinde köpeklerin taşınması, İstanbul Valiliğinin sokak köpeklerine dair

açıklamaları, Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan barınağa dair eleştiriler, Çeşme'de serinlemek için denize giren köpekleri toplanması olaylarının hesaplar tarafından ortak gündem maddesi hâline geldiği görülmektedir.

SONUÇ

Hayvanları kapsayan ahlaki analizlerin temelini Eski Yunan felsefesi oluşturmaktadır. İnsanları taklit eden makineler olarak tasvir edilen hayvanların günümüzde insana yakın bir sinir sistemine sahip olduğu ve acı ve haz hisseden varlıklar olduğu bilinmektedir. Hayvanların sinir sistemi insanlardaki gibi evrimleşerek oluşmuştur. Günümüzde hayvanların acıya vermiş olduğu tepkilerin taklit yoluyla öğrenilmediği bilinmektedir. Hayvan hakları temellerini insan - hayvan birlikteliğinden almaktadır. Hayvanların evcilleştirilmeye başlanmasıyla birlikte hayvana ilişkin yasal yükümlülükler de gündeme gelmiş sayılabilir. İlk olarak Mezopotamya'da geçmiş yasal prosedürlerle birlikte Hammurabi Kanunları düzenlenmiş ve hayvan hakları yasallaşmıştır. Fakat bu yasalarda görülmektedir ki hayvan insana ait mal ve eşya statüsündedir.

Modern anlamda hayvanların statüsüne ilişkin çalışmalar ise 19. yüzyıl ile birlikte gündeme gelmiştir. Birtakım haklar tanınmak istenmiş fakat sonrasında hayvan refahını düzenleme yoluna gidilerek insan merkezci bir perspektiften yaklaşarak hayvanın statüsü 'şey' olarak tanımlanmıştır. Hayvan hakları sadece bir hak meselesi olmakla birlikte iklim krizi, ekolojik denge vb. çalışma ve araştırmalarda birer öge olarak kendine yer bulabilmiştir. Yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren hayvanın statüsü üçüncü kuşak hakların devreye girmesiyle hız kazanmış, felsefi düşünün ilerlemesi hayvan hakları düşüncesinin ilerlemesini mümkün kılarken, hayvan refahı ve hayvan haklarına ilişkin geniş bir yazın literatürü oluşmuştur.

Gelişmiş ülkeler başta olmak üzere hayvanlara ilişkin hukuki düzenlemeler yavaş da olsa benimsenmiş, farkındalık ve bilinçli yaklaşım tartışma zemini oluşturmuş ve siyasi ve hukuki tartışmalarla gündeme gelmiştir. Bu tartışmalar halen devam etmekle birlikte yeni düzenlemeler de ihtiyaca ve taleplere bağlı olarak şekillenmektedir.

Bu temelde uluslararası hukuk metinleri incelendiğinde hayvan haklarından ziyade hayvan refahının üzerinde durulduğu görülmektedir. Yapılan hukuki düzenlemelerin ağırlık olarak hayvancılık endüstrisi tarafından kullanılan hayvanların refahına yönelik olduğu ortaya çıkmaktadır. Kanun maddeleri incelendiğinde ise evcil ve süs hayvanları da dâhil olmak üzere hayvanların mal ve eşya statüsünde oldukları ve kötü muameleye karşın (işkence, eziyet çektirme, uzuv kesilmesi, cinsel istismar vb.) para cezası,

ağırlaştırılmış para cezası, lisans iptali gibi yaptırımlar bulunmaktadır. Yakın zamanda düzenlemeler gerçekleştirilmiş ve hapis cezası yaptırımını da gündeme alınmıştır.

Öte yandan toplumsal olaylara yaslanan toplumsal hareketler aynı çıkarlar ve beklentiler doğrultusunda birlikte hareket eden grupların mevcut otoriteye karşı isteklerinin ve taleplerinin bir yansıması olarak ifade edilebilir. Talepte bulunan gruplar ilk zamanlar seçkin zümreler tarafından aşağı tabaka olarak görülmüş ve kalabalık yığınlar olarak tanımlanmıştır. Eski toplumsal hareket öncüleri grup olarak hareket etmekte gelir dağılımına vurgu yaparak tartışmalara katılmakta yeni toplumsal hareketler ise daha çok haklara vurgu yaparak hayat tarzı, etik ve kimliksel duyarlılık geliştirmektedir. Buradan hareketle hayvan hakları üçüncü kuşak yeni toplumsal hareketler nezdinde tanımlanarak aktivizm olarak ifade edilmektedir. Aktivist 2010’lu yıllardan sonra hak savunucu olarak anılmaya başlanmıştır.

Toplumsal değişimlere öncülük eden en önemli gelişmeler teknolojik ilerlemeler olmuştur. 21. yüzyılda gelişen web tabanlı internet teknolojisi dijital devrim olarak nitelenmektedir. Bahse konu dijital devrim ciddi toplumsal değişmelere eden olmuş mevcut mecralarda yapılan savunular dijital mecralara da pay edilmiştir. Dijital platformlar olan sosyal medya ciddi toplumsal hareketlerin gelişip serpildiği mecralardır. Sosyal medya platformları anlık iletişim ve geri bildirim ve kullanıcı temelli olması nedeniyle hak savunucuları için benzersiz bir platform hâline gelmiştir. Sosyal medyanın avantajlar dijital mecrada eylemliliği mümkün kılmakta ve daha geniş kitlelere yayılmasına olanak tanımaktadır.

Çalışmada gerçekleştirilen niteliksel betimsel tablonun ortaya koyduğu açık iki unsur vardır; 1) Hayvanlar acı ve haz duyabilme kapasitesine sahip varlıklardır. 2) Hayvanlar geçmişten günümüze bütün yasa koyucu erkler tarafından bir eşya/mal statüsünde konumlandırılmıştır. Alt başlıklardan edinebileceğimiz bir diğer sonuç ise hayvanların acı çekerken ya da haz duyarken diğer tür insan gibi sinir sistemleri birbirine yakın olmasına rağmen davranış örüntülerinin sadece bir kısmını göstermesidir. Hayvanlara iyi davranılmasının önünde felsefi bir engel yoktur. Hayvancıl duyarlılık gün geçtikçe etkisini arttırmakta ve farkındalık nezdinde kendine yer bulmaktadır.

Çalışmaya konu olan sosyal medya platformu Twitter üzerinden incelenen üç hesap teorisinin pratiğe dönüştüğü noktada yol gösterici olmaktadır. Çalışma kapsamında felsefi

temellerin ele alınmasının ardından uygulamalı alan hayvan hakları aktivistlerinin Twitter özelinde sosyal medya hesapları incelenmiştir. Twitter'ın seçilmiş olmasının birincil sebeplerinden biri birçok toplumsal harekete öncülük etmesinin yanı sıra akvisitler için kendini ifade ve kamuoyu oluşturma yolunda birincil araçlardan birini oluşturmasıdır. Bu bağlamda aktif üç Twitter hesabı @veganzulal, @OnNumara, @pampiremses_ araştırma için uygulama örneklemini oluşturmaktadır. Bahse konu üç hesap 5 Temmuz 2023- 5 Ağustos 2023 tarihlerini kapsayan bir aylık süreç içerisinde incelenmiştir. Elde edilen verilerin istatistik bulguları şu şekildedir; incelenen üç hesaptan (@veganzulal, @OnNumara, @pampiremses_) toplamda 999 tweet atılmıştır. Bunlardan 436 tanesi retweettir ve araştırma konusuna ilişkin 205 tweet bulunmaktadır. Yüzdeler dilimde konuya ilişkin tweet sayısı %21 oranındadır. Toplamda 1 aylık süreçte atılan 999 tweette 94 fotoğraf, 51 video ve 48 metin kullanılmıştır. Yüzdeler dilim analiz edildiğinde %94 kullanım oranıyla en çok fotoğraf paylaşımı yapıldığı görülmektedir.

Her üç hesapta karşılaştırıldığında benzerlikler ve farklılıklar göze çarpmaktadır. Hayvan hakları bağlamında değerlendirildiğinde bu platform hayvan hakları aktivistlerinin de seslerini duyurabilmek için kullandığı bir mecraadır. Sosyal medya platformları hayvanlara yönelik kötü muamele, işkence, istismar gibi vakalara tepki gösterilerek kamuoyu oluşmasına imkân tanımaktadır. İncelenen hesaplar göz önüne alındığında hayvan hakları, hayvan aktivistlerine yönelik tutum, hayvanlara yönelik tutum, kısırlaştırmanın önemi gibi unsurlar ön plana çıkmaktadır. Kamuoyu oluşturma konusunda örnek vermek gerekirse; 'Eyüpsultan'da kedilerin üstüne asit dökülmesi' olayı bahse konu hesaplar tarafından gündem edilmiş, oluşan kamuoyu neticesinde resmi kurumlar devreye girmiş ve zanlı gözaltına alınmıştır. Bu örnek sosyal medya mecralarının hayvan hakları bağlamında gündem yaratarak kurumlarla iş birliği ve kurumları harekete geçirme bağlamında önem teşkil etmektedir.

Bu çalışmanın odak noktası, geçmişten günümüze hayvan haklarına temel oluşturan felsefi ve hukuksal çalışmalar ışığında günümüzde hayvan hakları aktivistlerinin eylemliliklerinin yansıdığı perpektifi gözler önüne sermektir. Yapılan çalışmalar göz önüne alındığında akademik literatürde hayvan temsili ile birlikte hayvan haklarına ilişkin bütüncül yaklaşımların eksikliği görünür olmaktadır. Bu kapsamda disiplinlerarasılık temelinde akademik ve aktüel alanda hayvan sorunsalı, hayvan hakları, hayvan hakları

aktivistlerinin eylemlilikleri vb. çalışmaların yapılması yasal düzenlemeler ve bireysel farkındalığın gelişmesine ve aktüel sorunsaların çözümüne katkı sağlayabilecektir.

KAYNAKÇA

- Arıkan, E. (2016). *Hayvan Hakları İnsan Hukuku* (Eylül b.). Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Ayşe Menteş Güler, Ş. O. (2009). Türkiye'de Hayvanları Koruma Kanununun Tarihsel Gelişimi. *Kafkas Üniversitesi Veterinerlik Fakültesi Dergisi*, 3(15), 325-330.
- Bakalım, T. N. (2022, 10 12). Hayvan Hakları. (T. D. Ünal, Dü.) *Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Özel Hukuk Yüksek Lisans Programı*.
- Başkent, Z. K.-C. (2013). *Veganizm: Ahlakı, Siyaseti ve Mücadelesi Bir Söyleşi*. İstanbul: Propaganda Yayınları.
- Bentham, J. (2017). *Ahlak ve Yasama İlkeleri* (2017 b.). (Ö. S.-U. Boyacı, Çev.) İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Bon, G. L. (1997). *Kitleler Psikolojisi* (1997 b.). (Y. H. Ender, Dü.) İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Bora, T. (2020, Aralık 2). <https://birikimdergisi.com/haftalik/10371/aktivizm>. Mayıs 30, 2023 tarihinde <https://birikimdergisi.com/>; <https://birikimdergisi.com/haftalik/10371/aktivizm> adresinden alındı
- Canetti, E. (2014). *Hayvanlar Üzerine*. (L. Konca, Çev.) İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Castells, M. (2003). *Enformasyon Çağı: Ekonomi Toplum ve Kültür Ağ Toplumunun Yükselişi* (Cilt 1). (E. Kılıç, Çev.) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Çaydan, B. İ. (2018). *Kuzeybatı Anadolu'da Neolitik Dönem Geçim Ekonomisinde Hayvanların ve Hayvansal Ürünlerin Yeri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Yüksek Lisans Tezi.
- Çetinkaya, D. Y. (Dü.). (2008). *Toplumsal Hareketler Tarih, Teori ve Deneyimler* (1.Baskı 2008 b.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Çopuroğlu Y. C. ve Çetin, B. N. (2010). Yeni Sosyal Hareketler Paradigması Bağlamında Türkiye'deki Küreselleşme Karşıtı Grupların Birbirleriyle ve Dünyadaki Karşıtlarla Karşılaştırılması, *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi / Journal of Sociological Research* – s: 2-73
- Çötök, N. A., & Akkuş, Ü. G. (2023). Boudrillard'ın “Sembolik Değiş Tokuş” Kavramsallaştırması Bağlamında Vocaloid Teknolojisi Kullanan Kültür Endüstrisine Yönelik Bir Değerlendirme: Diva Hatsune Miku Örneği. *International Trends and Issue Communication & Media Conference*. Kıbrıs.
- Descartes, R. (1996). *Söylem Üzerine Yöntem- Anlığın Yönetimi İçin Kurallar- İlk Felsefe Üzerine Meditasyonlar* (1996 b.). (A. Yardımlı, Çev.) İstanbul: İdea.

- Eğrikavuk, I. (2017). *Belgesel / Kısa Film / Video Sanatı*. Doruk Yayıncılık.
- Ferry, L. (2000). *Ekolojik Yeni Düzen; Ağaç, Hayvan, İnsan*. (T. Ilgaz, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Ferry, L. (2000). *Ekonojik Yeni Düzen Ağaç, Hayvan ve İnsan* (Eylül b.). (T. Ilgaz, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Foer, J. S. (2009). *Hayvan Yemek*. (G. Kargıcı, Çev.) İstanbul: Siren Yayınları.
- Francione, G. L. (2008). *Hayvan Haklarına Giriş*. (E. G. Renan Akman, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Görkem, Ş. Y. (2016). Dijital Aktivizm: Kapsam, Sınırlılıklar ve Ölçümleme. N. Y. Sert (Dü.) içinde, *Aktivizm Toplumsal Değişimin Yeni Yüzü* (s. 177-208). İstanbul: Değişim Yayınları.
- Güngör, N. (2018). *İletişim/ Kuramlar ve Yaklaşımlar* (4.Baskı Temmuz 2018 b.). Ankara: Siyasal Kitapevi.
- HAYVANLARI KORUMA KANUNU*. (2004, 07 01). 09 01, 2023 tarihinde www.mevzuat.gov.tr:
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5199&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> adresinden alındı
- <https://hadmek.tarimorman.gov.tr/Sayfa/Detay/649>. (01, 09 2023).
<https://tarimorman.gov.tr>: <https://hadmek.tarimorman.gov.tr/Sayfa/Detay/649> adresinden alındı
- Kaboğlu, İ. Ö. (tarih yok). İnsan Haklarının Gelişmeci Özelliği Ve Anayasa Yargısı- İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinden Günümüze. *Anayasa Yargısı Dergisi*.
- Kant, I. (1980). *Pratik Aklın Eleştirisi* (3. Baskı 1999 b.). (Ü. G. Ioanna Kuçuradi, Çev.) Türkiye Felsefe Kurumu.
- Kılıç, S. (2015, Temmuz). Modern Toplumda Hayvan Hakları Üzerine Felsefi Bir Yaklaşım. *TAAD*, 91-121.
- Kuehn, M. (2011). *Kant*. (B. O. Doğan, Çev.) İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Levent Yaylagül, C. Ç. (2011). *12 Eylül 2010 Referandum Sürecinin Türkiye'deki Yazılı Basında Sunumu* (Cilt 17). Forklör Edebiyat Dergisi.
- Lippman, W. (2020). *Kamuoyu*. (O. D. Yılmaz, Çev.) İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Merve Çelik Varol, E. V. (2019). Kavram ve Kuramlarıyla Marshall McLuhan'a Bakış: Günümüzün Egemen Medya Araçları Ekseninde Bir Değerlendirme. *International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS)*, 5(1), 137- 158.

- Regan, T. (2017). *Kafesler Boşalsın* (2007 b.). (S. Çağlayan, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sert, N. Y. (2012). *Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Aktivizm İlişkisinin Araştırılması: Türkiye'de Özel Sektör, Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Aktivizm İlintisi*. İstanbul: Tez Danışmanı Prof. Dr. Serra Görpe.
- Sert, N. Y. (2016). Aktivizmin Kavramsal, Gelişimsel ve Araçsal Açından İncelenmesi. N. Y. Sert (Dü.) içinde, *Aktivizm Toplumsal Değişimin Yeni Yüzü* (s. 11-44). İstanbul: Değişim Yayınları.
- Siddiq, A. B. (2019). *Tarihöncesi Toplumlarda İnsan-Hayvan İlişkisi ve Orta Anadolu Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem Faunası* (Mart 2019 b.). İstanbul: Çizgi Kitapevi.
- Singer, P. (2005). *Hayvan Özgürleşmesi*. (H. Doğan, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Sinmez, Ç. Ç. (2022). Dünyada ve Türkiye'de Hayvan Haklarının Mevcut Anayasal Konumu. *Harran Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 11(1), 51-57.
- Şimşek, P. D. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Sekizinci Baskı b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Tokgöz, O. (2015). *İletişim Kuramlarına Anlam Vermek Başlangıçtan Günümüze Anglo-Amerikan İletişim Kuramı* (1.Baskı, Kasım 2015 b.). Ankara: İmge Kitabevi.
- Wood, A. W. (2009). *Kant*. (A. Kovanlıkaya, Çev.) Ankara: Dost Kitabevi.
- Yağmur Özgür Güven, O. K. (2020). *Hayvan Deneyleri: Hayvanlar Bizim İçin Var mı?* İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Yalvaç, P. M.-D. (1989). *Sümer, Babil, Assur Kanunları ve Ammi-Şaduqa Fermanı* (2.Baskı b.). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Yeğen, C. (2014). Bir Dijital Aktivizm Biçimi Olarak Slaktivizm: Change.Org Örneği, *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi*, Ocak, c: 8, s:84-108
- Yerlikaya, A. Y.-H. (2004). Dünya' da ve Türkiye' de Hayvan Haklarının Tarihsel Gelişimi. *Veteriner Bilimleri Dergisi - Eurasian Journal of Veterinary Sciences*, 20(4), 39-46.
- Zengin, S. E. (2017). *Öznedenden Nesneye: Söylem Analizi Üzerinden Hayvanın Değişen Statüsü Hakkında Bir İnceleme*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antropoloji Anabilim Dalı/Doktora Tezi.

ÖZ GEÇMİŞ

Ad Soyad: Ümmü Gülsün AKKUŞ	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Fakülte	İletişim Fakültesi
Bölümü	Gazetecilik Bölümü
Makale ve Bildiriler	
1. Akkuş, 2023. Boudrillard'ın "Sembolik Değiş Tokuş" Kavramsallaştırması Bağlamında Vocaloid Teknolojisi Kullanan Kültür Endüstrisine Yönelik Bir Değerlendirme: Diva Hatsune Miku Örneği. ITICAM 23.	